

№ 2 (204) Лютий 2013

Здано до друку 31.01.2013 р.

Засновник і видавець:
Національний банк України

Адреса: вул. Інститутська, 9,
Київ-601, 01601, Україна

Журнал зареєстровано Держкомвидавом України
09.06.1994 р., свідоцтво KB № 691

Постановою президії ВАК України
від 10.02.2010 р. № 1-05/1
журнал "Вісник Національного банку України"
внесено до "Переліку
наукових фахових видань України,
в яких можуть публікуватися результати дисертаційних
робіт на здобуття наукових ступенів доктора
і кандидата наук" (економічні науки)

Журнал рекомендовано до друку
та до поширення через мережу Інтернет
Вченою радою
Київського національного економічного
університету ім. Вадима Гетьмана та
Вченою радою Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ)

Видається у комплекті з електронною версією
на CD-диску додатка "Законодавчі
і нормативні акти з банківської діяльності"

КОНТАКТИ

Адреса редакції:
просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна
(адреса для листування:
Редакції періодичних видань,
вул. Інститутська 9, Київ – 601, 01601, Україна)
Тел./факси: (044) 524-96-25, 525-38-25
Тел.: (044) 527-39-44, 527-38-06, 527-31-77
E-mail: litvinova@bank.gov.ua
http: //www.bank.gov.ua

Електронна версія журналу буде доступна
на офіційному сайті Національного банку України
у серпні 2013 року.

Передплатний індекс 74132

© Національний банк України, 2013

ВІСНИК

Національного банку України

Щомісячний науково-практичний журнал
Національного банку України

Видається з березня 1995 року

ЗМІСТ

ДОКУМЕНТИ

Постанова Верховної Ради України "Про призначення Соркіна І.В. на посаду Голови Національного банку України".....	3
Постанова Верховної Ради України "Про звільнення Арбузова С.Г. з посади Голови Національного банку України".....	4
Указ Президента України "Про призначення С.Арбузова Першим віце-прем'єр- міністром України".....	5

ЦЕНТРАЛЬНИЙ БАНК

Р.Підвисоцький Національний банк та уряд об'єднують зусилля	6
Хроніка найважливіших подій і рішень. Грудень 2012 року	71

ГОТІВКОВО-ГРОШОВИЙ ОБІГ

В.Ричаківська, О.Галиць Світовий досвід вилучення з обігу монет дрібних номіналів	8
--	---

БАНКИ УКРАЇНИ

В.Лавренчук Успішний менеджер у звичних умовах досягає незвичайних результатів	15
В.Долгіх Непараметричні оцінки ефективності української банківської системи в 2005–2012 рр.	29
Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2013 року	50
Динаміка фінансового стану банків України на 1 січня 2013 року	56
Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків (за станом на 01.01.2013 р.)	62
Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (24.06.1992 р. – 01.01.2013 р.)	67

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

ПЕТРИК О.І. (голова)	МОРОЗ А.М.
АРБУЗОВ С.Г.	ПАТРИКАЦ Л.М.
БАЖАЛ Ю.М.	ПРАСОЛОВ І.М.
БАРАНОВСЬКИЙ О.І.	РАЄВСЬКИЙ К.Є.
БОРОВЕЦЬКИЙ Ришард	РИЧАКІВСЬКА В.І.
ВОВЧАК О.Д.	САВЛУК М.І.
ВОЖЖОВ А.П.	СЕНИЩ П.М.
ГАЛЬЧИНСЬКИЙ А.С.	СМОВЖЕНКО Т.С.
ГЕБЦЬ В.М.	СОРКІН І.В.
КІРЄЄВ О.І.	СТЕЛЬМАХ В.С.
КОВАЛЕНКО О.І.	ТРИДІД О.М.
КОЗЬМЕНКО С.М.	ФЕДОСОВ В.М.
КРУГЛИК С.В.	ШАРОВ О.М.
ЛЮТИЙ І.О.	ШЕВЧУК А.В.
МІТТНІК Стефан	ШУЛЬГА Н.П.
МІЩЕНКО В.І.	ЩЕРБАКОВА О.А.

РЕДАКЦІЯ ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАНЬ НБУ

Головний редактор	ПАТРИКАЦ Л.М.
Заступник головного редактора	КРОХМАЛЮК Д.І.
Начальник відділу з випуску журналу "Вісник НБУ"	ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В.
Заступник начальника відділу	ЗАЄЦЬ О.С.
Редактори:	МАТВІЙЧУК Ю.Г., ПАЦЕРА М.М.
Відповідальний секретар	ЛІПІНСЬКА С.М.
Головний художник	КОЗИЦЬКА С.Г.
Дизайнери:	ХАРУК О.В., НЕВСЬКИЙ Д.О.
Коректор	ТРИФОНОВА О.М.
Оператор	ЛИТВИНОВА Н.В.
Розповсюдження:	ТРИКІША А.І.
Фото:	БІЛОКОПИТОВ М.В., МОРОЗ М.М., НЕГРЕБЕЦЬКИЙ В.С.
Черговий редактор	ПІДВИСОЦЬКИЙ Р.В.

Дизайн: редакція періодичних видань НБУ
Надруковано з готового оригінал-макета
відділом забезпечення
друкованою продукцією
головного управління
господарського забезпечення
Національного банку України

Адреса друкарні:
просп. Науки, 7, Київ-28, 03028, Україна

Формат 60 × 90 / 8
Друк на цифровому обладнанні
Фіз. друк. арк. 9.0
Умовн. друк. арк. 9.0
Обл.-вид. арк. 13.4

При передруку матеріалів, опублікованих у журналі,
посилання на "Вісник Національного банку України"
обов'язкове.

Редакція може публікувати матеріали
в порядку обговорення, не поділяючи думку автора.
Відповідальність за точність викладених фактів
несе автор, а за зміст рекламних матеріалів –
рекламодавець.

НОВІ КНИГИ

Т.Зінькова

Нові надходження найбільшої книгозбірні України 20

А.Мороз

Добрий помічник фахівцям банківської сфери 45

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

С.Ніколайчук, В.Хом'як

Криза в єврозоні: результат відсутності фінансової дисципліни
чи накопичення зовнішніх дисбалансів? 22

ФІНАНСОВИЙ РИНОК

І.Нескородева

Особливості функціонування фондового ринку України 36

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України
у грудні 2012 року 52

Ринок державних цінних паперів України у грудні 2012 року 53

Офіційний курс гривні щодо євро, долара США та російського рубля
у 2012 році, встановлений Національним банком України 58

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України один раз на місяць (за грудень 2012 року) 59

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України щоденно (за грудень 2012 року) 60

Динаміка облікової ставки НБУ в 1992–2012 рр. 70

БАНКНОТИ І МОНЕТИ

Стартував конкурс на кращу монету року 43

План випуску пам'ятних монет України на 2013 рік III стор. обл.

БАНКИ, ПРАВО, КОНСУЛЬТАЦІЇ

В.Білик

Практичні питання банківської діяльності 44

ФІНАНСИ, БІЗНЕС, СОЦІУМ

Ю.Матвійчук

"Фінансово грамотна молодь – майбутнє України!" 48

МАКРОЕКОНОМІКА

Основні макроекономічні показники розвитку України у 2007–2012 роках 51

Індекси споживчих цін та цін виробників промислової продукції в Україні
у 1991–2012 рр. 54

11 січня 2013 року

ПОСТАНОВА Верховної Ради України

Про призначення Соркіна І.В.
на посаду Голови Національного банку України

Відповідно до пункту 18 частини першої статті 85 Конституції
України Верховна Рада України постановляє:

Призначити СОРКІНА Ігоря Вячеславовича на посаду Голови
Національного банку України.

Голова Верховної Ради
України

м. Київ
11 січня 2013 року
№ 18-VII

В.РИБАК

ПОСТАНОВА **Верховної Ради України**

Про звільнення Арбузова С.Г.
з посади Голови Національного банку України

Відповідно до пункту 18 частини першої статті 85 Конституції України Верховна Рада України постановляє:

Звільнити АРБУЗОВА Сергія Геннадійовича з посади Голови Національного банку України.

Голова Верховної Ради
України

м. Київ
11 січня 2013 року
№ 17-VII

В.РИБАК

УКАЗ Президента України

**Про призначення С.Арбузова
Першим віце-прем'єр-міністром України**

Призначити АРБУЗОВА Сергія Геннадійовича Першим віце-прем'єр-міністром України.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

м. Київ
24 грудня 2012 року
№ 727/2012

Хроніка/

Національний банк та уряд об'єднують зусилля

Напередодні нового, 2013 року в Національному банку України відбулося урочисте зібрання з нагоди новорічних та різдвяних свят. У ньому взяли участь Перший віце-прем'єр-міністр України Сергій Арбузов, виконавчач обов'язків Голови Національного банку України Ігор Соркін (на той час), міністр фінансів України Юрій Колобов, члени Правління, керівники структурних підрозділів і одиниць, представники територіальних управлінь і навчальних закладів НБУ. Урядовці та керівництво Національного банку підбили підсумки 2012 року, визначили основні пріоритети діяльності фінансово-банківського сектору на перспективу.

Ігор Соркін широко привітав усіх колег з нагоди свят, зазначивши, що в 2012 році Національний банк України успішно виконував основні функції, довіра населення та підприємств до банківської системи зростала, про це свідчить збільшення обсягів депозитних вкладів, суттєве уповільнення темпів інфляції, збереження макроекономічної стабільності. Керівник Національного банку також наголосив, що у 2013 році всім працівникам Національного банку й банківської системи необхідно докласти максимальних зусиль для забезпечення розвитку банківського сектору, стабільності національної грошової одиниці України, підтримки цінової стабільності.

Звертаючись до присутніх, Сергій Арбузов наголосив, що успішні результати діяльності Національного банку України в 2010–2012 роках — це спільний здобуток усіх працівників системи, адже кожний незалежно від посади зробив свій внесок у загальну справу. За словами Першого віце-прем'єр-міністра України, Національний банк діяв у межах повноважень, забез-

печив виконання своїх основних функцій, сприяв розвитку економіки. Рівень надійності й ефективності банківської системи поступово зростає, впроваджуються нові сучасні технології, банківський сектор має сталу перспективу розвитку. Сергій Арбузов подякував колегам-банкірам за співпра-

Євстахія Лехіцька від імені колег подякувала Сергію Арбузову за професіоналізм.

цю і підтримку, а також привітав їх зі святами і висловив сподівання, що й у майбутньому рівень ефективної взаємодії Національного банку і Кабінету Міністрів України поглиблюватиметь-

Ігор Соркін закликав колег докласти максимум зусиль для розвитку банківського сектору.

ся. До привітань також приєднався міністр фінансів України Юрій Колобов, він висловив упевненість у тому, що спільними зусиллями уряду і центрального банку буде забезпечено розвиток фінансової системи, банків України.

Начальник Головного управління Національного банку України по місту Києву і Київській області Євстахія Лехіцька від імені територіальних управлінь подякувала Сергію Арбузову за його професійний, зважений підхід до роботи в НБУ, побажала успіху, наснаги та нових звершень і зазначила, що основними рисами, які сприятимуть цьому, є мудрість, розум і значний досвід.

Родзинкою свята стали незабутні пісенні привітання і виступи артистів Національного заслуженого академічного народного хору України

В урочистому засіданні взяли участь працівники центрального апарату, структурних підрозділів, структурних одиниць, навчальних закладів, територіальних управлінь Національного банку України.

Івана Гаврильця нагороджено Почесною грамотою Кабінету Міністрів України.

Ігор Соркін вручає Почесну грамоту Кабінету Міністрів України Валерію Литвицькому.

Вручення ордена "За заслуги" III ступеня Віктору Новікову.

Державні нагороди, почесні звання України та Почесні грамоти Кабінету Міністрів України працівникам банківської системи

Згідно з указом Президента України від 27.06.2012 р. № 417/2012 за значний особистий внесок у державне будівництво, соціально-економічний, науково-технічний, культурно-освітній розвиток України, вагомі трудові здобутки та високий професіоналізм нагороджені:

орденом "За заслуги" III ступеня:

директор юридичного департаменту Національного банку України
Новіков Віктор Володимирович;

голова правління Публічного акціонерного товариства
"Державний експортно-імпорتنний банк України"
Удовиченко Микола Миколайович;

орденом княгині Ольги III ступеня:

заступник начальника відділу – завідувач сектору
Головного управління Національного банку України
в Автономній Республіці Крим
Севост'янова Олена Миколаївна;

медаллю "За працю і звитягу":

інкасатор відділу Центрального сховища
Національного банку України
Ковальчук Петро Іванович.

Почесне звання "Заслужений економіст України"
присвоєно голові правління Публічного акціонерного товариства
"Європейський газовий банк"
Павліченку Ростиславу Васильовичу.

За вагомий особистий внесок у забезпечення розвитку банківської справи, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм
Почесною грамотою Кабінету Міністрів України нагороджені:

керівник групи радників
Голови Національного банку України
Литвицький Валерій Олексійович;

директор департаменту міжнародних зв'язків
Національного банку України
Круглик Сергій Вікторович;

начальник управління з організації та оплати праці
департаменту персоналу Національного банку України
Писана Любов Володимирівна;

начальник управління Національного банку України
у Львівській області
Гаврилець Іван Михайлович.

У залі урочистого засідання.

Від імені працівників Національного банку України директор Генерального економічного департаменту НБУ Олександр Петрик подякував Надії Крутовій-Шестак за прекрасні пісні.

Пісенне привітання Національного хору України ім. Григорія Верьовки.

ім. Григорія Верьовки та народної артистки України Надії Крутової-Шестак.

Напередодні свят групі працівників Національного банку України і банківської системи було вручено державні нагороди України та Почесні грамоти Кабінету Міністрів України.

Роман Підвисоцький, "Вісник НБУ".
Фото Владислава Негребецького.

Віра Ричаківська

Заступник Голови
Національного банку України,
кандидат економічних наук, доцент,
заслужений економіст України

Оксана Галиць

Заступник директора департаменту
готівково-грошового обігу
Національного банку України
– начальник управління організації роботи
з готівкою, кандидат економічних наук
E-mail: galyuc@bank.gov.ua

Дослідження/

Світовий досвід вилучення з обігу монет дрібних номіналів

Досліджуються світовий досвід вилучення з обігу монет дрібних номіналів і правила округлення розрахунків під час купівлі товарів та оплати послуг. Автори наголошують, що попри певні особливості, причини та правила вилучення з готівкового обігу монет дрібних номіналів у різних країнах загалом мають спільні ознаки.

Investigated is the world experience of the withdrawal of small coins from circulation and rules for rounding-off payments when purchasing goods and services. The authors emphasize that despite certain peculiarities, there are general characters of reasons and rules for the withdrawal of small coins from circulation in different countries.

Ключові слова: готівковий обіг, номінал, номінальна вартість, купівельна спроможність, вилучення з обігу монет, округлення загальних сум.

Key words: cash circulation, face value, par value, purchasing power, withdrawal of coins from circulation, sums total rounding-off.

У багатьох країнах світу на певному етапі їх розвитку виникали проблеми, пов'язані з обігом монет найменших номіналів, зокрема дрібні грошові знаки фактично втрачали свою купівельну спроможність, не поверталися в банківську систему з обігу, а центральні банки або фінансові органи країн витрачали значні кошти на їх карбування. Це спонукало до прийняття рішень, пов'язаних із припиненням функціонування в готівковому обігу монет найменших номіналів.

Упродовж останніх років питання щодо доцільності обігу монет дрібних номіналів неодноразово викликали дискусію і в українських засобах масової інформації. В основній масі публікацій наголошувалося, що на-

селення більше не сприймає ці монети як повноцінний засіб платежу. Наводилися посилання на світовий досвід вирішення аналогічних проблем, водночас детально він не вивчався.

Метою даного дослідження є аналіз світового досвіду вилучення з обігу монет дрібних номіналів, обґрунтування основних підходів до прийняття подібних рішень у різних країнах та оцінка можливості використання міжнародного досвіду в Україні.

РІШЕННЯ СТОСОВНО МОНЕТ ДРІБНИХ НОМІНАЛІВ У ДЕЯКИХ КРАЇНАХ

Зростання економіки (ВВП, промислового виробництва тощо), підвищення життєвих стандартів, цін, трансформація методів оплати

спонукають до необхідності запровадження змін у готівковому обігу різних країн. Досить часто це призводить до вилучення з обігу монет найменших номіналів. При цьому у міжнародній практиці застосовуються два підходи до вирішення цієї проблеми. Перший підхід передбачає припинення карбування монет дрібних номіналів, проте вони і надалі залишаються в обігу. Під час застосування другого підходу монети не лише припиняють карбувати, а й вилучають їх з обігу. При цьому, як правило, обидва підходи передбачають округлення загальних сум розрахунків за куплені товари чи отримані послуги. Економічна теорія і практичний досвід різних країн переконливо підтверджують правильність прийняття подібних рішень. Розглянемо конкретні приклади.

Швеція та Нова Зеландія

У Швеції монети найдрібніших номіналів 1 і 2 ере почали вилучати з обігу в 1972 році, а округлення сум до найближчих значень, що закінчуються на 0 або 5, застосовувалося до 1985 року. У 1985 році розпочалося вилучення з обігу 5 та 25 ере, а у 1992 році — 10 ере. З 30 вересня 2010 року в Швеції припинено обіг монети номіналом 50 ере. Таке рішення було ухвалене парламентом Швеції 25 березня 2009 року на пропозицію центрального банку країни, оскільки цими монетами практично не користувалися населення та роздрібні торговці. Правила округлення, що застосовувалися в Швеції протягом десятиліть, дістали назву “шведське округлення” та набули значного поширення у 1990 році, коли монети номіналами 1 і 2 центи вилучалися з обігу в Новій Зеландії. Таке округлення ще називають симетричним (угору або вниз). У 2006 році в Новій Зеландії також вилучили з обігу монети номіналом 5 центів. Перед цим Резервний банк Нової Зеландії провів опитування громадян, яке засвідчило, що 68% населення та 70% роздрібних торговців схвалювали такі дії. Економічний підрозділ центрального банку Нової Зеландії та статистичний орган країни спрогнозували інфляційний вплив, зазначивши, що він може бути незначним. Правила округлення були запроваджені у вигляді рекомендації для Асоціації роздрібних торговців Нової Зеландії. Роздрібні торговці під час встановлення цін на свої товари чи послуги могли відхилятися від згаданих правил, але водночас обов’язково мали повідомляти про такі відхилення споживачам.

Швейцарія

Уряд Швейцарії прийняв рішення про вилучення з обігу з 1 січня 2007 року монети номіналом 1 сантим. Такий крок був спричинений потребою всебічної економії бюджетних коштів, урахувавши світові тенденції зростання цін на мідь (монета на 95% складалася з міді). Витрати на виготовлення монети в 11 разів перевищували її номінал. Монета номіналом 1 сантим мала лише символічну вартість, не відіграючи жодної ролі в щоденних грошових операціях.

Швейцарці впродовж двох років мали змогу обмінювати монети номіналом 1 сантим за номінальною вартістю в центральному банку, поштових відділеннях і залізничних касах.

Центральний банк зобов’язався приймати ці монети від населення протягом 20 років [11].

Данія

З 1 жовтня 2008 року в Данії вилучено з обігу монету найменшого номіналу 25 ере внаслідок втрати нею своєї купівельної спроможності. Споживачі все частіше залишали в торговельних закладах решту такими монетами, хоча на їх виробництво витрачалися значні кошти.

Із часу вилучення монет номіналом 25 ере до готівкових платежів почали застосовувати правила округлення, згідно з якими округлювалися лише кінцеві суми покупок. Суми покупок, які містили соті частини цілого значення грошової одиниці і закінчувалися цифрами від 0.01 до 0.24, округлювалися в бік зменшення до найближчого значення цілої крони; від 0.25 до 0.74 — округлювалися до 0.50; від 0.75 до 0.99 — округлювалися в бік збільшення до найближчої крони. Ці правила округлення застосовувалися лише до готівкових платежів [2]. Монети можна було обміняти в Національному банку Данії та банках країни до 1 жовтня 2011 року.

Норвегія

У Норвегії населення, отримуючи під час розрахунків решту монетами номіналом 50 ері, здебільшого залишало їх. Тим часом Банк Норвегії витрачав значні кошти на їх карбування. У зв’язку з цим 16 березня 2011 року Банк Норвегії прийняв рішення про вилучення з обігу монет номіналом 50 ері. А починаючи з 1 травня 2012 року монета номіналом 50 ері вже більше не є засобом готівкового платежу на території Норвегії, тобто вона вже не може використовуватися для оплати готівкою.

Отже, населення понад один рік мало змогу витрачати або обмінювати ці монети. Готівкові суми, що підлягають виплаті після 1 травня 2012 року, округлюються до найближчої цілої крони. У Банку Норвегії переконані, що округлення цін у готівкових трансакціях не призведе до зростання цін, оскільки округлюється лише загальна сума готівкової трансакції (вгору або вниз). Водночас під час електронних розрахунків округлення не проводиться [6].

Протягом 10 років, тобто до 1 травня 2022 року, Банк Норвегії зобов’язаний приймати монети номіналом 50 ері.

Угорщина

Національний банк Угорщини з 1 березня 2008 року вилучив з готівкового обігу монети номіналами 1 та 2 форинти. Проте ці монети і надалі використовувалися для здійснення безготівкових платіжних операцій.

За результатами проведеного Національним банком Угорщини аналізу встановлено, що протягом тривалого періоду використання монет номіналами 1 і 2 форинти як розмінних вони поступово зменшувалося, оскільки вони втрачали свою купівельну спроможність. Переважна більшість монет, які карбувалися і вводилися в обіг, швидко втрачалася, накопичувалася в громадян та в мережі роздрібної торгівлі, а отже, не брала активної участі в обігу. У більшості торговельних автоматів ці монети також не використовувалися. З огляду на зазначене, згідно з декретом 10/2007 (X. 1.) Національний банк Угорщини прийняв рішення про вилучення з обігу монет номіналами 1 і 2 форинти [7].

Одночасно з декретом набув чинності закон, яким встановлені правила округлення, що дало змогу забезпечити здійснення готівкових розрахунків, а також вирішити питання стосовно обліку готівкових операцій та їх оподаткування.

Зокрема, зазначеним вище законом встановлено такі правила округлення:

- округлюються лише готівкові платежі;
- округленню підлягає тільки загальна сума покупки;
- сума, яка закінчується цифрами від 0.01 до 2.49 форинта, округлюється до найближчого числа, що закінчується на 0 (у бік зменшення);
- сума, яка закінчується цифрами від 2.50 до 4.99 форинта, округлюється до найближчого цілого числа, що закінчується на 5 (у бік збільшення);
- сума, яка закінчується цифрами від 5.01 до 7.49 форинта, округлюється до найближчого цілого числа, що закінчується на 5 (у бік зменшення);
- сума, яка закінчується цифрами від 7.50 до 9.99 форинта, округлюється до найближчої цифри, що закінчується на 0 (у бік збільшення);
- відображення різниці округлення в документах необов’язкове (це не є фінансовим прибутком або збитком).

У Національному банку Угорщини вважають, що після вилучення монет зазначених номіналів з обігу витрати

не лише центрального банку, а й держави, комерційних банків, поштових відділень, роздрібних торговців знизилися за рахунок зменшення витрат на сортування, транспортування й оброблення монет. У результаті вилучення з готівкового обігу монет номіналами 1 і 2 форинти Угорщина заощаджує приблизно 3–4 мільярди угорських форинтів щорічно.

Попередні побоювання, що не всі роздрібні торговці дотримуватимуться правил округлення, не підтвердилися на практиці. Орган із захисту прав споживачів Угорщини — Національна асоціація захисту споживачів не одержала жодної скарги стосовно правил округлення. Водночас торговельні заклади на власний розсуд вирішували, чи налаштувати їм касові апарати таким чином, щоб відображати округлення остаточних сум покупок у чеках, чи касири здійснюватимуть обрахунок округлення кінцевих сум покупок самостійно.

До прийняття рішення про вилучення з обігу монет номіналами 1 і 2 форинти Національний банк Угорщини двічі (у жовтні — листопаді 2007 року та лютому 2008 року) проводив опитування населення. Більшість респондентів (88% та 90% відповідно) підтримала політику Національного банку Угорщини з цього питання. Як показало опитування, майже всі респонденти були обізнані з тим, що має округлюватися остаточна сума, а не окремі ціни на одиниці товарів, а також зуміли правильно округлити запропоновані числа. Проте чимало опитаних припустилося помилок, округлюючи суми, що закінчувалися цифрою 7. У зв'язку з цим в Угорщині випустили спеціальні кольорові стікери (етикетки) та плакати з детальними роз'ясненнями правил здійснення округлення. Це дало змогу підтримати споживачів і касирів на початковому етапі запровадження цих правил.

У Національному банку Угорщини обмінюватимуть монети номіналами 1 і 2 форинти до 1 березня 2013 року [7].

Побоювання, що в конкурентному середовищі продавці Угорщини, округлюючи ціни, можуть одержувати дохід за рахунок покупців, не виправдалися. Також було спростовано твердження про те, що вилучення з обігу монет дрібних номіналів може безповоротно підвищити ціни або навіть збільшити темпи інфляції.

Чехія

У 2003 році вилучено з обігу чеські

монети номіналами 10 і 20 гелерів, а з вересня 2008 року — 50 гелерів [8]. Ужиття таких заходів було викликано тим, що ці монети втратили свою купівельну спроможність, значна їх кількість накопичувалася в громадян, залишалася покупцями в торговельних закладах, просто втрачалася і не поверталася з обігу до банків. Так, лише 10% від загального обсягу монет номіналом 50 гелерів, введених в обіг, поверталось до Чеського національного банку. Крім того, вартість виробництва монет номіналами 10 і 20 гелерів перевищувала їх номінальну вартість.

Відповідно до Закону “Про Чеський національний банк” чеська національна валюта (чеська крона) ділиться на 100 гелерів, тобто гелер і надалі залишається обліковою одиницею [8]. Деякі ціни досі позначаються в гелерах.

Правила округлення загальної суми покупки визначені в законі Чехії, який стосується захисту прав споживачів. Зокрема, в пункті “с” статті 3 цього закону зазначено, що під час встановлення остаточної ціни, яка має бути сплачена готівкою за продані товари та надані послуги, загальна сума повинна округлюватися до найближчого дійсного номіналу, що перебуває в обігу. Варто зауважити, що округлюються лише готівкові платежі шляхом застосування математичних правил і тільки остаточна сума, що підлягає сплаті.

Напередодні прийняття правління Чеського національного банку рішення про вилучення монет гелерів з обігу монетарний департамент провів розрахунки та проаналізував ймовірний вплив такого заходу на рівень інфляції в країні. За прогнозними розрахунками, в результаті вилучення монет гелерів з обігу інфляція могла б зрости максимум на 0.25 відсоткового пункту. На підставі досліджень, проведених після вилучення монет, встановлено, що вплив на рівень інфляції був майже непомітним. Завдяки тому, що Чеська Республіка є країною з низьким рівнем довгострокової інфляції, у ній не спостерігалось інфляційного навантаження на ринок. Натомість було заощаджено витрати на виробництво, розповсюдження, оброблення, зберігання готівки.

Досвід Чеської Республіки засвідчив, що округлення стало своєрідним інструментом заохочення покупців. У багатьох торговельних закладах офіційно повідомляли, що вони “добрі” до своїх клієнтів і округлюють ціни лише в бік зменшення,

хоча й мають право їх округлення і в бік збільшення.

Чеський національний банк прийматиме монети номіналом 50 гелерів до 31 серпня 2014 року.

Під час обміну зазначених монет у вигляді готівки сума округлюється до цілих крон (наприклад, 10.50 чеської крони округлюється до 10 крон). Якщо ж монети вносяться на рахунок, то зараховується вся сума (наприклад, якщо вноситься на рахунок 10.50 чеської крони, то й зараховується 10.50 крони).

Фінляндія та Нідерланди

У двох країнах єврозони — Фінляндії та Нідерландах — припинили карбування монет номіналами 1 та 2 євроценти через значні витрати на це. Щоправда, монети обох номіналів донині залишаються дійсними засобами платежу на території цих країн. Однак під час готівкових розрахунків вони практично не використовуються, оскільки застосовується округлення кінцевих сум готівкових платежів до чисел, які закінчуються на 0 або на 5. Підтвердженням доцільності таких дій є ще й те, що в роздрібній торгівлі легше та дешевше використовувати лише шість номіналів монет замість восьми.

Зокрема Фінляндія ще у 2000 році прийняла Закон (від 27 жовтня 2000 року № 890/2000) “Про округлення європлатежів”, який передбачає округлення готівкових платежів з 1 січня 2002 року. Враховуючи те, що у Фінляндії на той час були досить поширеними розрахунки платіжними картками, у червні 2002 року до цього закону було внесено зміни, які дали змогу застосувати округлення і до платежів з використанням платіжних карток. Фінляндія вже мала подібний досвід щодо фінської марки. Рішення стосовно монет 1 і 2 євроценти враховувало і те, що вартість цих монет була нижчою порівняно з найменшою національною монетою в 10 пенні (10 пенні = 1.7 євроцента). Роздрібні торговці Фінляндії мали право відмовити в прийнятті 1- і 2-центових монет за умови недопущення дискримінації за расовою ознакою, статтю тощо. Якщо роздрібний торговець вирішував не приймати ці монети, він зобов'язаний був чітко і зрозуміло поінформувати про це клієнтів на вході до приміщення.

У Нідерландах основною проблемою з монетами євроцентів найменших номіналів було те, що вони майже не поверталися до банків з обігу, а витрати на їх карбування перевищу-

вали номінальну вартість.

У 2004 році в невеликому нідерландському селищі Вурден було запроваджено пілотний проект, згідно з яким 150 магазинів протягом шести тижнів не використовували під час готівкових розрахунків у торговельних закладах монети номіналами 1 і 2 євро-центи, округлюючи загальні суми покупок. Навіть якщо 5 центів покупець накопичив по 1 центу, їх не приймали до оплати. Також і решту не видавали монетами номіналами 1 і 2 євроценти.

У торговельних закладах були розміщені оголошення про те, що в них округлюються загальні суми покупок і не приймаються монети дрібних номіналів. Таке право їм гарантоване згідно з принципом “свободи дій” між продавцем і покупцем як двох сторін угоди. Але такий крок мав і певні ризики, адже до таких торговельних закладів могли б не прийти покупці, обравши магазини, у яких приймалися до оплати монети найнижчих номіналів.

Опитування населення, яке проводилося до впровадження пілотного проекту і після його завершення, засвідчило, що обидві сторони — і покупці, і торговці, були задоволені ним. Тому було прийнято рішення продовжити цей проект на постійній основі. Поступово до нього приєдналася значна частина торговельних закладів. За оцінками фахівців, у результаті округлення загальних сум покупок витрати торговців на готівковий обіг скоротувалися на 30 млн. євро щорічно.

Таким чином, можна стверджувати, що у Нідерландах вилучення з готівкового обігу монет найнижчих номіналів було ініційоване громадою.

У Нідерландах і сьогодні функціонує соціальний форум із платіжних систем, де актуальні питання здійснення платежів обговорюються між банкірами, торговцями, покупцями, представниками організацій із захисту прав споживачів. За результатами обговорень на цьому форумі був зроблений висновок про те, що система округлення має діяти і надалі. Орієнтовно 75–90% торговців беруть нині участь у програмі округлення. Проте в окремих великих торговельних закладах, зокрема німецьких супермаркетах, і в окремих невеликих магазинах досі приймають 1- і 2-центові монети, не округлюючи загальної суми покупок.

Отже, правила округлення, що діють у Нідерландах, такі: округлюється лише остаточна сума покупки, а не окремі ціни, хоча є багато цінників на товарах, які закінчуються на 0 або 5.

Округлення застосовується лише для готівкових розрахунків і не діє під час здійснення електронних чи карткових платежів. Крім того, округлення відбувається в обидва боки: в бік зменшення і в бік збільшення за математичним правилом (суми, що закінчуються цифрами 3, 4, 6, 7, округлюються до 5; цифрами 1, 2, 8, 9 — до відповідних сум з нулем угору або вниз. Так, загальна сума покупки в 14 євро 23 центи буде округлена до 14 євро 25 центів. До такого ж значення будуть округлені й суми в 14 євро 24 центи, 14 євро 26 центів і 14 євро 27 центів. А загальна сума покупки в 14 євро 21 цент чи 14 євро 22 центи буде округлена до 14 євро 20 центів, натомість суму покупки в 14 євро 28 центів і 14 євро 29 центів округлять до 14 євро 30 центів). У Нідерландах у результаті запровадження правил округлення зростання цін на окремі товари не відбулося.

Оскільки продавець округлює і вгору, і вниз, то наприкінці дня він, як правило, не має ні надлишків, ні недостач. Якщо ж усе-таки виникають розбіжності, то порядок їх урегулювання такий, як під час роботи з помилками, коли касир видає більше або менше грошей як решту.

Слід зазначити, що в Нідерландах уже був досвід вилучення з обігу монет центів гульдена дрібних номіналів (до введення в обіг євровалюти). Спочатку тут припинили карбування одного цента гульдена, а ще через два роки він перестав бути дійсним засобом платежу. Незважаючи на те, що монета номіналом 1 цент не була засобом готівкових платежів, ціни залишалися в центах, округлювалися лише загальні суми покупок, а згідно із законодавством 1 гульден і надалі дорівнював 100 центам. Тобто той факт, що гульден — це 100 центів, зовсім не означає, що обов'язково в обігу має бути монета номіналом 1 цент.

Опитування Європейської комісії, проведене в листопаді 2006 року стосовно використання євробанкнот і євромонет, засвідчило, що 36% респондентів вважають надмірною наявну кількість монет; 87% із них вважають доцільним вилучення монети номіналом 1 цент, а 2% — вилучення монети у 2 центи. Водночас є побоювання того, що вилучення з готівкового обігу зазначених монет може знизити довіру населення до євро.

Канада

Королівський канадський монетний двір у 2012 році оголосив про при-

пинення карбування монет номіналом 1 цент або пенні. Таке рішення уряду Канади було зумовлено тим, що собівартість виготовлення монет зазначеного номіналу становила 1.6 цента, а щорічно їх в обіг вводилося на суму близько 11 млн. канадських доларів. Крім того, через інфляцію купівельна спроможність пенні протягом багатьох років зменшувалася і донині 1 пенні зберіг лише 1/20 своєї первісної купівельної спроможності. Водночас і життєвий рівень канадців за останні 100 років існування пенні значно підвищився. Якщо на початку 90-х років XIX століття середня заробітна плата одного канадського працівника становила 20 центів за годину, а 1 пенні — 5% від цієї суми, то у 2008 році в середньому за одну годину канадський робітник заробляв 20 канадських доларів, відповідно 1 пенні становив лише 0.05% від цієї суми, або в 100 разів менше [14]. Тому Королівський канадський монетний двір припинив постачати пенні фінансовим установам із 4 лютого 2013 року. Проте пенні й надалі використовуватиметься під час здійснення безготівкових розрахунків. Споживачі також зможуть продовжувати використовувати готівковий пенні протягом невизначеного терміну (підприємствам рекомендовано приймати ці монети як платіжний засіб). Коли монет номіналом 1 пенні не залишиться, то остаточний розрахунок продажу має бути округлений до найближчого номіналу — 5 центів. Під час вилучення з обігу монети найменшого номіналу Канада враховуватиме успішний досвід таких країн, як Австралія, Норвегія, Швейцарія.

Результати аналізу, проведеного групою канадських дослідників, засвідчили, що використання найменшої монети пенні спричиняє додаткову втрату в середньому 2 секунд під час здійснення кожної купівлі, і що з урахуванням розміру середньої заробітної плати в Канаді перевагу під час вилучення пенні отримують насамперед споживачі. На думку дослідників, доведення до громадськості аргументів про те, що округлення не призведе до зростання інфляції, збільшуватиме соціальне схвалення такого рішення.

Механізм округлення остаточного розрахунку, який використовується в Канаді, такий:

— округлення в бік зменшення здійснюється, якщо загальна сума покупки закінчується на 1.01 чи 1.02 канадського долара (до 1.00) та на 1.06 чи 1.07 канадського долара (до 1.05);

— округлення в бік збільшення проводиться, якщо загальна сума покупки закінчується на 1.03 чи 1.04 канадського долара (до 1.05) або 1.08 чи 1.09 канадського долара (до 1.10).

Наприклад, якщо особа розраховується за каву, яка коштує 1.50 кан. дол. та сендвіч вартістю 2.80 кан. дол., що загалом становить 4.86 кан. дол. (4.30 кан. дол. + 0.56 кан. дол. (13% від суми — ПДВ)), то під час розрахунків готівкою необхідно заплатити 4.85 кан. дол. (округлення в бік зменшення), а в разі розрахунку платіжною карткою ніяких змін не відбудеться — розрахунок становитиме 4.86 кан. дол. [15].

Інші країни

В Австралії у 1990 році припинили карбування 1- та 2-центових монет, а у 1992 році — вводили їх в обіг. Згідно з рекомендаціями органу регулювання цін Австралії округлення застосовувалося лише до готівкових платежів. При цьому зростання цін не відбулося. Побічним, непередбачуваним ефектом вилучення з обігу монет дрібних номіналів було те, що до банків повернулися і більші за вартістю монети (5 і 10 центів).

Ізраїль вилучив монету найменшого номіналу 1 агора з 1 квітня 1991 року, округлюючи готівкові розрахунки до 5 агорот, а з 1 січня 2008 року вилучив і монету цього номіналу, округлюючи готівкові розрахунки до 10 агорот. Суми, які закінчувалися цифрами 1, 2, 3, 4, округлювалися в бік зменшення, а суми, що закінчувалися цифрами 5, 6, 7, 8, 9, округлювалися в бік збільшення до найближчих 10 агорот. За оцінками Банку Ізраїлю, річна економія від вилучення з обігу 5 агорот оцінюється в 1.7 млн. нових ізраїльських шекелів [4]. Банк Ізраїлю припинив обмін цих монет із 1 січня 2011 року [3].

За соціологічними опитуваннями, 80% населення підтримало рішення про вилучення монет з обігу. Подальші дослідження, проведені серед компаній, які регулярно мають справу з готівкою, підтвердили, що громадськість схвалює такі зміни. Також на автомобільних стоянках уже не приймали монети номіналом 5 агорот. У зв'язку зі зростанням цін на метал витрати на карбування монети номіналом 5 агорот на той час становили 16 агорот. Існувало побоювання, що різниця між номінальною вартістю монети і її цінністю як металу призведе до переплавлення зазначених монет.

Південна Африка припинила карбування монет номіналами 1 і 2 центів

Правила округлення загальних сум покупок у Малайзії			
Закінчення загальної суми покупки чи рахунку в сенах	Округлення до найближчих сум, кратних 5 сенам	Загальна сума покупки чи рахунку	
		загальна сума до округлення	загальна сума після округлення
1, 2	У бік зменшення	82.01 82.02	82.00 82.00
3, 4	У бік збільшення	82.03 82.04	82.05 82.05
6, 7	У бік зменшення	82.06 82.07	82.05 82.05
8, 9	У бік збільшення	82.08 82.09	82.10 82.10

ти 31 березня 2002 року, однак вони залишилися дійсним засобом платежу. Всі готівкові операції округлювалися до найближчої монети номіналом у 5 центів. Подібна ситуація спостерігалася і в Сінгапурі, який припинив з 2 квітня 2002 року карбування монет номіналами 1 та 2 центи.

Малайзія оголосила у листопаді 2007 року про запровадження правил округлення загальних сум покупок, а з 1 квітня 2008 року запровадила ці правила. Зокрема, сума, що закінчувалася цифрами 1, 2, 6, 7 округлювалася в бік зменшення, а сума, що закінчувалася цифрами 3, 4, 8, 9 — у бік збільшення, до найближчого числа, кратного 5. Наприклад, якщо загальна сума розрахунку становила 82.01, то округлення відбувалося до 82.00, а якщо — 82.04, то округлювати потрібно було до 82.05. У таблиці зазначено, як працювали правила округлення [15].

Для забезпечення інформування населення подібні таблиці з правилами округлення обов'язково мали бути розміщені в торговельних закладах. Рахунки повинні були містити загальну суму до і після округлення. Проте округлювалися як готівкові, так і безготівкові платежі, у тому числі й електронні, а саме: кредитні, дебетні та інші платіжні картки. Монета номіналом 1 сен ще залишалася дійсним платіжним засобом. Однак громадяни могли обмінати ці монети на безоплатній основі в головному офісі та філіях центрального банку Малайзії. Центральний банк і після запровадження правил округлення здійснював випуск в обіг монет номіналом 1 сен, але в менших обсягах, ураховуючи ринковий попит, який, як очікувалося, мав скоротитися через впровадження цих правил.

Завдяки реалізації цих правил скоротилися витрати на оброблення готівки для бізнесу та споживачів, платежі здійснювалися швидше та зручніше. Витрати уряду, який у Малайзії відповідає за карбування монет, також зменшилися.

За повідомленням російських за-

собів масової інформації, Центральний банк Російської Федерації на правив Державній Думі Росії пропозиції щодо вилучення з обігу монет номіналами 1 та 5 копійок, оскільки карбування таких монет для Банку Росії є збитковим. А у 2012 році в Росії вже припинили карбування монет дрібних номіналів.

Таким чином, в усіх зазначених вище країнах монети найменших номіналів не виконували своїх функцій унаслідок втрати ними купівельної спроможності, що спонукало до прийняття рішень про вилучення їх з обігу та/чи округлення загальних сум покупок до найближчих номіналів монет, що залишалися в обігу.

Дослідження зарубіжних країн засвідчили, що в результаті вилучення з обігу монет дрібних номіналів зменшилися не лише витрати центральних органів на їх карбування, а й інших суб'єктів економічної діяльності — на перевезення, оброблення, зберігання цих монет.

На соціальному рівні позитивним є те, що після вилучення з обігу монет найменших номіналів споживачам не потрібно витрачати час на пошук дрібних монет для оплати, їх підрахунку, та й гаманець не буде переобтяжений такими монетами.

Більшість країн, вилучаючи з готівкового обігу монети найменших номіналів, округлювали загальні суми покупок, а не ціни одиниць товарів. Підтвердженням корисності такого правила стало те, що за значної кількості операцій не лише споживачі, а й роздрібні торговці не одержували надмірних доходів і не мали значних втрат.

Слід зазначити, що дискусійним залишається питання стосовно того, чому найрозвинутіша країна світу — США дотепер не прийняла рішення про вилучення з готівкового обігу монети найменшого номіналу в 1 цент, яка практично знецінилася.

Обговорення цього питання відбувалося протягом тривалого часу. На розгляд законодавців США неодноразово, починаючи з 1989 року, нада-

валися пропозиції щодо припинення карбування монет номіналом в 1 цент і запровадження округлення до 5 центів, однак така пропозиція не знайшла підтримки. Аргументами на користь вилучення зазначеної монети було те, що її виробництво є збитковим: за станом на березень 2008 року витрати на карбування 1 цента становили 1.7 цента. У 2007 році навіть ціна сировини перевищувала номінальну вартість цієї монети, що створювало ризик незаконного переплавлення монети. Середня заробітна плата в США у 2006 році становила близько 17 доларів за годину. Для того, щоб заробити 1 цент, потрібно було приблизно 2 секунди. Американські економісти підраховали: якщо на кожну транзакцію з використанням 1 цента витратити 2 секунди, то вартість часу, марно витраченого однією людиною за рік у США становитиме близько 3.65 долара США або близько 1 млрд. доларів США для всього населення країни. Проаналізувавши різні підрахунки, професор економіки одного з університетів США Роберт Ваплес оцінив щорічні втрати, пов'язані з використанням монет номіналом 1 цент, у 300 млн. доларів США. На його думку, впровадження правил округлення не вплинуло б на зростання цін. Крім того, ці монети не використовуються у вендингових (торговельних) автоматах і населення часто взагалі не витрачає їх під час розрахунків.

Експерти пояснюють невилучення США монет найменшої вартості кількома причинами. Зокрема, інфляційними очікуваннями, емоційними чинниками (на зазначеній монеті зображено Авраама Лінкольна – першого президента-республіканця, котрим захоплюється чимало американців, особливо в штаті Іллінойс, який ще називають “Землею Лінкольна”) та лобістською позицією

промисловців із видобування цинку (монета містить 97.5% цинку). Отже, США не вилучили до цього часу монету найменшої вартості здебільшого через національні традиції та інтереси промислових груп, а не через економічні аргументи [18, с. 20].

Водночас Міністерство фінансів США у 2007 році прийняло документ, який забороняв масовий експорт монет номіналами 1 і 5 центів та їх переплавлення. За порушення цих вимог було передбачено штраф у розмірі до 10 000 доларів США або позбавлення волі терміном до 5 років.

АНАЛІЗ ОБІГУ МОНЕТ НОМІНАЛАМИ 1 І 2 КОПІЙКИ В УКРАЇНІ

Згідно із законодавством забезпечення готівкового обігу України розмінною монетою належить до компетенції Національного банку України. Загальна кількість розмінних монет в обігу в Україні постійно зростає. Зокрема, на сьогодні в обігу перебуває близько 3.6 млрд. штук монет номіналами 1 і 2 копійки, що становить 35% від загальної кількості монет в обігу. Щорічно Національний банк України вводить в обіг близько 250 млн. штук монет зазначених номіналів.

Раніше формування потреби в монетах номіналами 1 і 2 копійки значною мірою було зумовлене діючою на той час системою ціноутворення на товари і послуги, нарахуванням пенсій і заробітної плати з округленням до 1 копійки. Проте купівельна спроможність монет дрібних номіналів невинно зменшувалась і сьогодні вже немає товарів вартістю 1 та 2 копійки, що призводить до накопичення значних обсягів цих монет у населення, недбалого ставлення до них. Ці монети практично не відіграють істотну роль у розрахунках населення за товари та послуги, не виконують функцію

засобу накопичення і не забезпечують повною мірою функції обігу та міри вартості. За останні п'ять років вони майже не повертаються з обігу до банківської системи.

Так, купівельна спроможність гривні, тобто умовна кількість товарів і послуг, які можна придбати за грошову одиницю (внутрішня ціна грошей), порівняно з вереснем 1996 року зменшилася у 5.9 раза (зі 100 копійок до 16.9 копійки), а 1 копійка становить на сьогодні лише 0.0017 гривні, 2 копійки – 0.0034 гривні (див. графік).

У 1996 році, коли монети номіналами 1 і 2 копійки було введено в обіг, 1 копійка становила 0.17% розміру середньоденної заробітної плати, а 2 копійки – 0.33%. У 2012 році 1 копійка становить лише 0.007% розміру середньоденної заробітної плати, а 2 копійки – 0.014%, що майже у 24 рази менше показника 1996 року.

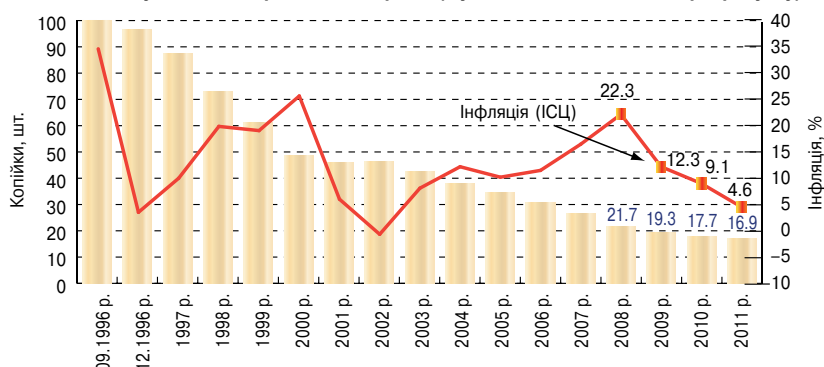
Водночас на карбування монет найменших номіналів Національний банк України щороку витрачає значні кошти. Витрати на оброблення, транспортування, зберігання цих монет здійснюють й інші учасники готівкового обігу. Таким чином, карбування монет номіналами 1 та 2 копійки є витратним.

За результатами соціологічного дослідження (проведене Університетом банківської справи Національного банку України на замовлення департаменту готівково-грошового обігу НБУ в 2009 році, опитано 1 800 респондентів) виявлено, що 93.2% респондентів сприймають монети номіналами 1 та 2 копійки як зайві, а 56.1% – не беруть решти копійками таких номіналів. Фактично три чверті опитаного населення підтвердило, що вилучення з обігу монет номіналами 1 та 2 копійки було б для них особисто зручним і не викликало б заперечення чи соціального обурення. За результатами опитувань підприємств щодо їх ділових очікувань, проведених Національним банком України в 2009 та 2010 роках, установлено, що відповідно 65.4% та 63.1% підприємств висловилися за доцільність вилучення з готівкового обігу монет номіналами 1 та 2 копійки.

Отже, соціологічне дослідження населення та опитування підприємств підтвердили розуміння більшістю респондентів доцільності й необхідності вилучення з обігу монет номіналами 1 та 2 копійки.

Слід також зауважити, що серед задань Національного банку України в сфері організації готівково-грошового

Динаміка купівельної спроможності гривні (мультиплікативний метод розрахунку)

Джерело: дані департаменту статистики, аналізу та прогнозування НБУ.

обігу є його оптимізація. До повноважень Національного банку України, як зазначено у статті 34 Закону України “Про Національний банк України”, належить вилучення з обігу розмінних монет. Крім того, Національний банк, виконуючи функцію забезпечення стабільності грошової одиниці України, має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі (частина друга статті 6 Закону України “Про Національний банк України”) [1].

Таким чином, розпочинаючи оптимізацію готівково-грошового обігу, Національний банк України перш за все повинен розглянути питання щодо припинення карбування монет номіналами 1 і 2 копійки. Приймаючи таке рішення стосовно монет дрібних номіналів, ми маємо враховувати світовий досвід округлення загальних сум розрахунків споживачів готівкою за товари (роботи, послуги).

Зазначене рішення має задовольняти всіх учасників готівкового обігу, витрати яких на зберігання, транспортування й оброблення готівки зменшаться. Припинення карбування монет номіналами 1 і 2 копійки і навіть їх вилучення з обігу не суперечитиме вимогам статті 32 Закону України “Про Національний банк України”, оскільки грошова одиниця України гривня і надалі дорівнюватиме 100 копійкам і це враховуватиметься в безготівкових розрахунках.

ВИСНОВКИ

1. У зв'язку зі зростанням економіки (ВВП, промислового виробництва тощо), інфляційними процесами, змінами масштабу цін, життєвого рівня населення, методів оплати, перевищенням витрат на карбування монет порівняно з їх номінальною вартістю у різних країнах світу періодично виникають проблеми з обігом монет найменших номіналів.

2. На певному етапі економічного розвитку це призводить до припинення їх карбування та подальшого вилучення з обігу. Отже, вирішення проблем, пов'язаних з обігом монет найменших номіналів, є глобальним явищем.

3. Більшість країн під час припинення карбування чи вилучення з обігу монет найменших номіналів використовують так зване “шведське округлення”, яке здійснюється симетрично вгору і вниз. Округлюються переважно лише загальні суми покупок.

4. Як правило, округлення застосовують лише для готівкових трансакцій, вважаючи недоцільним округлювати суми під час безготівкових операцій.

5. Округлення кінцевих сум розрахунків готівкою не призводить до інфляції.

6. Чимало країн, упровадивши правила округлення, водночас залишило монети найменших номіналів дійсними засобами платежу. Ці монети і надалі могли використовуватися банками, торговцями, проте вони повільніше вилучалися з обігу.

7. Припинення карбування та вилучення з готівкового обігу монет найменших номіналів дає змогу оптимізувати систему роздрібних платежів і зменшити витрати суспільства на обслуговування готівкового обігу.

8. В Україні необхідно визначитися з доцільністю подальшого обігу монет номіналами 1 і 2 копійки. У разі прийняття рішення стосовно припинення карбування монет найменших номіналів слід запровадити правила округлення кінцевих (загальних) сум розрахунків споживачів готівкою за товари (роботи, послуги) відповідно до міжнародного досвіду.

Література

1. Закон України “Про Національний банк України”. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>.
2. Офіційний сайт Національного банку Данії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nationalbanken.dk/DNUK/NotesAndCoins.nsf/side/250ere_coin_OpenDocument.
3. Офіційний сайт банку Ізраїлю. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bankisrael.gov.il/press/eng/101206/101206i.htm>.
4. Офіційний сайт банку Ізраїлю. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bankisrael.gov.il/press/eng/070716/070716e.htm>.
5. Офіційний сайт центрального банку Малайзії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=209&pg=657&ac=568>.
6. Офіційний сайт банку Норвегії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.norges-bank.no/en/notes-and-coins/withdrawn-notes-and-coins/>.
7. Офіційний сайт Національного банку Угорщини. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://english.mnb.hu/Bankjegy_es_erm/mnben-coins/exchangeable-coins-withdrawn-from-circulation.
8. Офіційний сайт Національного

банку Чехії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.cnb.cz/cs/platidla/mince/>.

9. Офіційний сайт Національного банку Швейцарії. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.snb.ch>.

10. Офіційний сайт банку Швеції. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.riksbank.se/en/>.

11. Швейцария изымает из обращения с 1 января 2007 г. монету достоинством в 1 сантим. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.4delo.ru/inform/news/320066.html>.

12. Юнісова І. Дорогая моя копейка // Банкноты стран мира. — 2006. — № 6. — С. 34–35.

13. Юров А.В. Деньги вчера, сегодня, завтра // Деньги и кредит. — 2010. — № 7. — С. 12.

14. Aubry, J-P., Dupuis, F. and Vachon, H. (2008): 100th anniversary of the Canadian penny. Desjardins Economic Studies. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.desjardins.com/en/a_propos/etudes_economiques/actualites/point_vue_economique/pve80409.pdf.

15. Eliminating the penny. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.actionplan.gc.ca/eng/media.asp?id=5207>.

16. John Barry: Currency trends and developments // Reserve Bank Bulletin. — 1994. — Vol. 57 N 4. — P. 350–355. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rbnz.govt.nz/research/bulletin/1992_1996/1994dec57_4barry.pdf.

17. H.R.2528 — Legal Tender Modernization Act. In the house of representatives July 17, 2001. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://thomas.loc.gov/cgi-bin/query/z?c107:H.R.2528>.

18. Leszko Erika: Rounding is not to be feared // MNB Bulletin. — 2009. — July. — P. 14–21. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://english.mnb.hu/Root/Dokumentumtar/ENMNB/Bankjegy_es_erm/publications/leszko_EN_090811.pdf.

19. Mark A. Wynne: More on Optimal Denominations for Coins and Currency // Research Department, Working Papers 97–02, Federal Reserve Bank of Dallas. — 1997. — February. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://67-208-42-166.neospire.net/research/papers/1997/wp9702.pdf>.

20. Stephanie King. Common cents? The role of pennies in the U.S. economy — 2006. — December. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://edocs.nps.edu/npspubs/scholarly/theses/2006/Dec/06Dec_King.pdf.

Центральний офіс
Райффайзен Банку Аваль.

Знайоме обличчя:

ексклюзивне інтерв'ю
з відомим
українським банкіром,
Головою Правління
Райффайзен Банку Аваль¹,
знаним в Україні
та за її межами фахівцем
у сфері сучасних методів
управління
Володимиром
ЛАВРЕНЧУКОМ,
який ділиться досвідом
успішного менеджменту,
аналізує основні напрями
розвитку банківської
системи.

Успішний менеджер у звичних умовах досягає незвичайних результатів

— Володимире Миколайовичу, в 2011 році за версією журналу “Топ-100. Рейтинг лідерів бізнесу України” Вас було визнано кращим топ-менеджером у банківській системі України. Які основні напрями, підходи та інструменти управління в банківстві нині є найефективнішими та пріоритетними для досягнення поставленої мети?

— Менеджер може називатися успішним лише в успішній установі.

¹ Назву банку подано за орфографією реєстраційних записів.

Банк — це колективна організація, тому всі рейтинги та номінації, які здобував Райффайзен Банк Аваль і керівництво, — реакція ринку на діяльність установи. Успіх гарантує те, що на спільний результат працює потужний професійний колектив, який знає, що, коли і як робити.

У моделі управління банками в Україні та у Східній Європі за останні 5–7 років, на мій погляд, відбулася значна трансформація. Добре пам'ятаю ієрархічну модель управління, за-

сновану ще за часів СРСР, а потім скопійовану новоствореними комерційними банками України. Це модель з відповідною вертикаллю: накази надходять від керівника до виконавців, звітність — у зворотному напрямку. Така система замикається на правління банку, яке підпорядковується голові правління, а вже той визначає стратегію, політику, тактику банку. В останні сім років український банківський сектор відкрився для міжнародного ринку фінансів і праці. Нині частка іноземного капіталу в статутному капіталі вітчизняних банків становить майже 40%. У банках працює чимало менеджерів із різних країн. Банківський сектор загалом і більшість банків зокрема впроваджують міжнародні практики управління.

Перше — це модель менеджменту. Однією з найбільших відмінностей є матрична система управління, за якої банківський бізнес розподіляється на кілька сегментів, у тому числі фронт-офісні та бек-офісні. Ця модель у різних банках представлена в різних конфігураціях, але всі вони сформовані за спільним правилом. Керівники бізнес-вертикалей мають високий рівень автономії. Водночас вони мають погоджувати діяльність і співробітничати між собою з метою досягнення спільного кінцевого результату.

Перехід від ієрархічної моделі до матричної став великим викликом українським управлінським традиціям. На власному досвіді можу сказати, що така модель приживалася повільно, адже є традиційне несприйняття нового, особливо якщо добре працює старе. Матрична модель (яка потребує більшої координації та погоджень) спочатку видавалася складнішою та бюрократичною, ніж одноосібне управління керівником.

Свого часу поштово-пенсійний банк “Аваль” був успішним за основними показниками. Тому необхідність управлінських змін на момент придбання банку австрійцями для багатьох не була цілком очевидною. Чимало часу пішло на трансформацію. Тепер ця нова управлінська модель уже не перший рік добре працює. Переважна більшість рішень, як правило, приймається консенсусом. Це забезпечує якісніше впровадження таких рішень.

Друге, що перейняв вітчизняний банківський сектор із міжнародної практики управління, — це змагання за таланти. Дуже важливо мати в банку прозору систему пошуку та мотивації

талановитих співробітників. Успіх організації й теза про “необхідну людину у правильному місці” нині як ніколи втілюють нові проекти, якщо бачать перед собою перспективу. Звісно, для цього необхідний відповідний механізм, оскільки даний процес не може ґрунтуватися на суб’єктивних оцінках. Підбір кадрів та їх розвиток — основний критерій успіху компанії. Групу Райффайзен іноді називають “навчальною машиною”. І хоча нині наслідки кризи значно обмежили бюджети, робота з кадрами — це важлива стратегія для розвитку нашого банку.

Група впроваджує директиви щодо забезпечення контролю за реалізацією кадрової політики. Очевидно, що ідеальних механізмів не існує, проте суб’єктивні чинники необхідні мінімізувати. З власного досвіду знаю, що традиції “кумівства” в широкому сенсі цього поняття у суспільстві є глибокими. У нашому банку подібне явище не сприймається. Значення талановитих менеджерів для організації є більшим, ніж родинні стосунки. Це наш важливий принцип. Система контролю стосується і Володимира Лавренчука, і всіх інших. Кадрові ініціативи розглядаються спеціальними комітетами, а конфлікти інтересів — відповідними службами та акціонерами.

— Глобальний фінансовий ринок упродовж останнього часу зазнає суттєвих змін. Трансформуються установи впродовж багатьох років звичної схеми його функціонування, змінюються пріоритети, з’являються нові країни — лідери у цьому секторі, а водночас — нові виклики та ризики. Вітчизняний ринок не може стояти осторонь цих процесів, фактично він є інтегрованим у світовий фінансовий мейнстрім. Яким Ви бачите майбутній розвиток банківського сектору України?

— До 2010 року оцінювати український банківський сектор було легше, ніж зараз. За цей час суттєво змінилася ситуація на європейському фінансовому ринку, є вагомі причини для переосмислення пріоритетів діяльності та для оцінювання. На моє переконання, банківська система — найнадійніша і найрозвинутіша складова фінансового сектору. За всієї поваги до страхових компаній, пенсійних фондів тощо за обсягами капіталу, операцій, організаційною структурою вони навіть не наближаються до банків.

Банківська система має високий

рівень капіталізації — нині понад 16%. Високий рівень капіталізації свідчить про те, що фінансовий стан банківського сектору загалом позитивний.

Дуже важливо, що у банківському секторі досягнуто високого рівня надійності банківської звітності, контролю і нагляду. Банкіри довіряють цій звітності при укладенні міжбанківських угод, довіряють їй і в Національному банку України. Це величезний прогрес порівняно з початковим періодом та іншими секторами. Важливо також, що у банківському секторі є здорова конкуренція, немає одного або кількох домінуючих банків, які б контролювали ринок. У клієнта завжди є вибір. У банківському секторі існує взаємна довіра банкірів — це партнерські, навіть джентльменські стосунки, які забезпечують повагу учасників ринку один до одного.

Щодо слабких рис сектору, то, на мою думку, це те, що майже всі банки у своїх стратегіях розвитку позиціонують себе як універсальні. Вони конкурують за депозити, корпоративні кредити, у сфері платіжних карток, споживчих кредитів тощо. Очевидно, що в умовах нинішньої економіки та перспектив її розвитку, за такого рівня цін це — малореально. До 2008 року були періоди, коли активи банківської системи щороку зростали на 70%, але для цього необхідні капітал і ресурси. Нині подібної динаміки немає, економічні перспективи також змінилися, вони є значно консервативнішими — річне зростання економіки прогнозують на рівні від 0 до 3%. За таких умов обсяг кредитного портфеля банку не може збільшитися на 50–70%, навіть на 20–30%... А якщо не збільшуються обсяги кредитних портфелів, то й доходи також не можуть зростати, інвестиції не окупляться. Отже, банкам необхідно переглядати свої стратегії. Ми це робили у 2012 році та адаптували свою бізнес-модель.

Нині суттєво звузилося коло інвесторів, які вкладають кошти в банківську справу, оскільки вона має незначні перспективи зростання. Якщо банк не має капіталу, не може отримати необхідні доходи, і при цьому ринок капіталу для нього закритий, стратегію необхідно змінювати. Банк може бути універсальним лише за умови великого розміру та достатності капіталу. Якщо ж капіталу бракує або розмір його незначний, витрати на операційну діяльність за будь-якими напрямками у нього лише зростатимуть. Кошти на інкасацію,

обслуговування банкоматів і розширення їх мережі, карткові проекти, програмні продукти зростають невинно. Без належного забезпечення уповільнюється розвиток системи.

Варто зазначити, що перегляд стратегії притаманний банківському сектору і на глобальному рівні. Якщо пригадаємо “бульбашку” іпотеки в банківському секторі США, то стає очевидним, що банки мали такі нестримні апетити до зростання, випускали такі обсяги “порожніх” цінних паперів та сурогатних паперів у формі деривативів, що, зрештою, виявилось: нерухомості значно менше, ніж паперів, випущених під неї. Аналогічна ситуація з державними облігаціями в Греції та Італії, інших країнах. Саме тому в усьому світі нині відбувається ґрунтовна переоцінка економічних перспектив, яка “приземлює” багатьох учасників. Лише деякі гравці мають настільки значні капітали, що можуть не переглядати плани і впевнено рухатися далі, решта змушена кардинально змінювати підходи.

Наприклад, коли ми бачимо рекламу з пропозиціями відсоткових ставок за гривневими депозитами вкладати в розмірі 22–25%, маємо розуміти, що ця пропозиція зроблена з метою виграти час. Якщо інфляція близька до нуля, а ціни більш-менш стабільні, то чому за гроші необхідно платити 25%? Маємо пам’ятати, що залучення грошей за будь-яку ціну — це небезпека, ризик. Лише деякі банки спроможні окупити свою діяльність, сплачуючи 25% річних за нульового рівня інфляції. На мій погляд, за таких економічних умов максимальна відсоткова депозитна ставка має бути 12–14%. Адже гроші — це такий самий товар, як і будь-який інший. Якщо ж відсоткова ставка за вкладом становить 25%, то за кредитом вона становитиме 30%. Цього не витримає жодна економіка. Наприклад, у Швейцарії економіка насичена дешевим фінансовим ресурсом, навіть є від’ємні ставки за депозитами, таким чином стимулюється її розвиток.

— Експерти і банкіри-практики по-різному оцінюють стан розвитку вітчизняної фінансової системи. Дехто вважає, що її структуру та функціональне призначення необхідно змінити або модернізувати. Яке Ваше бачення сучасного стану, якими мають бути пріоритети її розвитку для стабільного поступу в майбутньому й уникнення при цьому основних ризиків?

Вважаю, що за останні 20 років

банківський сектор має дуже значний прогрес. Є приклади, коли наш український досвід, технології стають конкурентними і в регіоні Центрально-Східної Європи (ЦСЄ). Наприклад, інформаційний контакт-центр Райффайзен Банк Аваль — найкращий у Групі Райффайзен, до складу якої входять банки з 15 країн. Центр розташований у Херсоні, там працюють майже 400 фахівців та ще стільки ж на інших централізованих процесах. Тут надають необхідну інформацію клієнту цілодобово та здійснюють операції за їх дорученням. Найсучасніше обладнання та навчений персонал уможливили досягнення найвищих показників продуктивності й якості обслуговування серед банків Групи Райффайзен.

Інший приклад. Український процесинговий центр банківських карт UPC надає сервіси не тільки десяткам українських фінансових установ, а й обслуговує ряд банків групи з інших країн. Власники карток тих іноземних банків, напевно, навіть не знають, що їхні щоденні операції обслуговуються в Києві. Це свідчить про те, що наші технології і менеджери вельми креативні, а їхній рівень — світовий. Райффайзен Банк Аваль є цілком конкурентним порівняно із банками Групи Райффайзен у Росії, Польщі, Румунії та інших країн ЦСЄ.

Якщо говорити про весь український банківський сектор, то у багатьох банків є чимало прикладів, коли менеджмент генерує інноваційні продукти і технології.

Щодо уникнення ризиків, то тут відповідь лежить у площині планування. Мені одразу впала в око виваженість у плануванні ресурсів західними банківськими менеджерами. Це дає змогу уникнути невинуватених інвестицій. Прораховуючи ефект переважної кількості операцій та інвестицій, банк має надійний підмурівок для своєї діяльності.

Ризик-менеджмент світового рівня також ставить високі вимоги до надійності банківських операцій, і не лише кредитних. Операційні ризики несуть велику загрозу та запобігаються необхідними контролями, так званими “бекапами” (back-up), тобто резервними процесами і технологіями, резервними дата-центрами, резервним живленням... і власне грошовими резервами, страхуванням тощо. Тобто від банківського менеджменту вимагається контроль за ризиками та убезпечення авантюризм (небезпечних) рі-

шень також у сфері технологічних процесів. Оскільки ризики вимірюються резервами, а це витрати, кожен крок також необхідно обґрунтовувати, доводячи, що ризики будуть керованими. Така вимоглива система стримує від непрорахованих операцій. Міжнародні банки в Україні критикують за надмірний консерватизм, але для такої поведінки є вагомі підстави.

— Понад 20 років працює в реальних умовах українського фінансового ринку Райффайзен Банк Аваль. Це установа з глибокими традиціями, чималим акумульованим досвідом, значними практичними результатами роботи. У кожного банку є своя історія становлення і розвитку. Чи могли б Ви виокремити ключові етапи поступу, які були найважливішими для досягнення провідних позицій на ринку, забезпечення перспективи розвитку в майбутньому?

— Банк “Аваль” засновано 1992 року. Він досяг надзвичайного успіху завдяки тому, що стратегія розвитку мала дуже широкі горизонти. Від самого початку це був банк з великими амбіціями, значним переліком продуктів і, що важливо, з відповідальною громадянською позицією, тобто піклувався не лише про свій розвиток, а й про розвиток системи, суспільства. Дані фактори, а також ефективний менеджмент, сприяли тому, що банк свого часу став поштово-пенсійним — уклав угоди з Укрпоштою та Пенсійним фондом, із Державною митною службою. Це були масштабні проекти, для них спеціально розроблялися цільові інструменти, операційні механізми. Завдяки реалізації таких проектів вдалося створити велику базу, що фактично є історією успіху банку — “найближчий великий банк”.

Переконаний, за всіма параметрами банк “Аваль” був найкращим придбанням на українському ринку для іноземних інвесторів. “Аваль” за показником упізнаваності бренду (Brand Awareness) свого часу мав майже 90% впізнання. У 2005 році він увійшов до Групи Райффайзен, відбулося суттєве збільшення капіталу. Завдяки цьому в період швидкого зростання капіталізації банк став одним із лідерів. Адже якщо установа не зростає, її місце займуть інші. Це були справжні перемогли: у кого є капітал — перемагає, хто його не має — вибуває з гри.

З приходом іноземного капіталу ми також отримали більший доступ до довгострокового дешевого фінансування, що дало змогу наростити акти-

ви та забезпечити корпоративних клієнтів складними фінансовими продуктами для фінансування міжнародної торгівлі, для довгострокового проектного фінансування, споживчого кредитування тощо. Використовуючи досвід Групи Райффайзен у ЦСЄ, за короткий період ми створили лізингову компанію та компанію з управління активами. Водночас упровадження міжнародних стандартів обліку, ризик-менеджменту і групових директив управління зробило “Аваль” повноцінним членом Групи Райффайзен-Банк Інтернаціональ. Особливо важливою підтримка групи для нас була наприкінці 2008 року, коли активи суттєво знецінилися, гривня втратила значну частку вартості, обсяги капіталізації банківської індустрії зменшилися на 22% й постала необхідність збільшувати капітал. Саме тоді ми пересвідчилися в тому, наскільки важливою для нас є підтримка акціонерів. Банк отримав від них та від міжнародних організацій за їх сприяння майже 600 мільйонів доларів США. Завдяки цьому ми зберегли позицію на ринку. Отже, для банку “Аваль” найважливіші чинники успіху діяльності у складі Групи Райффайзен — це персонал, технології і капітал.

— Які підходи до роботи з клієнтами в банку Ви вважаєте основними? Клієнт завжди правий чи іноді банку варто відстоювати й обґрунтовувати власну позицію, якщо для цього є вагомі аргументи?

— Роль таких питань, як планування, контроль і управління ризиками надзвичайно важлива. Але за матричної системи управління кожний підрозділ виконує свою роль, а в центрі всього цього процесу має стояти клієнт. Якщо ми візьмемо на себе більше ризику, ніж допустимо, то поставимо під цей ризик насамперед нашого клієнта. Я дуже добре знаю з власного досвіду ситуацію, коли депозитні вклади не повертаються. Це було під час кризи 1998 року, тоді я працював у іншій установі. Якщо вкладник приходить по депозит, а банку бракує грошей, то для менеджменту банку, який допустив такі ризики, немає жодного виправдання. Роль управління ризиками особливо чітко проявляється під час кризових явищ, це основний індикатор ефективності управління. В інтересах клієнтів банки мають бути дуже ризикообачними.

На мій погляд, ідеальний клієнт — людина, близька до установи, яка вправі сказати: “Це мій банк”. Чому?

Бо саме тут його рахунок, тут у зручній формі та без помилок сплачуються всі його комунальні й інші платежі, тут якісна і широка мережа дистанційного управління коштами, зручні для клієнта комунікації — як безпосередні, так і по телефону чи Інтернету. Звісно, в такому банку зручно розмістити депозит або взяти кредит, бо клопоти з документами будуть мінімізовані. Такий він — “Мій банк”. Очевидно, шлях до ідеального клієнта лежить... через створення ідеального банку. А це насамперед — новітні технології, досвідчений персонал, капітал.

Ми розробляємо програми лояльності для клієнтів. Цим опікуються наші маркетологи, спираючись на досвід групи, а також на рекомендації наших відділень, з якими існує постійний контакт. Раз на рік на Щорічному форумі ми збираємо всіх начальників відділень саме для обговорення роботи з клієнтами. Як я вже говорив, у Райффайзен Банку Аваль більше трьох мільйонів клієнтів, працює багато кредитних програм, налаштованих на нашого споживача. Ми знаємо своїх клієнтів, можемо передбачати фінансові потоки, запропонувати спеціальні програми. Ці взаємовідносини перевірені роками співпраці. Натомість робота з клієнтом “з вулиці” ускладнена необхідністю додаткової документації, перевірки тощо. На це потрібен час, тому постійні клієнти обслуговуються швидше. Налагодження довгострокових стосунків — важлива мета діяльності банку. Я не прихильник короткострокових стратегій, за яких споживач наших послуг розглядається лише як

миттєве джерело банківського доходу. Ми надаємо перевагу моделі взаємної довіри та співпраці, вона забезпечує надійність кредитів, депозитів, мінімізує ризики, спрощує процедури та заощаджує час клієнта.

— Нині швидко розвиваються новітні напрями надання банківських послуг, зокрема обіг електронних грошей, Інтернет-банкінг, он-лайн управління банківськими рахунками, безготівкові розрахунки. Чи могли б Ви спрогнозувати пріоритети розвитку банківництва у найближчій та середньостроковій перспективі з урахуванням новітнього технологічного потенціалу?

— Щодо корпоративних клієнтів, то в короткій перспективі — їх попит на здешевлення гривневого фінансування зростатиме, тому формування такого фінансування буде предметом активного пошуку та інновацій, а саме: запровадження спільних продуктів з постачальниками обладнання, технологій та сировини. Використовуються програми фінансування та пільг, гарантії платежу, векселі, відстрочки тощо. В довгій перспективі попит на довгострокове (проектне й інші форми) фінансування вимагатиме гривневих продуктів.

Стосовно населення перспективним буде Інтернет-банкінг, розширення цього сервісу, дистанційне управління рахунками через мережу Інтернет та мережі операторів мобільного зв'язку. Тобто йдеться про повний комплекс дистанційного управління коштами. Для цього ми вже розгорнули широкую мережу кіосків, доступних цілодобово. Драйверами змагання за клієнтуру в банківському секторі будуть новітні технології. Проте більша частина населення потребуватиме простіших технологій, і тому потреба в простих сервісах для сплати комунальних та подібних платежів зростатиме (разом зі зростанням кількості таких платежів). Тому постійні доручення (Standing Order) чи пряме списання (Direct Debit) можуть стати драйверами нових банківських послуг. При цьому роль відділень банку в нашій стратегії залишається незмінною — безпосередній контакт з клієнтом, консультація щодо сервісів залишається актуальними і в майбутньому.

— Райффайзен Банк Аваль здобув визнання у професійному середовищі, рік у рік посідає провідні позиції в рейтингах професійних економічних видань. За основними показниками банк входить до групи лідерів вітчизняного банківського ринку. Що, на Ваш погляд, найважливіше в роботі комерційного бан-

ку: професійний рівень менеджменту і персоналу, якість обслуговування клієнтів, дотримання вимог і стандартів за найкращими світовими зразками, ділова репутація установи?

— Найважливіше в роботі банку — його клієнт. Але забезпечує наявність цього клієнта — персонал, професіонали своєї справи, і перш за все — на рівні кожного відділення, яке працює безпосередньо з клієнтом, адже це обличчя банку. Насамперед клієнт має отримати корисну, правдиву і зрозумілу інформацію. Така позиція забезпечує повагу та довіру. Всі умови і вимоги банку повинні бути зрозумілими, їх необхідно оприлюднити і при потребі роз'яснити. У відділенні неприпустимо давати недостовірну або неточну інформацію. Якість роботи у відділеннях забезпечує успіх усього банку. За всієї поваги до головного офісу свій імідж для масового споживача банк формує на рівні відділень. А це касири, фронт-офісні менеджери тощо. У нашому банку загалом близько 6 тисяч фронт-офісних співробітників. За допомогою сторонніх організацій ми проводимо моніторинг їхньої діяльності, визначаємо можливі відхилення від стандартів. Іноді доводиться вдаватися до адміністративних заходів. У банку діє програма мотивації за якістю роботи.

Важливі також технології, саме тому ми найбільше коштів інвестуємо у високотехнологічні операційні системи та механізми гарантування банківської безпеки. Розбудовуємо модерні, надійні платіжні системи, надійні системи контролю платежів та інших операцій. Наша мета — щоб клієнт банку почувався комфортно і спокійно. Чи це електронні системи, чи банкомати, чи приміщення банку — безпека є безумовним пріоритетом.

Ще одна необхідна складова — якісний продукт. У нашому банку продукти перед масовим продажем проходять складну процедуру погоджень і технологічного забезпечення. Рекомендації віденського офісу мають свою користь, оскільки спираються на досвід групи з інших країн — ми отримуємо інтерактивну підказку, коментар щодо гарантування безпечності операції. Наші продукти відповідають стандартам групи, але є й відмінності, адже процентні ставки — різні, законодавство і нормативи також відрізняються.

— *Володимире Миколайовичу, Ви є членом ради директорів Форуму провідних міжнародних фінансових уста-*

нов, членом правління Європейської бізнес-асоціації, до якої входить чимало банків і фінансових установ, тому добре знаєте думку іноземних партнерів і колег, їхнє сприйняття сучасного українського фінансового ринку. Іноземний бізнес загалом сприймає ділове середовище в Україні позитивно чи з певними застереженнями?

— Це залежить від багатьох чинників: хтось з іноземних колег вразливий, а хтось — загартований економічними реаліями в країнах пострадянського простору. Якщо ж вивести середній показник, то в цілому український банківський сектор не викликає в іноземних фінансистів драматичних або негативних оцінок. Тобто оцінка є позитивною. Проте деякі банки планують вийти або вже виходять із нашого ринку. Що спонукає їх до такого кроку? Є кілька основних чинників, які мотивують до таких дій.

Перший — це негативний досвід стягнення проблемних кредитів в Україні через судову систему. За дослідженнями Агенції з міжнародного розвитку США (USAID), в Україні рік тому було 183 тисячі судових справ щодо проблемних позичальників. Лише в нашому банку таких справ понад 11 тисяч. Зрозуміло, що маючи велику кількість неповернутих кредитів, банки сподіваються на їх стягнення. Але судова практика є непередбачуваною і ненадійною для захисту прав кредиторів. Банки втрачають великі суми, зазнають збитків, не знаходячи захисту в судах.

Завдяки Національному банку України цю проблему частково врегульовано на рівні закону, проте є багато прикладів штучних банкрутств та інших “трюків” і схем ухилення позичальником від виконання зобов'язань перед банком. Можемо спостерігати пряму залежність між розміром кредиту і ймовірністю махінацій — чим більша сума проблемного кредиту, тим більше банк ризикує потрапити під схему шахрайства. Для банку дуже високий ризик того, що він не отримає захисту в суді. Це також об'єктивно стримує від надання нових кредитів. Проблему надійності захисту в судах законних прав кредиторів поки що не вирішено.

Другий чинник, який спонукає деякі банки виходити з нашого ринку, — невисока якість і ненадійність документів. Визнання багатьох угод, кредитних і заставних, недійсними значно ускладнило нове кредитування. Для іноземних банків така спе-

цифічна юридична практика неприйнятна. Та, власне, вона ні для кого неприйнятна.

Третій чинник пов'язаний із підвищенням вимог до капіталу, які запроваджені європейською банківською установою. Частина європейських банків приймає рішення вийти з деяких ринків (країн) і сконцентрувати капітал у материнській структурі. Це вже питання стратегії певного банку. Завдяки нашим акціонерам Райффайзен Банк Аваль підтверджує довгострокову стратегію активної діяльності в Україні. Наші акціонери бачать тут велику економічну перспективу.

— *Досвід — вагомий капітал будь-якого банкіра. Дайте, будь-ласка, кілька порад майбутнім фахівцям і початківцям щодо того, як уникнути основних ризиків у роботі, стати успішним, здобути визнання і повагу не лише колег, а й широкого загалу.*

— Зізнаюся, я часто сам беру поради у своїх колег, щоправда з питань функціонування сектору. У банківському секторі працює чимало досвідчених фахівців. Час від часу телефоную колегам і цікавлюся їхньою думкою, раджуся...

— *Назвіть когось...*

— ...Зокрема, з Борисом Тимонькіним, Миколою Удовиченком та іншими.

Щодо визнання, то очевидно, що найоб'єктивнішим критерієм є визнання саме на ринку. Для мене успішний менеджер — це та людина, котра очолює компанію, в якій працює багато успішних людей. Його роль є такою, що колектив за звичних загальних умов досягає незвичайних результатів. Якщо в банківському відділенні працюють професіонали, які знають свою справу, забезпечують функціонування складних процесів, а клієнти отримують якісні сервіси, і в такому конкурентному середовищі вибирають наш банк, — переконаний, це і є мірило спільного успіху, успіху установи, менеджера.

Моя управлінська практика і пріоритет полягають в безпосередній співпраці з колегами, кожен з яких досконало знає свій напрям роботи, й подекуди — геній у своїй сфері. І таких працівників у нашому колективі є чимало! Образно кажучи, я бачу персональний успіх лише за умови, коли навколо багато “мотиваторів”, котрі спонукають і мене рухатися вперед. Але для цього необхідно постійно

працювати над собою, вдосконалюватися, швидко переймати досвід, вивчати мови і новітні управлінські моделі, користування гаджетами та опрацювати величезні масиви інформації. Щороку доводиться міняти окуляри, збільшуючи діоптрію на 0.25 одиниці. Крім того, я прихильник того, щоб працювати в режимі “реального часу” — відеоконференцій, дистанційних нарад тощо. Цьому завжди надаю перевагу порівняно з багатою циркуляцією якихось листів “з печатками” і з десятками віз чи навіть порівняно з електронним листуванням. Цілісність — також дуже важлива риса менеджера. Тобто слова мають відповідати діям — і навпаки.

Щодо прийняття рішення, то я завжди вимагаю альтернативу навіть найідеальнішій пропозиції. Прагну поглянути на проект, що пропонується, з іншого боку, знайти альтернативу. Це допомагає обрати якісні проекти і відхилити непереконливі.

— *Яких основних принципів Ви дотримуетесь в бізнесі та житті? Як вони виникли і чим зумовлені, про що Ви мрієте?*

— Мені пощастило в житті на багатьох видатних особистостей, які дуже вплинули на моє професійне формування. Переважно це були партнери банку де я працював (здебільшого міжнародні), котрі витрачали чимало часу на роз’яснення мені базових управлінських традицій та практик. Власне, ці пояснення ніколи не виглядали відірваними від загального суспільного розвитку і базувалися на прикладах Німеччини або Ірландії,

США чи України. До того ж додати і досвід власних рішень — вдалих та помилкових, а також власну вдачу, характер, що теж формує відповідний стиль та звичай управління.

Основний принцип — це насамперед партнерство. В укладеній угоді вигоду мають отримувати обидві сторони, а не хтось один. Це принцип Win-Win (виграш-виграш). Він ґрунтується на вигідній співпраці обох сторін, які в результаті отримують однакову користь від справи. Порівняно із системами Win-Lose (виграш-програш) та Lose-Lose (програш-програш) для неї притаманний високий рівень бізнес-моралі та економічної етики партнерів. Кожен учасник угоди має давати іншому користь. Якщо при цьому виникає ризик, необхідно частину його також брати на себе, а не перекладати на інших людей.

Важливий принцип — мотивація оновлення та інновацій. Продукт, процеси, реклама, внутрішня організація та комунікації мають постійно поліпшувати свою ефективність і навіть... смак. Бізнес — річ емоційна. Треба більше позитивізму і новизни. І це нам дасть тільки оновлення та інновації.

Інший принцип — бізнес має бути соціально відповідальним. Перед тими, хто мешкає у цьому місті, перед наступними поколіннями, перед природою, перед власною совістю. І ця соціальна відповідальність не так у тому, скільки коштів виділено на спонсорство у звітному році, як у тому, яка користь від твоєї щоденної діяльності для громади.

Ще один принцип — у своїй

команді не просити і не вимагати від когось зробити щось, що сам би не хотів робити. Тобто я залучаю колег до проектів або доручаю якісь проекти (роботу), які й сам би робив... якби був на то час.

Наступний принцип — усього можна досягти, тільки треба твердо знати для чого. Серйозна робота, яку я починаю, має бути з глибоко усвідомленим результатом.

Я люблю процес пошуку нових, нестандартних рішень, альтернатив. Напевно, світ є значно більшим і складнішим, ніж ми можемо уявляти, отже, кожен має шанс бути винахідником у своїй сфері й не тільки. Завжди мотивую себе і колег звертати увагу на ті сфери, в яких раніше ніхто не працював. Можливо, я певною мірою мрійник — імовірно, завдяки цьому багато мрій були втілені в життя. Та є ще й нові (сміється)... постійно з’являються. Ми живемо в час, який випереджає наші мрії. Цей погляд мчить з такою швидкістю, на яку годі було сподіватися.

Вірю, що ми в Україні подолаємо наслідки кризи. У цьому в мене немає сумнівів. Також вірю, що незабаром у банківському секторі діятиме принцип такого партнерства: “мій клієнт, мій банк”. Ми всі відчуваємо необхідність цього, тому обов’язково досягнемо мети.

Записав

Роман Підви́соцький,

“Вісник НБУ”.

Фото Владислава Негребецького.

3 бібліотечних фондів/

Нові надходження найбільшої книгозбірні України

Продовжуємо знайомити наших читачів із новими виданнями з питань економіки, банківської та фінансової діяльності, що надійшли до фондів Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського (НБУВ).

Вовчак О.Д. Банківське мікрокредитування малого підприємства в Україні [Текст]: монографія / О.Д.Вовчак, П.М.Сениш, О.І.Антонюк; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. — К.: УБС НБУ, 2012. — 190 с. — Бібліогр.: с. 162–175. — укр.

Розглянуто теоретичні та практичні положення щодо вдосконалення механізму банківського мікрокредитування малого підприємства в Україні. Розкрито сутність, види та функції банківського мікрокредитування малого підприємства і його механізм. Проаналізовано стан та особливості розвитку програм мікрокредитування в Україні, склад і структуру портфелів мікрокредитів банківських установ та ризику в банків-

ському мікрокредитуванні малого підприємства. З’ясовано напрями вдосконалення механізму банківського мікрокредитування малого підприємства в Україні, розроблено модель прогнозування показників мікрокредитів для банків.

Шифр зберігання в НБУВ: ВА760014

Герасименко О.М. Індикатори оцінки стану системи економічної безпеки торговців цінними паперами [Текст]: монографія / О.М.Герасименко; Черкас. нац. ун-т ім. Б.Хмельницького. — Черкаси, 2012. — 236 с. — Бібліогр.: с. 221–236. — укр.

Висвітлено теоретичні основи аналізу системи економічної безпеки торговців цінними паперами на фондовому рин-

ку України. Розкрито сутність та основні складові системи економічної безпеки суб'єктів господарювання. Проведено діагностику стану фондового ринку України й економічної безпеки торговців цінними паперами. Особливу увагу приділено вдосконаленню системи економічної безпеки торговців цінними паперами, впровадженню індикаторів розвитку фондового ринку в інформаційно-аналітичне забезпечення даної системи.

Шифр зберігання в НБУВ: BA753359

Колотуха С.М. Гроші та кредит [Текст]: навч. посіб. / С.М.Колотуха, С.А.Власюк. — К.: Знання, 2012. — 495 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 487—495. — укр.

Висвітлено історію походження грошей, їх сутність і роль у функціонуванні ринкової економіки. Розкрито основний зміст, необхідність й особливості кредиту в ринкових умовах. Описано основні форми кредиту, їх функції та роль у забезпеченні економічного зростання. Досліджено формування ринку цінних паперів в Україні на основі нормативних актів держави. Розкрито сутність валюти, валютних відносин, історію становлення міжнародних валютних систем, а також співпраці України з міжнародними валютно-кредитними установами.

Шифр зберігання в НБУВ: BA752926

Корупція і тіньова економіка: політекономічний аспект [Текст]: монографія / М.В.Фомін, В.В.Приходько, М.Г.Каптуренко, В.В.Кузьменко, І.Г.Мішина; ред.: М.В.Фомін; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М.Туган-Барановського. — Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. — 332 с. — Бібліогр.: с. 304—321. — укр.

Розкрито сутність, форми та сучасну типологію корупції, особливості, масштаби та заходи протидії корупції в Україні. Показано місце та роль тіньової економіки у відтворювальному процесі, наведено структуру, сфери та форми прояву тіньової економіки в Україні. Проаналізовано вплив тіньової економіки на соціально-економічний розвиток, особливості її функціонування на мезорівні економіки. Охарактеризовано державне навантаження та його вплив на рівень розвитку тіньової економіки. Висвітлено сутність, особливості та подано класифікацію офшорних фінансових центрів (ОФЦ), простежено їх зв'язок з корупційно-тіньовим сегментом. Значну увагу приділено питанням легалізації тіньових і корупційних доходів через ОФЦ, акцентовано на міжнародній протидії їх діяльності. Окреслено "перспективи" тіньової економіки за умов глобалізації.

Шифр зберігання в НБУВ: BA758101

Маліков В.В. Валютне регулювання в Україні: теорія і практика [Текст]: монографія / В.В.Маліков, І.А.Дмитрієв, О.А.Дегтяр; Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т. — Х.: ХНАДУ, 2012. — 319 с. — Бібліогр.: с. 297—316. — укр.

Обґрунтовано нові концептуальні підходи до створення ефективної системи валютного регулювання в Україні. Зроблено спробу визначити особливості понятійного апарату системи валютного регулювання. Розглянуто історіографію даної проблеми та проаналізовано зарубіжну практику валютного регулювання в контексті її використання в Україні. Досліджено теоретичні та практичні аспекти формування і реалізації валютної політики держави. Визначено, що державне управління валютними операціями на території України здійснюється із застосуванням як адміністративних, так і економічних методів регулювання. Запропоновано поступово збільшувати частку економічних методів у регулюванні валютних операцій, що сприятиме лібералізації валютного ринку країни.

Шифр зберігання в НБУВ: BA753748

Маслова Н.О. Маркетинг у банку [Текст]: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Н.О.Маслова; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К., 2012. — 319 с. — Бібліогр.: с. 269—275. — укр.

Висвітлено сутність, цілі, завдання, функції, принципи, інструменти і роль банківського маркетингу. Увагу приділено особливостям розроблення та реалізації маркетингової стратегії банків, а також механізму створення та впровадження їх продуктової, цінової, збутової та комунікаційної політики.

Викладено процес маркетингового контролю та характеристики його етапів. Розглянуто підхід до сегментації ринку й організації роботи банку з кожною групою клієнтів. Актуалізовано питання стандартизації банківських послуг. Уперше висвітлено проблеми формування бренду банку та методів його оцінювання.

Шифр зберігання в НБУВ: BA759742

Модернізація обліку, аналізу і контролю в галузях економіки України [Текст]: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. 27—28 жовт. 2011 р., Тернопіль / ред.: С.І.Юрій. — Т., 2011. — 365 с. — укр.

Досліджено вплив поєднання різних видів криз на ймовірність банкрутства сільськогосподарських підприємств. Розглянуто переваги та недоліки фонду фінансування будівництва в системі обліку грошово-розрахункових операцій. Висвітлено проблеми обліку та контролю трансакційних витрат у сучасних умовах господарювання. Увагу приділено службі внутрішнього аудиту як елементу внутрішнього контролю підприємства. Наведено методику та розглянуто організаційні аспекти обліку виплат працівникам у бюджетних установах і напрямки їх удосконалення. Викладено методичні основи комплексного аналізу фінансових результатів підприємств. Визначено проблемні аспекти трактування сутності інвестицій.

Шифр зберігання в НБУВ: BA755169

Оцінка вартості банку [Текст]: навч. посіб. для студ. ВНЗ / Н.П.Шульга, А.М.Арістова, Л.В.Недеря, О.А.Слободяник, М.Л.Христенко; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К., 2012. — 195 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 192—195. — укр.

Висвітлено теоретичні основи оцінки вартості бізнесу та специфіку оцінки вартості банку. Розкрито сутність, наведено класифікацію та чинники впливу на вартість банку. Обґрунтовано необхідність оцінки вартості банку, її цілі та правове регулювання цього процесу. Акцентовано на особливостях оцінки вартості банків як специфічних суб'єктів господарювання. Розглянуто сутність, алгоритм розрахунку й особливості застосування дохідного, порівняльного та витратного підходів до оцінювання вартості банку. У межах кожного з підходів розглянуто методи, які найчастіше використовуються в банківській практиці, та проведено їх практичну апробацію на прикладі показників вітчизняних банків. З метою збереження конфіденційної інформації назву банку не зазначено, а подано дані так званого "умовного" банку.

Шифр зберігання в НБУВ: BA757334

Скоморович І.Г. Грошові системи на українських землях: історія і теорія [Текст]: монографія / І.Г.Скоморович; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. — Л., 2011. — 243 с. — Бібліогр.: с. 221—242. — укр.

Висвітлено теоретичні та практичні засади формування грошових систем на українських землях, охарактеризовано появу грошових систем на території нашої держави в епоху античності, самобутність грошової системи Київської Русі, грошові системи на території України в період існування Польсько-Литовської держави. Проведено порівняння грошових систем Московської держави та Російської імперії, вплив грошових систем Речі Посполитої, Австрії та Австро-Угорської монархії на грошовий обіг на західноукраїнських землях. Значну увагу приділено самостійній грошовій системі України в часи УНР, грошовій системі СРСР. Акцентовано на перспективах розвитку грошової системи незалежної України. Розкрито вплив економічних процесів на особливості й закономірності проведення грошових операцій. Визначено роль центральних банків у розвитку грошового господарства, механізм емісії грошей у різних економічних системах. Розглянуто порядок організації грошового обігу в економіці незалежної України.

Шифр зберігання в НБУВ: BA749941

Готувала **Тетяна Зінкова**,
провідний бібліограф відділу реферування наукової інформації
Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.

Точка зору/

Сергій Ніколайчук

Кандидат економічних наук,
начальник управління методології, аналізу
та прогнозування платіжного балансу
департаменту платіжного балансу
Національного банку України

E-mail: nikolaichuk@bank.gov.ua

Василь Хом'як

Провідний економіст
департаменту платіжного балансу
Національного банку України

E-mail: khomiak@bank.gov.ua

Криза в єврозоні: результат відсутності фіскальної дисципліни чи накопичення зовнішніх дисбалансів?

Досліджуються фактори та умови, які спричинили розгортання кризи в єврозоні, аналізуються можливі сценарії подолання цієї кризи. На думку авторів, поточний кризовий стан єврозони став результатом не так відсутності фіскальної дисципліни в окремих країнах, як внутрішньої кризи платіжного балансу внаслідок накопичення зовнішніх дисбалансів у периферійних державах. На основі аналізу розвитку подій у єврозоні автори розробили відповідні рекомендації для України, щоб уникнути проблем у зовнішньому секторі як у найближчій перспективі, так і в довгостроковій, враховуючи потенційно можливу інтеграцію української економіки в міждержавні об'єднання.

Investigated are factors and conditions that caused the development of the crisis in the Eurozone; discussed are possible scenarios of crisis overcoming. The authors consider that the current crisis state of the Eurozone resulted not from just lack of fiscal discipline in some countries but became the indicator

showing the internal crisis of the balance of payments at the expense of accumulation of external imbalances in peripheral countries. Having analyzed the development of the Eurozone crisis, the authors worked out appropriate recommendations for Ukraine to avoid problems in the external sector as in the nearest future so in the long-term perspective taking into consideration the possible integration of Ukrainian economy in interstate unions.

Ключові слова: криза платіжного балансу, криза в єврозоні, зовнішньоекономічні дисбаланси, дефіцит поточного рахунку.

Key words: balance of payments crisis, Eurozone crisis, external imbalances, current account deficit.

ВСТУП

З 2008 року Європейський Союз не може вийти з кризового стану. Боротьбі проблеми регіону досі залишаються головним ризиком розвитку світової економіки. Крім того, такі економічні потрясіння ставлять під сумнів подальше існування монетарного об'єднання в нинішньому форматі, порушуючи питання про доцільність

використання єдиної європейської валюти чи необхідність тіснішого фіскального та банківського союзу.

Глобальна фінансово-економічна криза стала тим механізмом, що виявив нестійкість фінансово-бюджетної політики, насамперед у таких країнах, як Греція, Португалія, Ірландія, Італія та Іспанія (зазвичай їх об'єднують під умовними назвами "периферійні" або "південні" країни ЄС). Падіння еко-

номічної активності призвело до суттєвого скорочення податкових надходжень і, відповідно, зростання бюджетних дефіцитів до рівнів, що експертами та інвесторами розглядалися як надмірні. Насамперед йдеться про Грецію, де проблеми у фіскальній сфері накопичувалися впродовж багатьох років, задовго до кризи, через невиважену соціальну політику та високі темпи зростання заробітної плати (при цьому

справжні розміри бюджетного дефіциту приховувалися владою, котра надавала викривлені статистичні дані). В Іспанії та Ірландії формування дефіцитів бюджетів у надзвичайно високих обсягах було спричинено заходами щодо порятунку фінансової системи внаслідок роздутих боргів приватного сектору.

Разом зі зростанням загальної схильності до ризиків суттєве збільшення бюджетних дефіцитів мало наслідком значне підвищення “премії за ризик” для периферійних країн та, відповідно, вартості обслуговування їх суверенних боргів (див. графік 1). У результаті утворилося замкнуте коло: кошти для покриття виплат за існуючими борговими зобов'язаннями залучалися під високі процентні ставки, що додатково збільшувало обсяги боргового навантаження. При цьому відбулася дивергенція процентних ставок за державними облігаціями “південних” та “північних” країн єврозони, куди відбувалася “втеча капіталу” (Німеччина, Франція, Нідерланди та ін.).

Серед експертів і представників владних інституцій Європи існують різні погляди на фундаментальні чинники поточної боргової кризи. Зокрема, останнім часом досить поширеною є думка про те, що таку складну та глибоку кризу не можна пояснити лише порушенням фінансової дисципліни і невдалою політикою урядів окремих країн. Швидше за все, причини лежать у площині внутрішніх дисбалансів усередині цього міждержавного об'єднання.

Отже, метою статті є вивчення фундаментальних причин, які створили сприятливі умови для розгортання поточної боргової кризи в єврозоні, та аналіз існуючих сценаріїв подолання цієї кризи.

Зазначена мета переслідує не лише науковий інтерес, а має і прикладний

характер для української економіки. З одного боку, країни єврозони є важливим торговельним та інвестиційним партнером України, до того ж стан європейської економіки значною мірою визначає перспективи розвитку світової економіки та глобальних товарних ринків. Тому подальша доля Європейського Союзу є одним із найвагоміших чинників, які в майбутньому впливатимуть на стан вітчизняної економіки.

З другого боку, “кризовий досвід” єврозони — надзвичайно корисний урок для України, оскільки завжди дешевше вчитися на чужих помилках, ніж на своїх. Це стосується як поточної ситуації в зовнішньому секторі економіки нашої держави, що має багато спільних рис із периферійними країнами ЄС, так і довгострокової перспективи в урахуванням можливої інтеграції української економіки в міждержавні об'єднання з усіма ризиками, що виникають унаслідок цього.

АНАЛІЗ ПРИЧИН КРИЗИ В ЄВРОЗОНІ

Серед експертів та аналітиків не існує єдиної точки зору щодо причин кризи в єврозоні. Скажімо, представники так званого “німецького погляду” вважають, що головною причиною проблем у єврозоні є порушення фінансової дисципліни в окремих країнах. А тому для вирішення цих проблем необхідно проводити жорстку фінансову політику в периферійних країнах, що приведе до вирівнювання існуючих дисбалансів [1].

Альтернативну точку зору називають “кейнсіанським поглядом”, відповідно до якого великий суверенний борг у периферійних країнах став результатом внутрішньої кризи платіжного балансу в єврозоні. І ця криза проявляється насамперед у хронічних

дефіцитах поточного рахунку, які після 2008 року вже стало неможливо фінансувати шляхом залучення боргового капіталу на ринкових засадах [2].

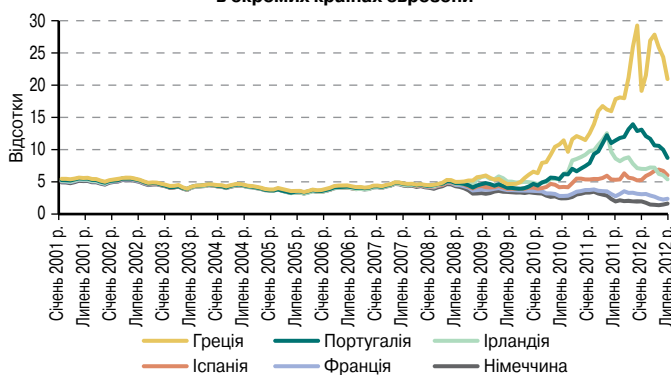
“НІМЕЦЬКИЙ ПОГЛЯД”: КРИЗА СПРОВОКОВАНА ВІДСУТНІСТЮ ФІСКАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Спочатку проаналізуємо аргументи прихильників “німецького погляду”, згідно з яким основною причиною боргової кризи стали надмірні рівні бюджетного дефіциту та державного боргу в “південних” країнах єврозони.

Так, далеко не всі країни єврозони проводили фінансову політику відповідно до маастрихтських критеріїв (див. таблицю 1). Але значні розміри бюджетних дефіцитів у докризовий період були характерні не лише для периферійних країн єврозони, а й для Німеччини, Франції та інших “північних” партнерів. Як наслідок більшість країн єврозони мала високий рівень державного боргу напередодні глобальної фінансово-економічної кризи. Лідирували тут Греція та Італія, значний рівень боргу також був у Португалії, але одночасно з переліченими країнами високий рівень державного боргу (більше 60% від ВВП, що суперечило маастрихтським критеріям) також мали Бельгія, Німеччина, Франція, Австрія. Натомість Ірландія та Іспанія вирізнялися високою фінансовою дисципліною.

Отже, з одного боку, низький рівень державного боргу не допоміг уникнути кризи в Іспанії та Ірландії, а з другого — країни з достатньо високим рівнем державного боргу та фінансовою політикою, яку можна характеризувати як недисципліновану, залишаються локомотивом економіки єврозони та виступають кредиторами для проблемних держав. Тому пояснення кризових

Графік 1. Дохідність 10-річних державних облігацій в окремих країнах єврозони

Джерело: Reuter Thomson Database.

Таблиця 1. Державний борг та структурне сальдо бюджету в окремих країнах єврозони

Країна	Державний борг, % від ВВП			Структурне сальдо бюджету, % від ВВП	
	2000 р.	2007 р.	2012 р.	Середнє за 2001–2007 рр.	Середнє за 2008–2012 рр.
Ірландія	37.5	25.0	117.7	-3.4	-10.0
Фінляндія	43.8	35.2	52.6	3.7	0.7
Іспанія	59.4	36.3	90.7	-1.3	-7.2
Нідерланди	53.8	45.3	68.2	-1.1	-3.5
Австрія	66.2	60.2	74.3	-1.9	-2.3
Франція	57.4	64.2	90.0	-3.0	-3.9
Німеччина	60.2	65.4	83.0	-2.6	-1.3
Португалія	48.4	68.3	119.1	-5.1	-7.6
Бельгія	107.8	84.0	99.0	0.3	-3.3
Італія	108.5	103.1	126.3	-4.7	-3.4
Греція	103.4	107.4	170.7	-6.8	-13.2

Джерело: IMF WEO database [3].

явищ у периферійних країнах лише браком фінансової дисципліни, на нашу думку, не відображає повною мірою причинно-наслідкові зв'язки.

Емпіричні дослідження факторів кризи в єврозоні продемонстрували такі результати щодо ролі показників бюджетного дефіциту й урядового боргу в поясненні значного зменшення схильності до ризику серед інвесторів. Фіскальні змінні виявилися статистично значущими в поясненні зростання дохідностей суверенних облігацій у першій фазі фінансової кризи, але їх економічна важливість була досить обмеженою. Наприклад, фіскальні фактори пояснюють лише 20% фактичного зростання спредів дохідності за суверенними облігаціями в період між липнем 2008 року та березнем 2009 року [4]. Крім того, ще меншу пояснювальну потужність мали такі фактори, як ефекти ліквідності й оголошення урядових заходів щодо порятунку банківської системи, тоді як глобальне зниження схильності до ризиків відіграло найбільшу роль у поясненні зростання спредів.

Водночас глобальне зниження схильності до ризиків мало найбільший вплив на країни зі слабким станом державних фінансів. Зокрема, держави з м'якою фіскальною політикою виявилися вразливішими до змін у зовнішньому середовищі, тоді як ризик дефолту був менш залежним від змін глобальної схильності до ризиків у країнах зі стійкою фіскальною позицією [5]. Але хоча ці емпіричні факти свідчать, що фіскальні фактори певною мірою вплинули на зростання дохідності суверенних облігацій в умовах загального зниження схильності до ризиків, постає питання: чому це відбулося в “південних” країнах єврозони і не відбулося в інших країнах з високими бюджетними дефіцитами та державними боргами, таких як Японія, США і Великобританія?

“КЕЙНСІАНСЬКИЙ ПОГЛЯД”: КРИЗА СТАЛА РЕЗУЛЬТАТОМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ДИСБАЛАНСІВ

Прихильники “кейнсіанського підходу” стверджують, що боргові проблеми стали наслідком зовнішньоекономічних дисбалансів, які полягали у формуванні значних профіцитів у “північних” країнах і дефіцитів — у “південних”. Уповільнення припливу боргового капіталу до периферійних країн під час глобальної кризи на фоні хронічного дефіциту поточного рахунку викликало дефіцит ліквідних коштів, що стало спусковим механізмом розгортання боргової кризи. Фактично йдеться про кризу платіжного балансу, тобто ситуацію, коли дефіцит поточного рахунку вже не може бути профінансований за рахунок потоків капіталу, що потребує або девальвації обмінного курсу (неможливо в умовах єврозони), або виключного фінансування за офіційними джерелами чи за допомогою резервних активів. У рамках такого монетарного союзу, як єврозона ця ситуація отримала назву “внутрішня криза платіжного балансу”: в цілому зовнішня позиція об'єднання була стійкою, водночас усередині існували суттєві дисбаланси [6].

Розглянемо проблему з цієї точки зору детальніше. Так, сальдо поточного рахунку було додатним у таких країнах, як Німеччина, Нідерланди, Фінляндія, Бельгія, Австрія в докризовий період, відповідно й під час і після кризи у більшості з них воно збереглося. Водночас периферійні країни системно акумулювали дефіцит за поточним рахунком ще з початку 2000-х років. Зокрема, у 2001–2007 роках дефіцит поточного рахунку в Португалії у середньому становив 9.2% від ВВП, у Греції — 8.5%, в Іспанії — 6.0%, в Ірландії — 2.1% (див. графік 2, таблицю 2). Тобто фактично мав місце чистий приплив товарів і послуг із “північ-

них” країн до “південних”. Значною мірою фінансування такого припливу відбувалося за рахунок боргового капіталу. Як наслідок зовнішні борги у периферійних країнах накопичилися в дуже великих обсягах. Зокрема, на кінець 2008 року зовнішній борг Португалії становив 192% від ВВП, Іспанії — 146%, Греції — 148% від ВВП. Аномальним випадком є приклад Ірландії, де зовнішній борг сягнув майже 1000% від ВВП внаслідок велетенської “бульбашки” на ринку нерухомості, роздутої інвестиціями ірландських банків за рахунок боргових залучень (див. графік 3).

Проаналізуємо причини виникнення цих зовнішньоекономічних дисбалансів та їх наслідки. Впровадження єдиної валюти з делегуванням функцій національних банків до Європейського центрального банку призвело до встановлення фактично режиму фіксованого обмінного курсу. Впровадження євро ліквідувало валютний ризик для периферійних країн, що стимулювало приплив до них капіталу. Ці країни характеризувалися вищим рівнем інфляції і відповідно нижчими реальними процентними ставками порівняно з країнами-сусідами.

Зниження процентних ставок у результаті впровадження євро сприяло формуванню значного попиту на боргові ресурси як з боку державних органів, так і з боку приватних секторів периферійних країн. При цьому інвестори з півночі Європи активно скуповували облігації, емітовані у периферійних країнах, які мали такі ж ставки за дохідністю (див. графік 1), а валютні ризики були нівельовані в рамках єдиного монетарного союзу.

Але запровадивши єдину валюту і встановивши однакові номінальні процентні ставки, не вдалося вирівняти різницю в продуктивності праці між країнами єврозони, яка раніше компенсувалась за рахунок курсової різниці. Проблема загострило й те, що іноземний капітал більшою мірою спрямовувався на стимулювання внутрішнього споживання та вкладення на ринку нерухомості, а не на продуктивне інвестування, що посягло зерна майбутньої кризи.

Такий механізм працював до світової кризи 2008 року, коли в умовах дефіциту ліквідності інвестори з “північних” країн уже не хотіли кредитувати периферійні країни єврозони. Аналіз потоків приватного капіталу в периферійні країни продемонстрував, що в усіх п'яти згаданих ви-

Таблиця 2. Окремі показники в країнах єврозони

Країна	ІСЦ, зміна за рік, %		ВВП на душу населення, зміна за рік, %		Сальдо поточного рахунку, % до ВВП	
	2001–2007 рр.	2008–2012 рр.	2001–2007 рр.	2008–2012 рр.	2001–2007 рр.	2008–2012 рр.
Нідерланди	2.5	1.8	1.6	-0.4	6.0	6.4
Фінляндія	1.4	2.7	2.9	-1.2	5.7	0.6
Німеччина	1.7	1.8	1.4	0.2	3.9	5.8
Бельгія	2.0	2.6	1.4	-0.4	2.8	-0.6
Австрія	1.9	2.2	1.7	-0.1	2.0	2.9
Франція	1.8	1.7	1.1	-0.6	0.3	-1.7
Італія	2.4	2.4	0.7	-1.5	-0.7	-2.7
Ірландія	3.3	0.5	3.1	-2.2	-2.1	-0.8
Іспанія	3.2	2.3	1.8	-1.2	-6.0	-4.9
Греція	3.3	2.9	3.9	-2.1	-8.5	-10.4
Португалія	3.1	1.9	0.6	-0.1	-9.2	-8.6

Джерело: IMF WEO database [4].

ще країнах спостерігався суттєвий приплив капіталу з 2002-го до 2007 року. Потім відбувся неочікуваний відплив, спровокований дефіцитом ліквідності в країнах-кредиторах під час світової глобальної кризи [7]. Зокрема, у Греції приплив приватного капіталу в 2002–2008 роках становив близько 40% від ВВП 2007 року і приблизно таким же був відплив після кризи. В Ірландії приплив зафіксовано не такий значний, а відплив сягнув 70% від ВВП 2007 року. В інших трьох країнах відпливи приватного капіталу були меншими, але теж значними.

Це призвело до ускладнень із фінансуванням бюджетних дефіцитів у периферійних країнах (насамперед у Греції, Португалії, Ірландії), які в пошуках ліквідності стали розмішувати свої суверенні облігації за значно вищими процентними ставками, ніж “північні” країни єврозони. Отже, криза платіжного балансу, ознаками якої стали хронічний дефіцит поточного рахунку та раптова зупинка припливу капіталу, призвела до розгортання проблем із обслуговуванням державного боргу в периферійних країнах і зростанням премії за ризик.

Відповідно до “кейнсіанського підходу” заходи фіскальної політики неспроможні нівелювати фундаментальні причини кризи. виправити ситуацію можна було тривіальним чином, за допомогою традиційних інструментів коригування зовнішніх дисбалансів (девальвації обмінного курсу). Проте через відсутність такого механізму в умовах монетарного союзу довелося тривалий час шукати інші інструменти, спроможні ліквідувати утворені дисбаланси всередині єврозони. Ситуація ускладнюється ще й розгортанням політичної кризи між країнами-кредиторами та країнами з дефіцитним бюджетом [4].

Але перед тим, як перейти до розгляду можливих варіантів розв’язання проблеми зовнішніх дисбалансів у єврозоні, проаналізуємо сутність платіжного балансу окремих країн в умовах валютного союзу.

ЩО ТАКЕ ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС В УМОВАХ ВАЛЮТНОГО СОЮЗУ?

У стандартній формі презентації платіжного балансу сальдо поточного рахунку (CAB) відповідає оберненому сальдо фінансового рахунку (FAB):

$$CAB + FAB = 0, \text{ або } CAB = -FAB, \quad (1)$$

тобто, наприклад, дефіцит поточного рахунку покривається потоками капіталу. Для аналітичних цілей часто з фінансового рахунку виділяють зміну резервів центрального банку (ΔRES) та обсяги виключного фінансування (EF), наприклад, кредити МВФ, що йдуть на покриття розривів у платіжному балансі в кризові періоди:

$$CAB + FAB_M = -\Delta RES - EF, \quad (2)$$

де FAB_M — потоки капіталу ринкового характеру.

Якщо ж країна є членом валютного союзу, її центральний банк втрачає можливість проводити власну монетарну політику, і, відповідно, здійснювати інтервенції на валютному ринку, тобто змінювати свою резервну позицію. Тому фіксація обмінних курсів між країнами єврозони забезпечена необмеженими кредитами, що надаються кожному національному центральному банку євросистеми через Таргет-2 (Target 2), онлайн платіжну систему в реальному часі, через яку проводяться операції в межах єврозони. Тобто замість забезпечення платежів за допомогою резервів країни єврозони можуть покрити дефіцит у платіжному балансі за рахунок залучень національним центральним банком через систему Таргет-2 (детальніше див. у додатку). Отже, тотожність 2 у цьому випадку матиме такий вигляд:

$$CAB + FAB_M = -T2 - EF, \quad (3)$$

де $T2$ — фінансування з боку євросистеми через систему Таргет-2 (зміна в чистих зобов’язаннях національного центрального банку відносно решти учасників євросистеми). Офіційне фінансування у випадку єврозони передбачає допомогу від МВФ та ЄС, а та-

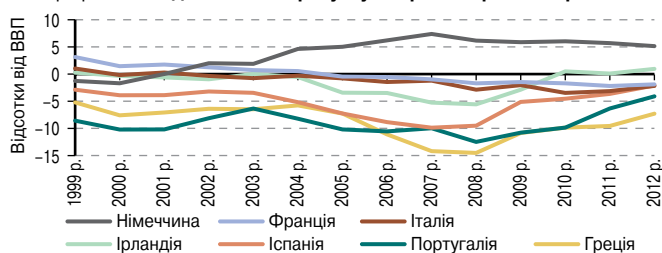
кож обсяги купівлі ЄЦБ державних облігацій у резидентів у рамках Програми ринкових цінних паперів — SMP (Securities Markets Programme).

НАСЛІДКИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ТАРГЕТ-2 ДЛЯ КРАЇН ЄВРОЗОНИ

Система Таргет-2 була доволі гнучкою і мала б забезпечити ефективне функціонування всієї євросистеми, якби дефіцити, що утворювалися у тій чи іншій країні, були тимчасовими. І справді, до того, як криза ліквідності вразила європейський міжбанківський ринок у серпні 2007 року, позиції національних центральних банків у системі Таргет-2 були незначними. Але в 2007 році низка країн, в основному периферійних, активніше стала використовувати ресурси даної системи, регулярно залучати кошти, тоді як “північні” держави виступали в ролі чистих кредиторів. У результаті наприкінці 2009 року Німеччина мала додатну позицію в розмірі 178 млрд. євро, а за станом на кінець жовтня 2012 року — майже 700 млрд. євро. Водночас сукупний дефіцит усіх п’яти проблемних країн (Греція, Італія, Ірландія, Португалія та Іспанія) на цю дату становив 950 млрд. євро (див. таблицю 3). Під час фінансової кризи банки в периферійних країнах, де відбувалися відпливи депозитів, потребували ліквідності, але не могли залучити її на міжбанківському ринку (також через брак надійної застави), і тому все частіше змушені були покладатися на фінансування з боку центральних банків.

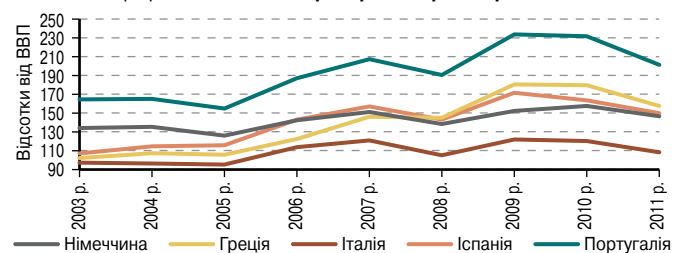
Водночас банки в “північних” країнах суттєво скоротили свою потребу в рефінансуванні з боку центральних банків. Так, обсяги рефінансування, надані через Бундесбанк німецьким банкам, скоротилися з 250 млрд. євро на початку 2007 року до 77 млрд. євро на кінець жовтня 2012 року. З другого боку, попит розташованих у проблемних країнах банків на ліквідність ЄЦБ за цей же період суттєво збільшився. Тобто

Графік 2. Сальдо поточного рахунку в окремих країнах єврозони

Джерело: IMF WEO database [4].

Графік 3. Зовнішній борг окремих країн єврозони

Джерело: Світовий банк, IMF WEO database.

дисбаланси в системі Таргет-2 можуть інтерпретуватися як свідчення змін у розподілі операцій рефінансування і як механізм покриття потреб у ліквідності для банків у проблемних країнах.

Важливо також акцентувати на головній причині, через яку ЄЦБ змушений був втрутитись у подолання кризового стану в периферійних країнах, — це системний дефіцит ліквідності в

банках, що супроводжувався зниженням якості активів під заставу. Погіршення якості заставних активів не стало б проблемою для єврозони, якби банки адекватно використовували надану ліквідність для уникнення аналогічних дисбалансів у майбутньому. Проте комерційні банки основну частку виділеної ліквідності спрямовували на збільшення своїх активів за рахунок суверенних облігацій периферійних

країн, які пропонували високу дохідність. Таким чином утворювалось замкнене коло: периферійні країни пропонували високу дохідність за своїми облігаціями, оскільки потребували грошей для перекредитування своїх активів, а банки скуповували дані облігації для роздуття своїх активів [8].

Крім того, накопичення таких дисбалансів стало додатковим джерелом фінансування квазіфіскальних дефіцитів периферійних держав, оскільки в подальшому отримані кошти від центральних банків спрямовувалися на купівлю державних облігацій проблемних країн — активу, який щораз гірше котирувався на міжбанківському ринку. Тобто за своєю сутністю цей механізм не дуже відрізнявся від фінансування через Європейський фонд фінансової стабільності.

У Німеччині дане питання викликало чимало дебатів і набуло гострого політичного забарвлення. Крім того, саме факт жвавого обговорення необхідності скорочення цих дисбалансів чи збільшення ціни за ресурси системи Таргет-2 призвів до зростання сумнівів щодо наявності необмеженого доступу до кредитних ресурсів у системі Таргет-2. А це відповідно викликало сумнів у тому, що спекулятивна атака на євро, чи, швидше, на борги проблемних економік неможлива. Тобто скептицизм інвесторів щодо необмеженості фінансування дефіцитів платіжного балансу з боку центральних банків, у яких спостерігається профіцит платіжного балансу, став одним із головних чинників виведення капіталів із проблемних країн. А це спричинило поглиблення внутрішньої кризи платіжного балансу в євразоні.

Отже, впродовж усього часу існування євразони переважали погляди, що платіжний баланс непотрібний окремим країнам цього монетарного об'єднання, оскільки в його рамках вони є, по суті, регіонами однієї держави. А в одній державі внутрішні регіональні дисбаланси не призводять до проблем зі стабільністю монетарної системи.

Але у випадку євразони ситуація виявилась іншою з двох причин. Першу — сумніви інвесторів у необмеженості кредитування дефіцитних центральних банків профіцитними — нами детально розкрито вище.

Друга причина полягала в тому, що монетарне об'єднання потребує підтримки централізованого бюджету для абсорбування тимчасових шоків в економіках окремих його членів, або, ін-

Додаток

Система Таргет-2 (Target 2)

Таргет-2 (Trans-European Automated Real-time Gross settlement Express Transfer, європейська автоматична система миттєвих переказів для валових розрахунків у реальному часі) — операційний інструмент євросистеми, через який національні центральні банки країн-членів надають послуги з платежів і розрахунків для операцій у межах євразони. Зобов'язання в межах євразони виникають у результаті різних видів операцій і можуть мати або не мати "реальну" протилежну частину: вони можуть бути результатом обміну товарами, що потребує міжкордонного платежу (тобто імпорту), чи переведенням депозиту до іншої країни євразони. Коли відбувається рух капіталу (наприклад, переведення депозиту) з грецького банку до німецького через Таргет-2, операція проходить через грецький центральний банк і Бундесбанк, при цьому в першого виникають зобов'язання перед другим. Таргет-2 може використовуватися для всіх кредитних операцій у євразоні як для міжбанківських, так і для клієнтських платежів. Існують операції, для яких система обов'язкова для використання. Проте для всіх інших платежів — міжбанківських і комерційних (у євро) — учасники ринку можуть використовувати Таргет-2 чи будь-яку іншу платіжну систему на свій розсуд. Банки надають перевагу системі Таргет-2, оскільки більшість європейських банків присутня в ній, і платежі здійснюються невідкладно та за рахунок коштів у центральних банках (це дає змогу комерційним банкам переказувати один одному кошти з рахунків у центральних банках).

Проведення платежів у межах євросистеми через Таргет-2 призвело до зростання міжнародних зобов'язань, що визначалися кожного дня в агрегованому вигляді на чистій основі, формуючи в результаті чисту позицію в Таргет-2 для кожного національного центрального банку (додатну, від'ємну чи нульову). У системі не існує встановлених заздалегідь лімітів для операцій, а отже, для розміру позиції Таргет-2 також. Щоденно на чисті позиції нараховується відповідна процентна ставка за основними операціями рефінансування.

Позиції в Таргет-2 кожного центрального банку акумулюються на основі операцій, що проводяться з іншими національними центральними банками в євразоні, але кінцева позиція є вимогою або зобов'язанням до ЄЦБ, кінцевого регулятора ліквідності. Таким чином, ситуація відповідає тій, якби ЄЦБ був посередником для всіх операцій між національними центральними банками.

Таблиця 3. Баланси країн у системі Таргет-2

Країна	Позиції в Таргет-2, млрд. євро		Запозичення в ЄЦБ	Система "Швидкої допомоги ліквідністю" (ELA)
	01.01.2010 р.	01.11.2012 р.	01.11.2012 р.	01.11.2012 р.
Австрія	-19.6	-39.1	18.0	
Бельгія	-42.5	-29.1	39.7	
Фінляндія	4.4	70.4	3.7	
Франція	-62.0	-4.9	175.4	
Німеччина	177.7	695.5	76.8	
Греція	-49.0	-107.8	30.9	101.0
Ірландія	-53.5	-90.4	111.6	40.0
Італія	55.3	-280.8	280.7	
Люксембург	52.6	113.3	5.0	
Нідерланди	15.4	125.0	27.7	
Португалія	-23.4	-71.7	54.9	
Іспанія	-41.1	-400.1	412.6	

Джерело: ЄЦБ, національні центральні банки країн євразони.

шими словами, фіскального союзу. Проте в єврозоні монетарна політика здатна протидіяти тільки загальним шокам, що однаково зачіпають усі країни — члени монетарного союзу. Коригування ж реальних обмінних курсів в окремих регіонах як реакція на індивідуальні шоки повинні відбуватися через зміни цін та заробітних плат у цих регіонах. Оскільки процес зміни цін та заробітної плати є інертним, то процес вирівнювання дисбалансів доволі затяжний, і це призводить до суттєвих втрат у ВВП та на ринку праці. Таким чином функція регулювання регіональних дисбалансів у ВВП та на ринку праці покладається на фіскальну політику. Недостатня централізація фіскальної політики в єврозоні за умов монетарного союзу не забезпечила можливостей для вирівнювання дисбалансів, і, відповідно, для належного функціонування цього об'єднання.

АНАЛІЗ МОЖЛИВИХ ВАРІАНТІВ ПОДОЛАННЯ КРИЗИ

За умов фіксованого обмінного курсу між різними державами коригування дисбалансів відбувається завдяки потокам капіталу від країн із дефіцитом поточного рахунку до країн із надлишковим профіцитом, що призводить до відповідних змін у цінах та доходах. Тобто у державах з дефіцитом поточного рахунку, де спостерігається відплив капіталу, уповільнюється зростання внутрішніх цін (отже, підвищується цінова конкурентоспроможність) та скорочується внутрішній попит (відносно зовнішнього). У результаті це веде до скорочення дефіциту поточного рахунку. Центральні банки можуть спробувати протидіяти таким ефектам — наприклад, центральний банк у дефіцитній країні збільшуватиме обсяги кредитування для послаблення ефектів падіння внутрішнього попиту і навпаки — центральний банк у профіцитній країні проводитиме операції зі стерилізації надлишкової грошової маси внаслідок припливу капіталу. Найімовірнішим розвитком подій у такому випадку буде спекулятивна атака на обмінний курс, і в разі її успішності — зміни обмінного курсу з відповідним коригуванням зовнішніх дисбалансів.

В умовах монетарного союзу — такого, як єврозона, національні центральні банки не можуть проводити ні політику стерилізації, ні політику коригування обмінного курсу. Водночас, як це зазначалося вище, ризик спеку-

лятивних атак на економіку зі значними дефіцитами поточного рахунку не зникає. Тому для нівелювання цих ризиків необхідно посилювати обмінний курс у “північних” країнах та девальвувати — в “південних”. І в умовах нисхідної фази економічної кризи мова має йти, швидше, про необхідність посилення валют у профіцитних країнах.

Але проблема єврозони полягає в тому, що “північні” держави не бажають збільшувати інфляцію, натомість наполягають на внутрішній девальвації всередині “південних” членів монетарного об'єднання за рахунок жорсткої фіскальної політики. Дуже схожа тактика застосовувалася відносно країн, які потрапляли у кризи платіжного балансу з фіксованим обмінним курсом за умов золотого стандарту чи Бреттон-Вудської системи. Але у випадку монетарного союзу така тактика не спрацює: для підтвердження цього факту порівняємо коригування сальдо поточного рахунку в країнах із фіксованим курсом, що не входять до єврозони, і в “південних” державах єврозони (див. графік 4). Очевидно, що динаміка суттєво відрізняється в цих двох групах країн: якщо в Болгарії, Латвії та Литві за декілька років дефіцити в 15–25% від ВВП перетворилися в профіцити, то для Греції, Португалії та Іспанії скорочення дефіцитів поточного рахунку було не таким значним і явно недостатнім для переконання інвесторів. Визначальним елементом, який відрізняє ці дві групи, є роль євросистеми у пом'якшенні ефектів відпливу приватного капіталу. Вливання ліквідності не дає змоги провести необхідне коригування дефіцитів поточного рахунку в “південних” країнах.

Тому завдання коригування зовнішніх дисбалансів повністю покладається лише на реальну внутрішню девальвацію в дефіцитних країнах. Але це є досить складний шлях, який потребує немало часу для досягнення мети. Крім того, політика економічного стиснення стримується сильним опором населення країн периферії

єврозони. Греція є яскравим прикладом такої ситуації. Тому недовіра ринку щодо успішності такої стратегії і стала причиною зростання премії за ризик для державних облігацій “південних” країн.

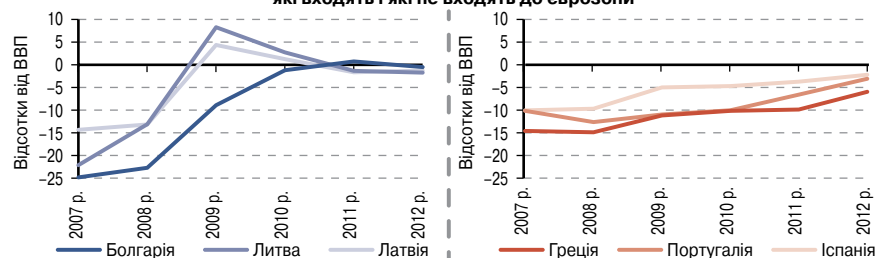
Альтернативний підхід полягає в тому, що Німеччина як головний кредитор може пришвидшити темпи зростання, встановивши вищий рівень інфляції, ніж в інших країнах єврозони. Це зробить можливим коригування цін, і накопичені дисбаланси між периферійними та “північними” країнами почнуть поступово вирівнюватись. Але ключовим питанням альтернативного підходу є наявність політичної волі у Німеччини змінювати багаторічну традицію низької інфляції. Важливо розуміти, що обидва ці підходи не є взаємовиключними та можуть застосовуватись одночасно.

ВИСНОВКИ

Як під час наукових дискусій, так і під час розроблення концепції впровадження єдиної європейської валюти несправедливо недооцінювалося питання зовнішньої позиції країн — членів валютного союзу. Дане питання не регулювалося ні Маастрихтським договором, ні Комісією з оцінювання успішності індивідуальних членів. Зазвичай Європейський центральний банк більше турбувало питання погіршення конкурентоспроможності окремих країн, ніж проблеми накопичення дисбалансів за поточним рахунком та чистою міжнародною позицією.

Але саме зовнішні дисбаланси всередині єврозони стали її проблемною точкою. “Південні” країни об'єднання виявилися вразливими до кризи платіжного балансу: з розвитком глобальної фінансово-економічної кризи вони вже не могли фінансувати накопичені дефіцити за поточним рахунком за допомогою припливу приватного капіталу. Водночас класичні механізми коригування зовнішніх

Графік 4. Порівняння динаміки сальдо поточного рахунку в країнах ЄС, які входять і які не входять до єврозони

Джерело: IMF WEO database [4].

дисбалансів у єврозоні виявилися непрацюючими, а сам підхід до фінансування дисбалансів у межах євросистеми стимулював подальше накопичення проблем.

Як наслідок країни єврозони виявилися вразливими до фінансової кризи, що призвело до значних проблем у банківському секторі та державних фінансах. Хвилювання інвесторів щодо структурних проблем цього монетарного об'єднання матеріалізувались у вигляді тиску на євро через ринок державних боргових цінних паперів. Хоча ці спекулятивні атаки частково можуть відображати погіршення фіскальної позиції в "південних" країнах, зовнішні дисбаланси всередині єврозони (профіцити на півночі та дефіцити на півдні) стали спусковим механізмом боргової кризи.

Постійні спроби вирішити проблему накопичених дисбалансів за рахунок фіскальних заходів поки що не дали бажаного результату. Це можна пояснити відсутністю адекватного валютного механізму, який традиційно використовується для регулювання зовнішніх дисбалансів, суттєвими відхиленнями реальних обмінних курсів від своїх рівноважних рівнів та повільним економічним зростанням. Це давні проблеми єврозони, котрі досі не вирішені. Поточний режим жорсткої фіскальної політики нагадує лікування симптомів хвороби, а не боротьбу з її причинами.

Основний виклик перед єврозоною полягає в тому, що механізми валютного регулювання не функціонують, тому необхідно знайти нові інструменти, які забезпечать врівноваження ситуації із зовнішніми дисбалансами під час класичних криз платіжного балансу. Існуюча політика єврозони, націлена на підтримку ліквідності для проблемних країн, лише поглиблює накопичені дисбаланси та не може забезпечити вихід із кризового стану.

Сумнівно, що стратегія продовження фінансування дефіцитів платіжного балансу "південних" країн увінчається поверненням до рівноваги в єврозоні. Швидше за все, такі заходи, ініційовані ЄЦБ, триватимуть доти, доки не вичерпаються резервні можливості фінансово стабільніших країн. Лише коли припиниться підтримка проблемних держав, тоді там відбудеться внутрішня реальна девальвація, посилення конкурентоспроможності і, як наслідок, відновиться рівновага в єврозоні.

Поки що реальна девальвація в про-

BLEMНИХ країнах, крім Ірландії, не спостерігається. У "південних" країнах рівень інфляції не набагато нижчий, ніж в інших країнах єврозони. Отже, єврозона все ще далека від розв'язання своєї проблеми внутрішньої кризи платіжного балансу.

УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Українська економіка має багато спільних рис із "південними" країнами єврозони, і криза платіжного балансу в 2008–2009 роках мала схожі причини. Незважаючи на те, що рівні бюджетного дефіциту та державного боргу до кризи перебували на прийнятних рівнях, економічна політика держави спрямовувалася на стимулювання внутрішнього попиту. Накопичені внаслідок такої політики та масового припливу іноземного капіталу надмірні рівні дефіциту поточного рахунку і зовнішнього боргу призвели за умов погіршення зовнішньої ситуації до серйозної валютної кризи, яка за короткий час переросла у повноцінну фінансово-економічну кризу.

На відміну від "південних" країн єврозони, в Україні відбулось різке коригування зовнішніх дисбалансів (дефіцит поточного рахунку скоротився з 7.0% від ВВП у 2008 році до 1.5% від ВВП у 2009 році) внаслідок девальвації обмінного курсу та різкого звуження внутрішнього попиту. Це дало змогу досить швидко повернутися до економічного зростання, стабілізувати роботу банківської системи та відносно швидко провести бюджетну консолідацію.

Але поточні тенденції в зовнішньому секторі економіки України знову ставлять перед науковцями та практиками складні питання. За результатами 2012 року дефіцит поточного рахунку, ймовірно, становить близько 8% від ВВП. На відміну від процесів 2006–2008 років, фактори його розширення лежать насамперед у площині розігрітого інвестиційного (а не споживчого) попиту і погіршення кон'юнктури зовнішніх ринків (а не припливу капіталу внаслідок сприятливої кон'юнктури). Тому таке розширення розглядається, швидше, як середньострокове відхилення від прийнятного довгострокового рівня, що, за нашими оцінками, становить 3–4% від ВВП [9]. Але чи дасть ринок змогу провести це коригування в середньостроковій перспективі без девальвації обмінного курсу та звуження внутріш-

нього попиту? Приклад єврозони наочно демонструє, що відтермінування необхідних коригувань лише поглиблює проблеми у зовнішньому секторі та реальній економіці. Отже, коригування зовнішніх дисбалансів має бути об'єктом пильнішої уваги при проведенні макроекономічної політики.

Ще один аспект зовнішніх дисбалансів полягає в потенційно можливій участі України в міждержавних об'єднаннях. Приклади "південних" європейських країн засвідчують, що відмова від проведення власної монетарної політики на користь валютного союзу в умовах суттєвого зниження сприйняття ризиків інвесторами може призвести до серйозних проблем. Тому ухвалення такого рішення має базуватися на виконанні численних передумов, що лежать у площині вираженої фіскальної політики, стабільної фінансової системи тощо. Хоча, звичайно, нині всі розмірковування про можливий вступ України до монетарного об'єднання мають лише теоретичний характер.

Література

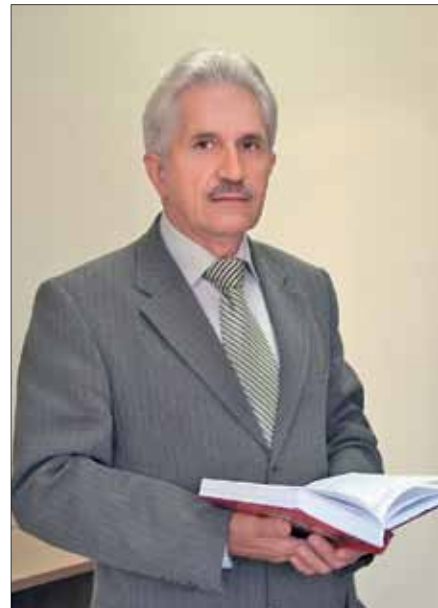
1. Giavazzi F., Spaventa L. *Why the current account may matter in a monetary union: Lessons from the financial crisis in the Euro area.* — CEPR Discussion Papers 8008, 2010.
2. Merler S., Pisani-Ferry J. *Sudden stops in the euro area.* — Policy Contributions 718, Bruegel, 2012.
3. *World Economic Outlook // International Monetary Fund.* — 2012. — October.
4. Dadush U., Wyne Z. *Is the euro rescue succeeding? An update.* — VoxEU.org, 20 April, 2012.
5. Favero Carlo A., Missale A. *Sovereign spreads in the Euro area: Which prospects for a Eurobond?* — CEPR Discussion Papers 8637, 2011.
6. Calvo A., Izquierdo A., Fernando L. *Systemic Sudden Stops: The Relevance of Balance-Sheet Effects and Financial Integration.* — Inter-American Development Bank, Research Department Publications, 2008.
7. Alessandrini P., Fratianni M., Hughes Hallett A., Presbitero A. *External imbalances and financial fragility in the Eurozone.* — MoFIR working paper No. 66, 2012.
8. Mayer T. *The role of intra-euro payment system (Target 2).* — Trumanfactor.com, <http://trumanfactor.com/2011/euro-lands-balance-of-payments-crisis-6425.html>.
9. Ніколайчук С., Шаповаленко Н. *Дефіцит поточного рахунку платіжного балансу: оцінка прийнятного рівня для України // Економіка та прогнозування.* — 2010. — № 2. — С. 74–87.

Дослідження/

УДК 33045

Володимир Долгіх

Кандидат фізико-математичних наук,
доцент кафедри вищої математики та інформатики
Української академії банківської справи
Національного банку України
E-mail: dolgih_v_n@mail.ru

Непараметричні оцінки ефективності української банківської системи в 2005–2012 рр.

Досліджується ефективність діяльності українських банків за період із 01.01.2005 р. до 01.10.2012 р. за допомогою непараметричного підходу Дайте Інвелопмент Енелісиз (Data Envelopment Analysis – DEA). Використовуються орієнтовані на вхід моделі Ді І Ей (DEA) для оцінювання загальної технічної ефективності (модель Сі Ар Ес (CRS)), чистої технічної ефективності (модель Бі Ар Ес (VRS)) і масштабної ефективності чотирьох груп банків. Згідно з дослідженням малі банки виявилися глобально ефективними (за моделлю CRS), а великі – були ефективними за моделлю змінної віддачі від масштабу (VRS).

Investigated is the efficiency of Ukrainian banks' activity for a period from 1 January 2005 to 1 October 2012 by means of the Data Envelopment Analysis (DEA) nonparametric technique. Used are input-oriented DEA models to estimate the overall technical efficiency (CRS model), the pure technical efficiency (VRS model) and the scale efficiency of four groups of banks. By the investigation results, small banks were found to be globally efficient (by the CRS model), while big ones were efficient by the variable return to scale model (VRS model).

Ключові слова: банківська система, групи банків, непараметричний підхід, технічна ефективність, чиста технічна ефективність, масштабна ефективність.

Key words: banking system, groups of banks, nonparametric technique, technical efficiency, pure technical efficiency, scale efficiency.

Підвищення ефективності діяльності банківської системи сприяє зменшенню витрат на розміщення ресурсів і зростанню ефективності економіки держави. Результатом же неефективної роботи банків є дефіцит ресурсів у позичальників за надлишкового накопичення заощаджень населення, а також завищена вартість банківських послуг. Об'єктивна оцінка рівня ефективності банків потрібна для всіх учасників ринку банківських послуг: власників, акціонерів, менеджерів, клієнтів, органів банківського нагляду. Важливо навчитися оцінювати стан банку (ефективність роботи, прибутковість, на-

дійність) дистанційно, на основі відкритої фінансової інформації.

Теоретичним аспектам сучасних методів оцінки продуктивності й ефективності соціально-економічних, технічних та інших складних систем (у тому числі банків), а також прикладів їх застосування присвячено праці [1–4]. Огляди понад 300 публікацій, пов'язаних з оцінкою ефективності зарубіжних банківських систем, містяться у працях [5, 6]. На жаль, сучасні методи рідко застосовуються для аналізу ефективності роботи українських банків. Зокрема, оцінці ефективності вітчизняної банківської системи параметричними

методами присвячено статті [7, 8], а непараметричним методом DEA (Data Envelopment Analysis) – статті [9, 10].

Метою нашого дослідження є оцінка методом DEA відносної технічної, чистої технічної і масштабної ефективності української банківської системи за період із 01.01.2005 р. до 01.10.2012 р. на підставі аналізу інформації, яка щоквартально публікується на офіційному сайті Національного банку України [11]. Саме за операційним підходом оцінюється здатність менеджменту банків контролювати потік витрат і генерувати потік доходів.

ДЕЯКІ НЕДОЛІКИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ФІНАНСОВИХ КОЕФІЦІЕНТІВ

Нині основним методом оцінки фінансового стану банку в Україні є аналіз фінансових коефіцієнтів, який також використовується в індексних методиках В.С.Кромонова і Є.Б.Ширинської, бальний рейтинговий системи CAMELS та ін. У цьому методі всі показники, що описують діяльність банку (окремі статті балансу або їх комбінації), групуються в пари (x_i, y_i) , де x_i, y_i — компоненти векторів відповідно вхідних і вихідних величин. Потім аналізують коефіцієнти типу $k_i = y_i/x_i$, які порівнюють із нормативами або із середніми показниками діяльності інших банків. Перевагою фінансових коефіцієнтів є простота їх обчислення й інтерпретації. Однак аналіз фінансових коефіцієнтів має і недоліки:

- кожен коефіцієнт оцінює лише окрему частину активності банку. Велика ж кількість коефіцієнтів ускладнює аналіз;
- існують приклади парадокса Фокса [3], коли фірма 1, яка має всі показники продуктивності вищі, ніж відповідні показники фірми 2, має нижчу загальну продуктивність;
- при порівнянні відносної продуктивності банків, обсяги входів (виходів) яких значно відрізняються, допускається можливість лінійного неперервного перетворення відношення виходу до входу, тобто допускається існування сталої віддачі від масштабу (Constant Return to Scale — CRS);
- з математичної точки зору заміна пари (x_i, y_i) відношенням $k_i = y_i/x_i$ рівнозначна проектуванню всіх точок прямої $y = k_i x$ на коло одиничного радіуса. При цьому втрачається частина інформації. Недоліки коефіцієнтного аналізу складних систем досліджуються у праці [4];
- фінансові коефіцієнти часто використовуються для побудови сумарної рейтингової оцінки діяльності банку, яка включає вагові коефіцієнти, що призначаються експертами. Це вносить елементи суб'єктивізму в оцінку діяльності банку.

Складність оцінки ефективності діяльності систем, що мають множинну входів (витрат) і виходів (результатів), призвела до появи методів, заснованих на понятті ефективного фронту (межі ефективності).

ЕФЕКТИВНИЙ ФРОНТ. ТЕХНІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ

Банк є складною системою, що використовує декілька видів ресурсів (входів) для виробництва декількох видів продуктів і послуг (виходів). Нехай банк перетворює m вхідних величин, заданих ненульовим вектором витрат ресурсів $X = (x_1, x_2, \dots, x_m) \in R_+^m$, у n вихідних величин, заданих ненульовим вектором випусків $Y = (y_1, y_2, \dots, y_n) \in R_+^n$. Наскільки ефективно організований процес перетворення вхідних величин у вихідні? Ми розглянемо лише технічну ефективність, яка характеризує спроможність забезпечити заданий обсяг випуску продуктів і послуг за мінімальних затрат ресурсів.

Вектор (X, Y) називається вектором витрат-випусків, або виробничим планом [4]. Уведемо множину можливих виробничих планів:

$$T = \{(X, Y) \in R_+^m \times R_+^n \mid \text{при витратах } X \text{ можна виробити } Y\}.$$

Для порівняння векторів у множині T застосовується поняття домінування за Парето. Наведемо його економічне трактування. Вектор (X_2, Y_2) домінує за Парето вектор (X_1, Y_1) лише тоді, коли витрати ресурсів кожного типу у виробничому процесі (X_2, Y_2) не перевищують витрат відповідних ресурсів процесу (X_1, Y_1) , а випуск продукту кожного типу у виробничому процесі (X_2, Y_2) не менший, ніж у виробничому процесі (X_1, Y_1) :

$$\begin{aligned} & \text{Par} \\ (X_2, Y_2) \succ (X_1, Y_1) & \Leftrightarrow x_{i2} \leq x_{i1}, \quad y_{j2} \geq y_{j1} \quad (i = \overline{1, m}, j = \overline{1, n}). \end{aligned}$$

Вектор $(X, Y) \in T$ називається Парето-оптимальним (ефективним) у множині T , якщо він не домінується жодним іншим вектором. Парето-оптимальні вектори множини T утворюють її **ефективний фронт (ефективну поверхню)**.

Означення технічної ефективності Парето — Купманса [12]: виробничий процес (виробник, фірма, банк) повністю (100%) ефективний лише тоді, коли жоден із його входів або виходів неможливо поліпшити без погіршення деяких інших входів або виходів. Точки ефективного фронту множини T на 100% ефективні, а точки, що не належать ефективній поверхні, — неефективні. Мірою неефективності є величина відстані не-

ефективної точки від ефективного фронту.

Американський учений Фаррелл (Farrell) [13] запропонував при вимірі технічної ефективності фіксувати один із векторів — X або Y , а другий змінювати пропорційно деякому коефіцієнту (показнику ефективності), доки його кінець не потрапить на ефективну поверхню. Він запровадив дві міри технічної ефективності:

- ефективність щодо вхідних величин:

$$E = \min\{E > 0 \mid (EX, Y) \in T\} \quad (0 < E \leq 1);$$

- ефективність щодо вихідних величин:

$$F = \max\{F > 0 \mid (X, FY) \in T\} \quad (1 \leq F < \infty).$$

Якщо відома теоретична ефективна поверхня множини T , то можна визначити **абсолютну технічну ефективність** окремого банку. Якщо множина T невідома, але є результати спостережень над K однотипними банками у вигляді сукупності векторів (X_k, Y_k) , $k = \overline{1, K}$, то можна апроксимувати невідому множину T і її ефективну поверхню та оцінити **відносну ефективність** кожного банку сукупності.

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО АПРОКСИМАЦІЇ ЕФЕКТИВНОЇ ПОВЕРХНІ

Існують два основні підходи щодо апроксимації ефективного межі: параметричний і непараметричний.

Параметричні методи:

- метод стохастичного фронту (Stochastic Frontier Approach — SFA);
- метод без специфікації розподілу (Distribution Free Approach — DFA);
- метод широкого фронту (Thick Frontier Approach — TFA).

Непараметричні методи:

- аналіз обвідної даних (Data Envelopment Analysis — DEA);
- метод вільної оболонки (Free Disposal Hull — FDH).

У параметричних методах задається функціональна форма виробничої функції (або функції витрат, прибутку), параметри якої визначаються економіетричними способами. У непараметричних методах використовується математичне програмування для кусково-лінійної апроксимації ефективного фронту. Перевагою параметричних методів є здатність враховувати випадкові помилки у вихідних даних, а непараметричних — гнучкість в апроксимації множини T .

Оцінки ефективності, отримані параметричними методами, чутливі до зміни вхідних і вихідних величин кожного банку, а також до зміни складу досліджуваної сукупності. Оцінки ефективності DEA і FDH чутливі до зміни даних і складу лише повністю ефективних банків. Параметричні методи засновані на регресійному аналізі функції багатьох змінних, тобто мають справу з одним виходом (обсяг продукції, витрати, прибуток та ін.) і багатьма входами або з одним входом і багатьма виходами. У непараметричних методах одночасно аналізується відповідність множини входів і множини виходів.

ОСНОВНІ ПРИПУЩЕННЯ І МОДЕЛІ МЕТОДУ DEA

При апроксимації множини T множиною T^* , що містить емпіричні дані, використовують деякі припущення про її властивості. У DEA використовується принцип мінімальної екстраполяції: T^* є мінімальною підмножиною векторного простору $R_+^m \times R_+^n$, що містить емпіричні дані (X_k, Y_k) , $k = 1, K$ і відповідає певним припущенням щодо технології перетворення вхідних величин у вихідні. Ось деякі з основних припущень [3]:

1) **Монотонність**. Якщо $(X, Y) \in T$ і $X' \geq X$, $Y' \leq Y$, то $(X', Y') \in T$;

2) **Опуклість**. Якщо $(X, Y) \in T$ і $(X', Y') \in T$, то $(\theta X + (1 - \theta)X', \theta Y + (1 - \theta)Y') \in T$ для всіх $\theta \in [0, 1]$;

3) **Віддача від масштабу** (Return To Scale – RTS). Якщо для кожної точки $(X, Y) \in T$ і всіх λ з указанного нижче діапазону, точка $\lambda(X, Y) \in T$, то віддача від масштабу є:

а) сталою (Constant Return to Scale – CRS), при $\lambda \geq 0$;

б) незростаючою (Non-Increasing Return to Scale – NIRS), при $0 \leq \lambda \leq 1$;

в) неспадною (Non-Decreasing Return to Scale – NDRS), при $\lambda \geq 1$.

У моделі CRS використовуються припущення 1, 2, 3а, у моделі VRS (Variable Return to Scale) – 1, 2, у моделі DRS – 1, 2, 3б, у моделі IRS – 1, 2, 3в.

ОЦІНКА ТЕХНІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ МЕТОДОМ DEA

Позначимо (X_0, Y_0) – один із векторів множини спостережуваних векторів (X_k, Y_k) , $k = 1, K$, для якого потрібно оцінити відносну ефективність. Комбінуючи принцип

мінімальної екстраполяції з ідеєю Фаррелла про вимір ефективності в результаті пропорційної зміни вектора вхідних або вихідних змінних, отримаємо задачу лінійного програмування, яка для моделі CRS, орієнтованої на вхід (input-oriented), є такою:

$$\min_{E, \lambda_1, \dots, \lambda_K} E, \quad (1)$$

за обмежень:

$$EX_0 \geq \sum_{k=1}^K \lambda_k X_k, \quad Y_0 \leq \sum_{k=1}^K \lambda_k Y_k, \quad \lambda_k \geq 0 \quad (k = 1, K), \quad (2)$$

де E – оцінка технічної ефективності.

Модель (1) – (2) запропонована Чарнсом, Купером, Роудсом (Charnes, Cooper, Rhodes) у праці [14] і називається моделлю $C_i C_r A_p$ (CCR) (за ініціалами авторів) або моделлю $C_i A_p E_s$ (CRS), оскільки за апроксимації множини T використовується припущення про сталу віддачу від масштабу. Для того, щоб урахувати змінну віддачу від масштабу, Бенкер, Чарнс і Купер (Banker, Charnes, Cooper) [15] додали до моделі (1) – (2) обмеження:

$$\sum_{k=1}^K \lambda_k = 1. \quad (3)$$

Отриману модель (1) – (3) називають моделлю $B_i C_i C_r$ (BCC) (за ініціалами авторів) або моделлю $B_i A_p E_s$ – VRS (Variable Return to Scale).

Оцінка технічної ефективності за моделлю CCR називається *загальною (або глобальною) технічною ефективністю* (Overall Technical Efficiency – OTE), а за моделлю BCC (VRS) – *чистою (або локальною) технічною ефективністю* (Pure Technical Efficiency – PTE), оскільки вона виключає ефект масштабу. Загальна технічна ефективність дорівнює добутку чистої технічної і масштабною ефективності (Scale Efficiency – SE):

$$TE = PTE \times SE. \quad (4)$$

Ефективний за моделлю CRS банк є ефективним також і за моделлю VRS та оперує в найпродуктивнішому масштабі (Most Productive Scale Size – MPSS) або в зоні CRS [3]. Масштабна ефективність такого банку $SE = 1$. Якщо $SE < 1$, то неможливо однозначно визначити, чи є масштаб діяльності банку занадто великим або занадто малим. Масштабна неефективність має дві форми: спадна віддача від масштабу (Decreasing Return to Scale – DRS) і зростаюча віддача від масштабу (Increasing Return to Scale – IRS). Якщо банк працює в зоні DRS, то масштаб його діяльності

занадто великий, а в зоні IRS – занадто малий від оптимального. Визначити зону, в якій працює банк, можна в процесі розв'язання задачі (1) – (2) [3].

ВИЗНАЧЕННЯ ВХІДНИХ І ВИХІДНИХ ВЕЛИЧИН ДЛЯ АНАЛІЗУ ЕФЕКТИВНОСТІ БАНКІВ

Вибір вхідних та вихідних величин залежить від обраної моделі функціонування банку. Існують чотири основні підходи щодо моделювання банківської діяльності: виробничий підхід (production approach), посередницький підхід (intermediation approach), операційний підхід (operating approach) і сучасний підхід (modern approach) [16]. У перших двох до банку застосовується класична мікроекономічна теорія фірми.

За *виробничого підходу* банк надає послуги вкладникам і позичальникам, використовуючи працю й фізичний капітал. Підхід фокусується на сервісі, що надає банк своїм клієнтам. Входи складаються з фізичних величин (або пов'язаних із ними витрат): праця, матеріали, площа приміщень, інформаційні системи тощо. Виходами є послуги, що надаються клієнтам і вимірюються кількістю й типом трансакцій, оброблених документів, обсягом залучених депозитів, наданих кредитів тощо. У виробничому підході враховуються лише операційні витрати й повністю ігноруються процентні.

За *посередницьким підходом* [17] банк є фінансовим посередником між вкладниками і позичальниками, який перетворює депозити й інші позичені кошти в кредити та інвестиції. Посередницький підхід має три різновиди: 1) підхід активів (asset approach); 2) підхід витрат (user cost approach); 3) підхід доданої вартості (value-added approach).

За *підходом активів* депозити та інші залучені кошти, трудові ресурси й фізичний капітал є вхідними змінними, а кредити й інші прибуткові активи – вихідними змінними.

За *підходом витрат* для визначення входів та виходів використовується лінійне рівняння регресії прибутку банку на різні статті балансу. Якщо знак коефіцієнта регресії додатний, то відповідна змінна є вихідною величиною, якщо від'ємний, то – вхідною.

За *підходом доданої вартості* депозити, кредити і прибуткові активи є

вихідними величинами, а вхідними – витрати на персонал, комісійні, адміністративні, операційні та інші не-процентні витрати.

За **операційним підходом** (operating approach, revenue/profit approach) метою банку є отримання доходу [6]. Вхід: процентні і непроцентні витрати, вихід – сукупні доходи.

Сучасний підхід включає в дослідження якості активів, наявність ризику, проблемних кредитів, конфлікту інтересів між менеджментом і власниками банків тощо.

У даній праці використовується орієнтована на дохід (revenue/profit-oriented) модель операційного підходу [6, 18–20]. Оцінюється здатність менеджерів банків контролювати потік витрат і генерувати потік доходів. Вхідні величини: 1) процентні витрати (x_1); 2) комісійні витрати (x_2); 3) адміністративні та операційні витрати (x_3). Вихідні величини: 1) процентні доходи (y_1); 2) непроцентні доходи (y_2) (комісійні та інші операційні доходи, результат від операцій із цінними паперами та іноземною валютою, частка в прибутку/збитку асоційованих компаній, інший сукупний дохід).

У розрахунках використовувалися прирости за квартал вхідних та вихідних величин (потоків даних), а не їх абсолютні значення. Це дало змогу підвищити чутливість оцінок ефективності до зміни даних і завчасно виявити ознаки кризи у банківській системі.

РЕЗУЛЬТАТИ

У таблиці 1 наведено дані про шо-квартальні чисті прибутки (або збитки) чотирьох груп банків за класифікацією НБУ (колонки I, II, III, IV). Таблицю складено на підставі шоквартальних даних фінансової звітності банків України, розміщених на сайті НБУ [11].

Табличні дані дають змогу відстежити вплив банківської кризи 2008–2009 рр. на прибутковість груп банків. Період із 01.01.2005 р. до 01.01.2009 р. був прибутковим для банківської системи, а період із 01.04.2009 р. до 01.07.2012 р. (крім першого кварталу 2012 р.) – збитковим. Максимальний квартальний прибуток за досліджуваний період банківська система та I група банків одержали в останньому кварталі 2007 р. Різкий спад прибутковості I і III груп, а разом із ними й усієї банківської системи почався в четверто-

му кварталі 2008 р. Накопичені з 01.01.2005 р. суми прибутків II – IV груп банків стали від'ємними з 01.10.2009 р., а I групи – з 01.01.2010 р. Середні й сумарні за досліджуваний період значення чистого прибутку кожної з чотирьох груп банків і всієї банківської системи – від'ємні (останні рядки таблиці 1). Більше половини загальної суми збитків (52.3%) припадає на банки II групи, майже 30% – на банки I групи, приблизно по 9% – на банки III і IV груп. У 2012 р. ситуація почала поліпшуватися. За результатами 9 місяців 2012 р. усі групи банків, крім II, показали прибутки. Однак наслідки банківської кризи досі не подолано. За станом на 01.10.2012 р. сукупний обсяг власного капіталу банків був мен-

шим за зареєстрований статутний капітал.

Нагадаємо деякі обставини, що призвели до банківської кризи в Україні. Протягом 2005–2008 рр. кількість банків із іноземним капіталом в Україні зросла з 23 до 49 (зі 100-відсотковим іноземним капіталом – із 9 до 18). Це сприяло практично необмеженому валютному кредитуванню споживчого ринку. Вітчизняні банки також займалися споживчим та іпотечним кредитуванням переважно за рахунок позичених у іноземних банків коштів. Брили короткострокові кредити, а надавали – довгострокові (зокрема на купівлю квартир). Для повернення позичених коштів брали нові кредити. Після початку світової фінансової кризи дешеві кредити

Таблиця 1. Чистий прибуток (збиток) груп банків за квартал (тис. грн.)

Дата	Група				Разом
	I	II	III	IV	
01.01.2005 р.	145 479	64 972	76 081	29 158	315 689
01.04.2005 р.	289 010	84 562	109 835	47 882	531 289
01.07.2005 р.	137 962	74 793	117 785	30 786	361 326
01.10.2005 р.	374 344	91 496	92 312	57 392	615 544
01.01.2006 р.	456 413	164 781	90 429	–46 120	665 503
01.04.2006 р.	497 958	146 569	99 135	6 393	750 055
01.07.2006 р.	672 344	139 200	120 031	146 813	1 078 388
01.10.2006 р.	762 981	156 877	177 255	70 365	1 167 478
01.01.2007 р.	892 402	248 057	–70 862	78 951	1 148 548
01.04.2007 р.	957 291	212 422	101 652	94 812	1 366 177
01.07.2007 р.	831 111	211 493	102 727	61 844	1 207 175
01.10.2007 р.	1 213 407	181 601	87 457	166 704	1 649 169
01.01.2008 р.	1 831 100	238 345	245 558	82 165	2 397 168
01.04.2008 р.	1 497 827	287 512	173 754	119 817	2 078 910
01.07.2008 р.	1 470 439	376 682	233 705	116 436	2 197 262
01.10.2008 р.	1 675 131	354 243	225 667	137 139	2 392 181
01.01.2009 р.	236 619	535 760	–273 488	136 999	635 888
01.04.2009 р.	–6 327 021	–39 486	–417 471	–235 843	–7 019 821
01.07.2009 р.	–2 751 715	–2 327 944	–1 195 908	–1 026 034	–7 301 601
01.10.2009 р.	–3 276 692	–1 582 609	–682 374	–1 080 809	–6 622 483
01.01.2010 р.	–4 677 211	–3 107 115	–1 182 701	–1 580 908	–10 547 936
01.04.2010 р.	–3 751 045	–239 157	–438 693	5 490	–4 423 405
01.07.2010 р.	–1 803 577	–1 838 008	–43 604	–197 547	–3 882 736
01.10.2010 р.	–1 636 344	–82 537	47 221	–21 103	–1 692 763
01.01.2011 р.	2 096 696	–4 833 469	–415 818	124 911	–3 027 680
01.04.2011 р.	544 342	–175 027	54 370	–634 451	–210 766
01.07.2011 р.	333 689	–352 399	–679 743	–152 785	–851 238
01.10.2011 р.	–4 537 644	169 849	103 164	–314 856	–4 579 487
01.01.2012 р.	569 705	–3 528 745	439 706	453 277	–2 066 057
01.04.2012 р.	1 465 811	280 163	93 577	257 269	2 096 820
01.07.2012 р.	7 026	–559 461	50 237	–42 494	–544 692
01.10.2012 р.	1 206 788	–565 379	–42 979	437 395	1 035 824
Мінімальне	–6 327 021	–4 833 469	–1 195 908	–1 580 908	–10 547 936
Максимальне	2 096 696	535 760	439 706	453 277	2 397 168
Середнє	–268 605	–475 374	–81 312	–83 467	–908 758
Усього	–8 595 375	–15 211 960	–2 601 984	–2 670 952	–29 080 271

стали недоступними, і восени 2008 року піраміда впала. На межі банкрутства опинилися десятки банків. Припинилося внутрішнє кредитування. Почалося масове скорочення співробітників банків і закриття нерентабельних філій та відділень.

Перейдемо до результатів оцінювання ефективності банківської системи за методом DEA. У таблиці 2 наведено середні шоквартальні результати розрахунків за період із 01.01.2005 р. до 01.10.2012 р. загальної технічної (OTE), чистої технічної (PTE) і масштабної (SE) ефективності для чотирьох груп банків за класифікацією НБУ (колонки I, II, III, IV), а також банківської системи в цілому (колонки I–IV).

У кожному з 32-х кварталів для кожного банку розв'язувалися дві задачі лінійного програмування (ЛП) (для визначення OTE і PTE), розраховувалася SE, результати розрахунків ефективності осереднювалися за групами банків і банківської системи в цілому. Всього розв'язано 10 532 задачі ЛП для 5 266 банків, сумарна база даних містила 26 330 спостережень. Результати розрахунків ефективності оптимістичні, оскільки з розгляду вилучено банки (від 0 до 36) із від'ємними значеннями вхідних або вихідних величин.

Оскільки до вибірки даних входять банки, які значно відрізняються за розмірами, то кращі оцінки відносної ефективності отримуються за моделлю

VRS. Проте модель CRS використовується в розрахунках глобальної технічної і масштабної ефективності. Середні за досліджуваний період значення ефективності української банківської системи (в дужках указані діапазони зміни відповідних величин) такі: OTE = 0.500 [0.318–0.623], PTE = 0.638 [0.516–0.736], SE = 0.781 [0.589–0.897]. Найбільшу OTE і SE показали банки IV групи, найменшу – банки I групи. Стосовно PTE ситуація протилежна: банки I групи найефективніші, банки IV групи – найменш ефективні. Середня технічна ефективність 0.5 означає, що середньому банку достатньо використовувати 50% обсягу його вхідних величин для виробництва поточного обсягу вихідних величин.

Таблиця 2. Середні значення ефективності українських банків за операційним підходом

Дата	OTE (ефективність CRS)					PTE (ефективність VRS)					SE (масштабна ефективність)					Віддача від масштабу		
	I	II	III	IV	I–IV	I	II	III	IV	I–IV	I	II	III	IV	I–IV	CRS	IRS	DRS
01.01.2005 р.	0.538	0.556	0.650	0.633	0.623	0.982	0.823	0.782	0.686	0.736	0.548	0.675	0.831	0.923	0.847	15	11	132
01.04.2005 р.	0.520	0.532	0.646	0.623	0.613	0.910	0.743	0.753	0.661	0.702	0.571	0.715	0.858	0.943	0.873	18	23	117
01.07.2005 р.	0.409	0.448	0.538	0.517	0.508	0.910	0.822	0.807	0.644	0.710	0.450	0.545	0.666	0.802	0.715	11	10	133
01.10.2005 р.	0.482	0.495	0.525	0.545	0.533	0.906	0.811	0.720	0.605	0.664	0.532	0.610	0.730	0.902	0.803	8	34	114
01.01.2006 р.	0.474	0.462	0.498	0.531	0.515	0.936	0.760	0.733	0.615	0.673	0.506	0.608	0.680	0.864	0.765	10	12	139
01.04.2006 р.	0.582	0.542	0.577	0.586	0.580	0.988	0.796	0.701	0.636	0.688	0.589	0.681	0.823	0.922	0.843	18	31	113
01.07.2006 р.	0.517	0.486	0.524	0.555	0.540	0.954	0.757	0.724	0.639	0.688	0.543	0.643	0.724	0.869	0.785	10	19	130
01.10.2006 р.	0.439	0.406	0.503	0.505	0.491	0.964	0.766	0.692	0.579	0.643	0.456	0.530	0.727	0.873	0.763	12	42	110
01.01.2007 р.	0.568	0.581	0.565	0.572	0.572	0.968	0.818	0.741	0.614	0.691	0.586	0.710	0.762	0.932	0.828	9	50	98
01.04.2007 р.	0.289	0.378	0.353	0.403	0.383	0.929	0.831	0.734	0.553	0.643	0.311	0.455	0.481	0.729	0.597	15	17	141
01.07.2007 р.	0.447	0.546	0.470	0.481	0.483	0.934	0.870	0.747	0.614	0.688	0.479	0.627	0.628	0.783	0.702	7	26	137
01.10.2007 р.	0.511	0.576	0.551	0.543	0.545	0.933	0.831	0.685	0.608	0.673	0.548	0.693	0.804	0.893	0.810	8	22	137
01.01.2008 р.	0.323	0.365	0.320	0.309	0.318	0.929	0.822	0.527	0.436	0.539	0.348	0.444	0.606	0.710	0.589	2	104	61
01.04.2008 р.	0.446	0.529	0.520	0.480	0.489	0.920	0.837	0.707	0.586	0.666	0.485	0.632	0.735	0.819	0.734	10	17	147
01.07.2008 р.	0.418	0.515	0.500	0.497	0.492	0.913	0.819	0.677	0.567	0.647	0.458	0.628	0.738	0.876	0.760	12	33	128
01.10.2008 р.	0.503	0.560	0.543	0.547	0.543	0.933	0.817	0.670	0.589	0.660	0.540	0.685	0.811	0.928	0.823	16	55	104
01.01.2009 р.	0.516	0.558	0.592	0.542	0.548	0.909	0.771	0.698	0.574	0.648	0.567	0.724	0.847	0.945	0.845	14	35	122
01.04.2009 р.	0.627	0.632	0.607	0.559	0.580	0.862	0.744	0.665	0.594	0.647	0.727	0.849	0.912	0.940	0.897	13	46	114
01.07.2009 р.	0.618	0.616	0.667	0.567	0.590	0.893	0.764	0.712	0.636	0.685	0.691	0.807	0.937	0.892	0.862	11	58	101
01.10.2009 р.	0.597	0.550	0.511	0.505	0.520	0.880	0.710	0.632	0.540	0.604	0.679	0.775	0.808	0.935	0.860	17	63	86
01.01.2010 р.	0.546	0.566	0.577	0.581	0.575	0.874	0.733	0.644	0.637	0.672	0.624	0.772	0.896	0.913	0.856	19	73	76
01.04.2010 р.	0.626	0.575	0.570	0.616	0.607	0.951	0.675	0.620	0.659	0.683	0.658	0.852	0.919	0.935	0.888	24	70	77
01.07.2010 р.	0.499	0.406	0.479	0.465	0.464	0.900	0.573	0.584	0.520	0.571	0.555	0.708	0.819	0.894	0.813	13	53	96
01.10.2010 р.	0.304	0.447	0.415	0.440	0.423	0.575	0.570	0.444	0.511	0.516	0.529	0.785	0.934	0.861	0.820	16	110	43
01.01.2011 р.	0.476	0.443	0.445	0.500	0.484	0.826	0.628	0.551	0.556	0.590	0.577	0.706	0.808	0.899	0.821	13	49	105
01.04.2011 р.	0.410	0.321	0.379	0.373	0.371	0.883	0.601	0.521	0.470	0.534	0.464	0.534	0.728	0.795	0.695	10	54	105
01.07.2011 р.	0.399	0.463	0.439	0.503	0.479	0.864	0.776	0.656	0.594	0.653	0.462	0.597	0.670	0.847	0.733	15	49	103
01.10.2011 р.	0.399	0.468	0.393	0.457	0.446	0.839	0.739	0.592	0.533	0.593	0.476	0.633	0.663	0.858	0.752	10	56	99
01.01.2012 р.	0.452	0.483	0.523	0.550	0.529	0.784	0.679	0.651	0.612	0.641	0.577	0.711	0.803	0.899	0.826	17	55	92
01.04.2012 р.	0.331	0.339	0.407	0.420	0.401	0.869	0.639	0.621	0.525	0.584	0.381	0.531	0.655	0.801	0.686	14	51	99
01.07.2012 р.	0.261	0.392	0.400	0.351	0.351	0.896	0.697	0.654	0.469	0.557	0.291	0.562	0.611	0.747	0.630	11	49	94
01.10.2012 р.	0.300	0.463	0.362	0.412	0.401	0.834	0.671	0.465	0.466	0.525	0.360	0.690	0.778	0.885	0.764	10	68	61
Мінімальне	0.261	0.321	0.320	0.309	0.318	0.575	0.570	0.444	0.436	0.516	0.291	0.444	0.481	0.710	0.589	2	10	43
Максимальне	0.627	0.632	0.667	0.633	0.623	0.988	0.870	0.807	0.686	0.736	0.727	0.852	0.937	0.945	0.897	24	110	147
Середнє	0.463	0.490	0.501	0.505	0.500	0.895	0.747	0.660	0.579	0.638	0.518	0.660	0.762	0.869	0.781	12.8	45.2	106.7

Декомпозиція глобальної технічної ефективності за формулою (4) дає змогу виявити джерела неефективності. Порівнявши внесок величин РТЕ і SE у величину ОТЕ, робимо висновок, що головним джерелом неефективності є чиста технічна неефективність роботи менеджерів банків з управління потоком витрат. Частково глобальна технічна неефективність є результатом неоптимального масштабу діяльності банків (SE). За даними розрахунків, наведеними в останніх трьох колонках таблиці 2, від 2 до 24 банків працювали у найпродуктивнішому масштабі (у зоні CRS), від 43 до 147 – у зоні DRS (Декрізінг Петерн ту Скейл – Decreasing Return to Scale), від 10 до 110 – у зоні IRS (Інкрізінг Петерн ту Скейл – Increasing Return to Scale).

Порівняємо оцінки ефективності банків різних країн, отримані методом DEA.

Спочатку наведемо результати, отримані за моделлю операційного підходу (*revenue/profit*). Середня ефективність банків Хорватії за період 1995–2000 рр. [18]: ОТЕ = 0.685 [0.445–0.793], РТЕ = 0.830 [0.777–0.868]. Для банків Індії середня за 1997–1998 рр. чиста технічна ефективність РТЕ = 0.83 [19], середня за 2001–2009 рр. загальна технічна ефективність ОТЕ = 0.702 [0.672–0.740] [20].

Середні за період 2003–2006 рр. значення РТЕ банків п'яти країн, отримані за посередницьким підходом [21]: Австрія – 0.519, Болгарія – 0.700, Хорватія – 0.874, Сербія – 0.824, Туреччина – 0.666. Оцінки середньої ефективності банківської системи України за 2005–2009 рр., отримані у праці [9] за підходом активів, такі: ОТЕ = 0.455 [0.292–0.600], РТЕ = 0.740 [0.640–0.804], SE = 0.615 [0.401–0.795].

Середня за 1990–1997 рр. ефективність банків США дорівнювала 0.72 [0.7–0.74], ефективність банків восьми економічно розвинутих країн дорівнювала 0.86 (0.55 – Великобританія, 0.95 – Франція) [5].

За аналізований період спостерігалася вкрай немонотонна зміна всіх видів ефективності української банківської системи із загальною тенденцією до їх зниження. Поведінка середньої ефективності банківської системи України подібна до поведінки ефективності IV групи, оскільки чисельність IV групи банків значно перевищує сумарну чисельність банків інших груп. Немонотонність певною мірою пов'язана з великим розсіюванням ви-

хідних даних, яку характеризують середні коефіцієнти варіації: $V_{x_1} = 51.4\%$, $V_{x_2} = 52.3\%$, $V_{x_3} = 56.0\%$, $V_{y_1} = 52.2\%$, $V_{y_2} = 86.1\%$.

Напередодні початку банківської кризи зафіксовано два різких зниження технічної ефективності банківської системи: 01.04.2007 р. і 01.01.2008 р. Зниження ОТЕ в першому кварталі 2007 р. (із 0.545 до 0.318) пов'язане головним чином зі зниженням масштабної ефективності всіх груп банків (із 0.828 до 0.597) та незначним зниженням чистої технічної ефективності I (із 0.968 до 0.929) і IV (із 0.614 до 0.553) груп банків. У докризовий період вітчизняні банки надто активно наросували мережу філіалів і розмір активів. Напередодні кризи в Україні на 10 тис. населення припадало 4.9 банківського відділення (у США – 2.8). Це призвело до зростання адміністративних та операційних витрат, зниження прибутковості, рентабельності й ефективності.

Зниження ОТЕ в останньому кварталі 2007 року до мінімального за аналізований період значення 0.318 пов'язано не тільки з різким падінням масштабної ефективності всіх груп банків, а й зі значним зниженням РТЕ III (із 0.685 до 0.527) і IV (із 0.608 до 0.436) груп банків. Аналіз вихідних даних показав, що причиною цього зниження ефективності була негативна динаміка співвідношення доходів та витрат. Порівняно з третім кварталом 2007 року процентні витрати банківської системи збільшилися на 15.6%, комісійні – на 50%, адміністративні та операційні – на 25.3%. Водночас процентні доходи зросли лише на 17.7%, непроцентні – на 14.9%. Процентні доходи III і IV груп банків зменшилися відповідно на 1.5% і 16.8% за одночасного зростання витрат (процентні витрати III групи зросли на 5.5%, комісійні – на 98.7%, адміністративні та операційні – на 17.8%). У періоди спаду ефективності групи банків або банківської системи різко зростають коефіцієнти варіації ефективності й зменшується кількість ефективних банків.

Різкий спад ОТЕ і SE у першому та четвертому кварталах 2007 року зафіксовано також у статті [9] методом DEA за підходом активів. Як свідчать дані таблиці 1 статті [9], жоден із фінансових коефіцієнтів ROA, ROE, C/I, ЧПМ не зреагував завчасно на початок кризи. Навпаки, ROA і ROE досягли локальних максимумів 01.04.2007 р. і 01.01.2008 р.

Після закриття неприбуткових відділень і скорочення кількості працівників банків зросла масштабна ефективність усіх груп банків і банківської системи. У першому кварталі 2009 року досягли максимальних за аналізований період значень масштабна ефективність I групи (0.727) і банківської системи (0.897), а також глобальна технічна ефективність I і II груп банків. У другому кварталі 2009 року досягли максимальних значень SE і ОТЕ III групи банків. Однак із другого кварталу 2010 року спостерігалася тенденція до зниження всіх видів ефективності, а в третьому – чиста технічна ефективність I–III груп банків і банківської системи були найменшими за досліджуваний період. Водночас досягли максимуму сукупні за 2010 рік збитки банків I і IV груп, а максимальні збитки банків II і III груп випали на четвертий квартал 2010 року. Процентні доходи I групи за третій квартал знизилися на 9%, а непроцентні – на 16.5%. За станом на 01.07.2012 р. масштабна ефективність банківської системи знизилася до 0.630, ОТЕ – до 0.351, а масштабна й загальна технічна ефективність I групи були мінімальними за аналізований період.

Після банківської кризи іпотечне й споживче кредитування занепало. Кредитування великого бізнесу здійснювалося за рахунок афілійованих банків. Налякані панікою вкладників 2008–2009 рр. менеджери банків замість активного збитки кредитування клієнтів та економіки надали перевагу надлишковому наросуванню ліквідності. Протягом 2009–2012 рр. випереджаючими темпами зростали частки цінних паперів і грошових коштів у сукупних активах банків за одночасного зменшення частки кредитів. Це призвело до зниження операційної дохідності й ефективності. Високий рівень депозитних ставок знижує чистий процентний дохід банків. Переважання в зобов'язаннях банків короткострокових депозитів і коштів на вимогу не дає змоги видавати довгострокові кредити на розвиток реальних секторів економіки, а низька капіталізація невеликих банків – кредитувати реальне виробництво. Менеджери банків змушені шукати нові джерела доходів. У 2012 році внаслідок підвищення комісійних тарифів і введення нових послуг зросла частка комісійних доходів у структурі доходів банків.

Для органів банківського нагляду

важливі не так абсолютні значення оцінок ефективності банків, як правильне впорядкування (ранжування) банків за ефективністю, яке дає змогу виявити проблемні банки. Оскільки різні методи й моделі дають різні оцінки ефективності, було проведено порівняння результатів ранжування банків за рівнем ефективності, отриманих за моделями CRS (OTE) і VRS (PTE). Для кожного кварталу розраховувалися коефіцієнти кореляції Пірсона для значень OTE і PTE банків, а також коефіцієнти рангової кореляції Спірмена. Наведемо їх середні за аналізований період значення і діапазони змін (у дужках): коефіцієнт кореляції Пірсона — 0.74 [0.48–0.87], коефіцієнт рангової кореляції Спірмена — 0.72 [0.45–0.89]. Кореляція між оцінками ефективності, отриманими за моделями CRS і VRS, досить значна й статистично значуща за рівня значущості 0.05. Коефіцієнт рангової кореляції Спірмена для оцінок ефективності за моделями CRS і VRS досить однорідної вибірки великих російських банків за період із 01.06.2002 р. до 01.10.2006 рр. дорівнює 0.83 [0.73–0.90] [22].

Зауважимо, що в таблиці 2 наведено оцінки відносної ефективності банківської системи у фіксовані моменти часу. Якщо оцінка середньої ефективності банківської системи в попередньому періоді дорівнювала 0.6, а в наступному періоді зросла до 0.7, то це могло статися або за рахунок підвищення відносної ефективності неефективних банків, або в результаті погіршення ефективності банків, які утворюють ефективний фронт. Для коректного порівняння ефективності банківської системи в різні моменти часу потрібно використовувати індекс Малмквіста [1, 2], який враховує як зміну форми і положення ефективного фронту, так і зміну становища оцінюваного банку відносно цього фронту.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження свідчать про значний потенціал поліпшення ефективності української банківської системи. Майже 50% обсягу розрахункових вхідних величин можна скоротити без зниження обсягу вихідних величин. Протягом 2005–2012 рр. ефективність банківської системи змінювалася немонотонно з тенденцією до зниження. Мінімальні значення загальної технічної і масш-

табної ефективності зафіксовані в останньому кварталі 2007 року (напередодні фінансової кризи), а чистої технічної ефективності — у третьому кварталі 2010 року. Найбільший діапазон зміни загальної і чистої технічної ефективності спостерігався у банків I групи, масштабної ефективності — у банків III групи.

Метод DEA виявився ефективним щодо раннього виявлення кризових ознак у банківській системі й може бути рекомендований як доповнення до традиційних методів аналізу ефективності банківської системи. □

Література

1. Coelli T. J., Rao D. S. P., O'Donnell C. J., Battese G. E. *An Introduction to Efficiency and Productivity Analysis. Second Edition.* — Springer. — 2005. — 349 p.
2. Cooper W. W., Seiford L. M., Zhu J. (Eds). *Handbook on Data Envelopment Analysis.* — Kluwer Academic Publishers. — 2004. — 593 p.
3. Bogetoft P., Otto L. *Benchmarking with DEA, SFA, and R.* — Springer. — 2011. — 351 p.
4. Кривоножко В.Е., Лычев А.В. *Анализ сложных социально-экономических систем.* — М.: МАКС Пресс. — 2010. — 208 с.
5. Berger A. N., Humphrey D. B. *Efficiency of financial institutions: International survey and directions for future research* // *European Journal of Operational Research.* — 1997. — № 98. — P. 175–212.
6. Duygun-Fethi M., Pasiouras F. *Assessing Bank Performance with Operational Research and Artificial Intelligence Techniques: A Survey.* — University of Bath. School of Management. Working Paper Series. — 2009. — № 2. — 65 p.
7. Mertens A., Urga G. *Efficiency, scale and scope economies in the Ukrainian banking sector in 1998* // *Emerging Markets Review.* — 2001. — № 2. — P. 292–308.
8. Пілявський А., Вовчак О., Маців Ю. *Ефективність витрат українських банків у 2008 році: аналіз стохастичних фронтів* // *Вісник Національного банку України.* — 2012. — № 5. — С. 30–34.
9. Пілявський А., Вовчак О., Маців Ю., Хома Т. *Ефективність діяльності української банківської системи (2005–2009 рр.). Методологія аналізу фронтів* // *Вісник Національного банку України.* — 2010. — № 4. — С. 16–22.
10. Хайлук С.О., Мельник Т.М. *Використання непараметричних ме-*

тодів оцінювання ефективності, результативності і продуктивності діяльності вітчизняних банків // *Актуальні проблеми економіки.* — 2010. — № 11. — С. 263–276.

11. *Офіційний сайт Національного банку України.* — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [//bank.gov.ua](http://bank.gov.ua).
12. Koopmans T. C. *Analysis of Production as an Efficient Combination of Activities* // Koopmans T. C., Ed. *Activity Analysis of Production and Allocation.* — New York: Wiley. — 1951. P. 33–97.
13. Farrell M. J. *The Measurement of productive efficiency* // *Journal of the Royal Statistical Society.* — 1957. Ser. A. — № 120. — P. 253–290.
14. Charnes A., Cooper W. W., Rhodes E. *Measuring the efficiency of decision making units* // *European Journal of Operational Research.* — 1978. — № 2. — P. 429–444.
15. Banker R. D., Charnes A., Cooper W. W. *Some models for estimating technical and scale inefficiencies in Data Envelopment Analysis* // *Management science.* — 1984. — Vol. 30. — № 9. — P. 1078–1092.
16. Эффективность российских банков: Аналитический отчет / С.П.Моисеев, Д.А.Крулов, М.М.Кузьмин и др. — Центр экономических исследований МФПА. — М. — 2007. — 19 с.
17. Sealey C. W., Lindley J. T. *Inputs, outputs and a theory of production and cost at depository financial institutions* // *Journal of Finance.* — 1977. — Vol. 32. — P. 1251–1266.
18. Jemrić I., Vujčić B. *Efficiency of Banks in Croatia: A DEA Approach* // *Croatian National Bank. Working Papers.* W–7. — February 2002. — 19 p.
19. Sathye M. *Efficiency of banks in a developing economy: The case of India* // *European Journal of Operational Research.* — 2003. — Vol. 148. — № 3. — P. 662–671.
20. Wanniarachchige M. K., Suzuki Y. *How Does Ownership Affect Bank Performance? — The Case of Indian Commercial Banks* // *International Business & Economics Research Journal.* — 2011. — Vol. 10. — № 3. — P. 71–81.
21. Kamecka M. *Bank efficiency in CEE. Doctoral thesis.* — WU Vienna University of Economics and Business. — 2010. — 165 p. Available at <http://epub.wu.ac.at/2028/>.
22. Головань С.В., Назин В.В., Персецький А.А. *Непараметрические оценки эффективности российских банков* // *Экономика и математические методы.* — 2010. — Т. 46. — № 3. — С. 43–57.

УДК 336.761

Дослідження/

Інна Нескородєва

Кандидат економічних наук,
доцент кафедри фінансів
Харківського національного
економічного університету

E-mail: innanesk@rambler.ru

Особливості функціонування фондового ринку України

Здійснено ретроспективний аналіз розвитку фондового ринку України. Визначено основні особливості функціонування ринку та з'ясовано чинники негативного впливу на формування тісного взаємозв'язку реального сектору економіки України з ринком капіталу.

The retrospective analysis of fund market of Ukraine development is carried out in the article. The basic features of functioning of market and found out factors of negative influence are certain on forming of close intercommunication real to the sector of economy of Ukraine with a market capital.

Ключові слова: фондовий ринок, цінний папір, капіталізація, емітенти, фондова біржа, біржова торгівля, корпоративне управління, інвестор.

Keywords: fund market, security/pl, capitalization, issuers, exchange stock, exchange trade, corporate management, investor

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Фондовий ринок як складова фінансового ринку традиційно вважається забезпечувальною ланкою всієї фінансової системи держави. За останні чотирнадцять років вітчизняний фондовий ринок характеризується постійно зростаючою динамікою (див. графік 1). Так, протягом 1997–2011 рр. він збільшився у 25 разів. До того ж із 2009 року обсяг торгів на ринку цінних паперів став перевищувати ВВП України. За станом на 2011 рік обсяг торгів на ринку

цінних паперів України майже в 1,5 раза перевищив показник 2010 року і становив 2 171,10 млрд. грн. (більше ВВП на 854,50 млрд. грн.) [5, 6].

Активне збільшення обсягів торгів на ринку цінних паперів України пояснюється запровадженням нової біржової технології – Інтернет-трейдингу, що дало змогу значно збільшити участь фізичних осіб у торгах на ринку цінних паперів. З'явився ще один важливий елемент фондових майданчиків – строковий ринок, унаслідок чого українські інвестори отримали можливість торгувати новим фінансовим інструментом – ф'ючерсом на індекс

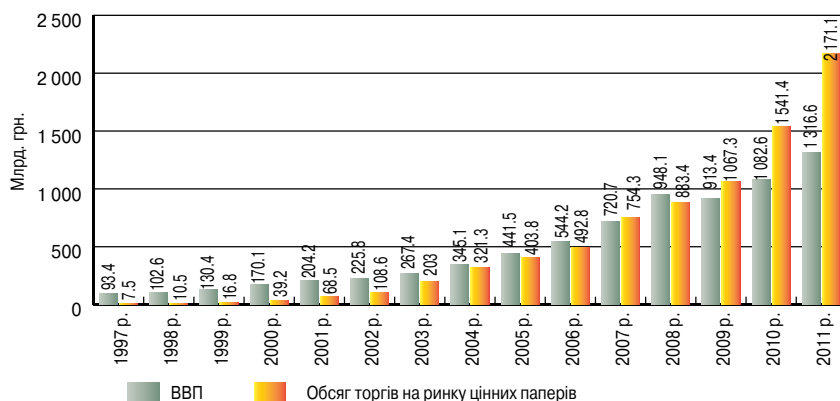
акцій Української біржі. Крім того, на початку 2011 року Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) запровадила додаткові способи подачі адміністративних даних та інформації професійними учасниками фондового ринку – у вигляді електронних документів із накладанням електронного цифрового підпису.

Водночас із позитивними аспектами динамічного розвитку українського фондового ринку є низка невирішених проблем, які деформують та стримують підвищення ролі ринку цінних паперів України в процесі розподілу капіталу. Трансформація власності як процес переходу до ринкової економіки нині визначила певні особливості функціонування фондового ринку України.

ВІДСУТНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ ФОНДОВОГО РИНКУ З РЕАЛЬНИМ СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ

Економетричні дослідження ролі фінансового сектору у формуванні економічного зростання для групи країн, котрі знаходяться на такій самій стадії розвитку, як і Україна (де державний сектор займає значне місце), свідчать, що нині ринок капіталів ніяк не впливає на розвиток ре-

Графік 1. Динаміка обсягу торгів на ринку цінних паперів та обсягу ВВП в Україні за 1997–2011 роки

Джерело: [4].

Таблиця 1. Динаміка темпу зростання ВВП та основних показників розвитку фондового ринку в Україні за 1999–2011 роки, %

Період	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Темп зростання ВВП	127.1	130.4	120.1	110.6	118.4	129.1	127.9	123.3	132.5	131.5	96.3	118.5	121.6
Темп зростання капіталізації фондового ринку	16.2	100.4	86.2	291.1	109.9	245.3	247.0	151.6	253.3	20.3	101.0	487.0	89.3
Темп зростання обсягу випуску цінних паперів	67.9	193.7	145.4	75.4	138.2	147.2	178.3	135.6	158.5	114.9	106.3	58.7	187.5
Темп зростання обсягу торгів на фондовому ринку	160.6	233.6	174.6	158.6	186.9	158.3	125.7	122.0	153.1	117.1	120.8	144.4	140.9

Джерела: [4, 6].

альної економіки. Розвиток фінансового сектору порівняно з реальним за останні десятиріччя змушує звернути увагу на так звану гіпотезу “відокремлення фінансового сектору від реальної економіки”. В її основі лежать дві передумови. Вважається, що темпи зростання фінансових ринків вищі від аналогічних показників у реальній економіці. Крім того, припускають, що фінансовим ринкам властиве відхилення від нормального виконання їхніх функцій.

Результати аналізу статистичних даних свідчать, що темпи динаміки ринку цінних паперів України значно випереджали темпи динаміки реального сектору майже за весь досліджуваний період (див. таблицю 1).

Зростання вітчизняного фондового ринку має передусім спекулятивний характер. Це пояснюється тим, що в Україні склалася унікальна ситуація, за якої неорганізований ринок значно переважає організований (80–90%). Ринок характеризується диспропорцією розвитку його інституційних елементів. У більшості країн, що розвиваються, і в Україні зокрема неефективність ринку цінних паперів зумовлюється загальними характерними ознаками, притаманними цим фондовим ринкам: практично повна залежність від міжнародних потоків капіталу; відсутність довгострокових інвестицій і наявність переваги спекулятивного капі-

талу. Одним із найбільших ризиків для фондового ринку України залишається значна його залежність від зовнішніх факторів, що й призводить до спекулятивності та ризиковості.

Так, наприклад, в Україні мало розвинуті обидва головні цивілізовані способи залучення додаткового фінансового капіталу: на банківські кредити й випуск акцій припадає майже 18% від загального обсягу фінансування, або майже вдвічі менше в середньому за вибіркою Світового банку. У період виходу української економіки з кризи на їхню частку припадало менше 14% інвестицій в основний капітал. Це означає, що подолання кризи в 2008–2009 роках фактично відбувалося без активної участі фінансового сектору економіки. Відповідно, великою є частка інших джерел, зокрема бюджетне фінансування, торговий кредит, власні кошти підприємств тощо [7]. Таким чином, можна стверджувати, що формально в Україні ще досить мала частка зовнішнього фінансування, що свідчить про недоступність і водночас про велику потребу в зовнішньому капіталі, тобто простежується значна залежність від зовнішнього фінансування. Для розв’язання цієї проблеми в країні здійснюються процеси лібералізації економіки, завдяки чому зберігається тенденція до збільшення прямих іноземних інвестицій (див. графік 2).

Так, із 2000 року до квітня 2012 року обсяги прямих іноземних інвестицій із країн світу в економіку України зросли на 46 928 млн. доларів США, тобто приріст становив 76%. Таке зростання пояснюється активною політикою НБУ щодо лібералізації – зниженням відсоткової ставки в країні, що сприяє відкритості економіки до фінансових потоків капіталу.

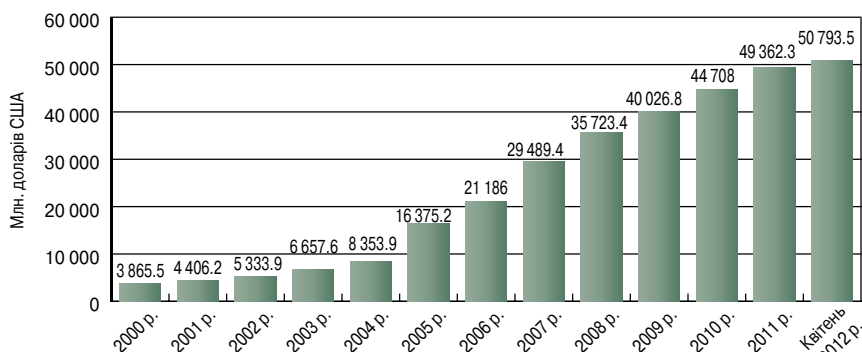
Ефективність такого методу підтверджується й дослідженнями Світового банку: перехід від повної замкнутості внутрішнього фондового ринку до його повної відкритості для нерезидентів забезпечує зростання темпів економічного зростання протягом наступних п’яти років у середньому на 1% за рік [3].

ДОМІНУВАННЯ ПЕРВИННОГО СЕКТОРУ ФОНДОВОГО РИНКУ НАД ВТОРИННИМ

В Україні відзначається пріоритет первинного ринку корпоративних цінних паперів (він перевищує вторинний майже вчетверо) [10, с. 44]. Фактично це ринок емітованих цінних паперів, а не тих, що перебувають в обігу. Така тенденція підтримується за рахунок небажання інвесторів продавати цінні папери, придбані на первинному ринку, який характеризується низьким рівнем обертання цінних паперів і здебільшого обслуговує процеси перерозподілу власності, на відміну від ринків економічно розвинутих країн, які забезпечують залучення інвестицій для розвитку реальної економіки.

Перевищення первинного ринку цінних паперів є також наслідком зміцнення взаємодії підприємств-емітентів із підприємствами-суміжниками, що набуває все більшого значення. При цьому цінні папери як інструмент установа й закріплення господарських зв’язків майже не використовуються. Керівники підприємств не дбають про стимулювання їх розвитку, а лише про розподіл прав власності на них. Ці чинники призводять до зниження рухливості

Графік 2. Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України

Джерело: [7].

акцій, оскільки їх кількість, що вільно переходить від одного власника до іншого за допомогою фондової біржі, відносно зменшується.

ВУЗЬКА НОМЕНКЛАТУРА ЦІННИХ ПАПЕРІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Тривалий процес масової приватизації визначив й іншу особливість фондового ринку України — вузька номенклатура цінних паперів (значна перевага на ньому акцій, облігацій та інвестиційних сертифікатів й обмеженість інших видів фінансових інструментів). Така ситуація є критичною з точки зору диверсифікації фінансових ризиків при інвестуванні у фінансові активи, що зменшує попит залучення та генерування додаткового капіталу суб'єктами господарювання за допомогою інструментів фондового ринку.

Існуючий спектр фінансових інструментів ринку цінних паперів є надто вузьким: в обігу на організаторах торгівлі перебувають переважно акції, облігації підприємств і державні облігації та майже відсутні похідні фінансові інструменти, іпотечні цінні папери. Інвестиційна якість більшості цінних паперів, що перебувають в обігу, залишається низькою через відсутність ефективного захисту прав інвесторів у цінні папери та незацікавленість потенційних інвесторів у придбанні цінних паперів через низький рівень корпоративного управління.

Як видно з наведених статистичних даних на графіку 3, майже завжди головну позицію за останні 14 років функціонування фондового ринку України серед фінансових інструментів за обсягами зареєстрованих випусків займають акції. Доцільно зазначи-

ти, що з 2005 року емісійний процес в Україні характеризується активним прогресуючим випуском корпоративних облігацій (у 2007 році їх випуск сягнув майже 34% від загального зареєстрованого обсягу емісії цінних паперів в Україні, що на 4% менше, ніж емітовано акцій) та інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів (у 2008 та в 2011 роках їх випуск перевищив обсяг зареєстрованої емісії акцій в Україні) [6].

Певне скорочення обсягів випуску акцій як засобу залучення додаткових інвестиційних ресурсів пояснюється:

- загальним несприятливим інвестиційним кліматом у державі, що зумовлює високий рівень ризику цього виду цінних паперів;

- небажанням нових власників приватизованих підприємств використовувати саме цей фінансовий інструмент через побоювання втратити контроль над підприємством;

- кризою на світових фінансових ринках, що спричинила падіння попиту на вітчизняні цінні папери з високим рівнем ризику.

Таким чином, із 2005 року на фондовому ринку за досліджуваний період спостерігається стійка тенденція до диверсифікації у розподілі тимчасово вільних грошових коштів та ускладнення структури ринку цінних паперів, що дає змогу для створення конкурентоспроможного вітчизняного ринку капіталу. Але поряд із цим у масштабах ринку домінування емісії лише трьох видів цінних паперів (акцій, облігацій та інвестиційних сертифікатів) свідчить про високий рівень ризику інвестування в цінні папери та низький рівень інвестиційної привабливості фондового ринку України взагалі. Це призводить до одно-

бокості розвитку фондового ринку, збільшення його ризиковості — він спрямований на консервативного інвестора.

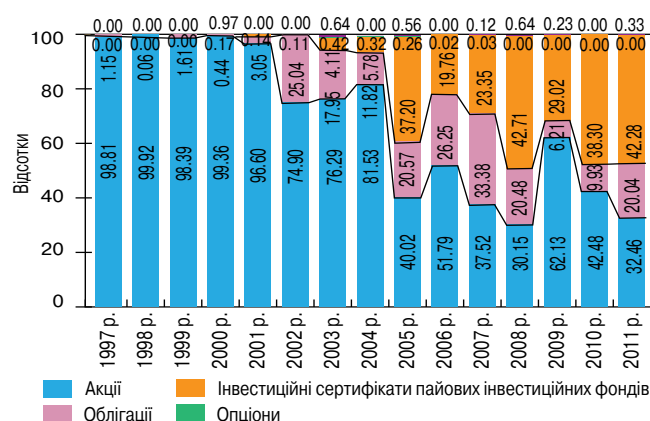
Розвиток інструментів ринку цінних паперів має здійснюватися у напрямі розширення спектра надійних і ліквідних інструментів ринку цінних паперів, підвищення їх інвестиційної привабливості та передбачає дві взаємопов'язані складові: модернізацію (поліпшення інвестиційних характеристик) існуючих інструментів ринку цінних паперів та запровадження нових видів інструментів ринку цінних паперів.

НЕСТРУКТУРОВАНА ІНФРАСТРУКТУРА ОРГАНІЗАТОРІВ ТОРГІВЛІ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Нині характерним для фондового ринку України є недосконалий процес організації торгівлі цінними паперами. Невиконання біржовим ринком своєї головної макроекономічної функції — визначення справедливих цін фінансових інструментів є найбільшою проблемою українського фондового ринку. Динаміка фондового ринку не відповідає об'єктивним тенденціям розвитку й функціонування національної економіки. Штучна діяльність фондових бірж, які перетворилися на простий аукціонний майданчик, де діє, як правило, єдиний продавець, репрезентований державою, а кількість покупців вкрай обмежена.

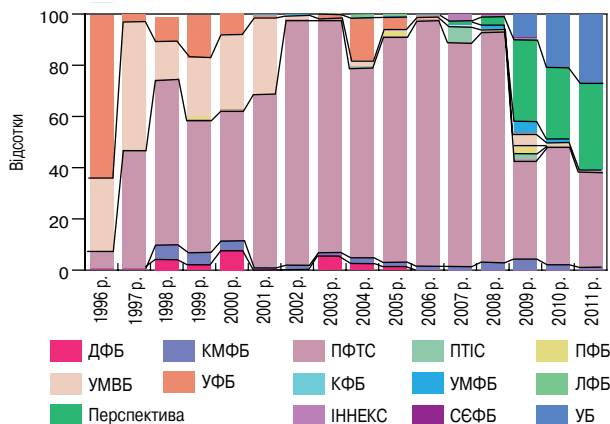
Порівняно з країнами з розвинутою ринковою економікою рівень потужності фондових бірж України, показником якого є капіталізація, надзвичайно низький і становить лише 0.4 % від сукупного світового ВВП,

Графік 3. Структура обсягу зареєстрованих основних цінних паперів на фондовому ринку України за 1997–2011 роки

Джерело: [6].

Графік 4. Хронологічна структура організованого фондового ринку за організаторами торгівлі в Україні

Джерело: [6].

Таблиця 2. Хронологія структури організованого фондового ринку України за організаторами торгівлі за 1996–2011 роки, %

Організатори торгівлі	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.
ДФБ	0.37	0.28	4.36	2.13	7.45	0.031	0.18	5.6	2.21	1.56	-	-	-	-	-	-
КМФБ	0.19	0.62	5.31	4.46	4	0.693	1.86	1.07	2.45	1.46	1.51	1.26	3.13	4.37	2.03	0.88
ПФТС	6.76	46.01	64.74	52.13	51.3	68	95.97	91.3	74.66	88.22	96.35	87.54	90.02	38.75	46.45	37.74
ПТІС	0.00	0.00	0.00	0.06	0.09	0	0.02	0.05	0.04	0.11	0.02	6.36	0.01	2.19	0	0
ПФБ	0.00	0.00	0.00	1.27	0.3	0.04	0.03	0.01	0.34	1.65	0.12	0.1	0.56	2.69	0.17	0.1
УМВБ	28.56	50.06	14.69	22.81	29	30	1.21	0.24	2.03	0.98	0.76	0.17	0.27	5.08	0.96	0.001
УФБ	68.44	3.03	9.59	16.53	8	0.782	0.26	1.16	16.02	4.75	0.82	0.23	0.24	0.16	0.04	0.17
КФБ	0.00	0.00	0.00	0.00	0.15	0.051	0.06	0.24	0.22	0.09	-	-	-	-	-	-
УМФБ	-	-	-	-	-	0.393	0.41	0.36	0.27	0.04	0.12	0.36	1.4	4.99	1.38	0.46
ЛФБ	-	-	-	-	-	-	-	0.24	1.75	1.15	-	-	-	-	-	-
Перспектива	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.02	1.24	3.64	31.69	27.91	33.58
ІННЕКС	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.26	2.74	0.23	0.57	0.06	0.01
СЄФБ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.5	0.38	0.04	0.08
УБ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9.13	20.95	26.96

Джерело: [6]

тоді як у США – 21.1%, Японії – 7%, Німеччині – 4.5%, Африці – 3.2%, Росії – 2.6%. Такий низький рівень ефективності біржової торгівлі України зумовлений відсутністю національної програми її розвитку та законодавчого регламентування, незавершеністю процесу реформування економіки України, а також тим, що більшість вітчизняних підприємств не є учасниками операцій на фондовій біржі [12].

На період аналізу статистичних даних організований фондовий ринок України був представлений фондовими біржами та торговельно-інформаційними системами (див. графік 4 і таблицю 2).

Діяльність із організації торгівлі на ринку цінних паперів України здійснюють фондові біржі. Так, за станом на початок 2012 року загальна кількість організаторів торгівлі, яким видано ліцензію на здійснення діяльності з організації торгівлі на ринку цінних паперів, становила 10: Київська міжнародна фондова біржа (КМФБ), Придніпровська фондова біржа (ПФБ), Східноєвропейська фондова біржа (СЄФБ), Українська біржа (УБ), Українська міжбанківська валютна біржа (УМВБ), Українська міжнародна фондова біржа (УМФБ), Українська фондова біржа (УФБ), Фондова біржа “ІННЕКС”, Фондова біржа “Перспектива”, Фондова біржа “ПФТС”. Нині частка біржового ринку в загальному обсязі торгів на ринку цінних паперів є досить низькою (за станом на 2011 рік – 13.16%), але вона невпинно зростає. Так, порівняно з 2007-м у 2011 році вона збільшилася на 6.67%. За час функціонування фондового рин-

ку України абсолютним лідером за обсягом торгів в Україні є Фондова біржа “ПФТС”. Лише у 2009 році вона відчула значну конкуренцію з боку Фондової біржі “Перспектива” та Української біржі, що позитивно впливає на формування оптимальної цінової політики на фінансові активи в Україні.

Досі залишається невирішеною проблема біржового сектору України, зокрема турбує те, що на результативності торгів головним чином позначається зовсім не кількість держмайна, виставленого Фондом державного майна України на продаж у вигляді пакетів акцій, а його якість, обґрунтованою характеристикою чого є загальна вартість запропонованих до продажу пакетів. Ринок корпоративних цінних паперів розвивається майже виключно на базі приватизації, як наслідок – хронічний дефіцит у ліквідних цінних паперах. Основним фактором подальшого сталого розвитку фондового ринку України в цілому повинен стати випереджаючий розвиток його біржового сегмента. Адже досвід міжнародних ринків капіталу свідчить, що саме розвиток цього сегмента фондового ринку стимулює розвиток інших його складових – депозитарної та розрахунково-клірингових систем, інвестиційну привабливість фінансових інструментів, ефективне управління активами інституційних інвесторів.

В Україні склалася ситуація, коли загальне зростання обсягів торгівлі на ринках цінних паперів мало позначається на динаміці обсягів біржової торгівлі, хоча діють десять фондових бірж. Подрібнення вузького біржового сегмента не сприяє залученню на фондові біржі емітентів,

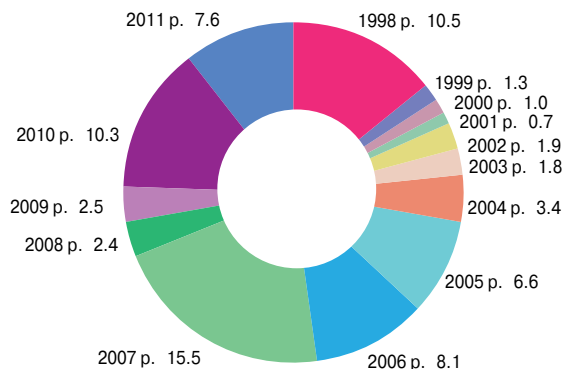
інвесторів та учасників ринку. Біржовий сегмент фондового ринку України відіграє незначну роль в її економіці, про що свідчить аналіз показника співвідношення обсягу торговельного обороту на біржовому ринку до величини ВВП країни, хоча за останні десять років показник зріс більш як утричі. Низька ринкова активність учасників біржової торгівлі призвела до стагнації ринків строкових угод на товарні та фінансові базові активи. Ці ринки перебувають у зародковому стані через низьку концентрацію угод за товаром чи фінансовими активами, які мають бути базовими для похідних фінансових інструментів.

Цілісності біржової торгівлі заважає також слабка взаємодія бірж із системами виконання та гарантування біржових угод. Недостатня взаємодія регулювання ринків Національною депозитарною системою та відсутність системи клірингу створюють труднощі як для учасників ринків, так і для держави в цілому. Розпорошеність біржових систем розкриття інформації зменшує її прозорість і привабливість для потенційних інвесторів, оскільки не забезпечується прямий доступ до своєчасних і достовірних даних про об'єкти інвестування та поточну ситуацію на ринку, знижується вірогідність індексів ринкової активності, адекватних реальному фінансово-економічному стану підприємств.

НЕДОКАПІТАЛІЗОВАНІСТЬ ФОНДОВОГО РИНКУ

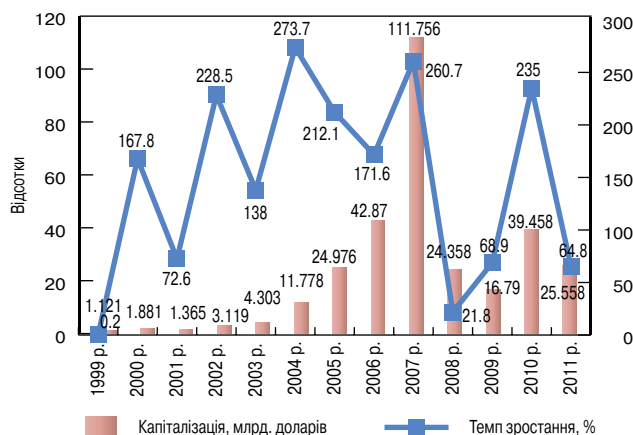
У найтіснішому зв'язку з відзначеними вище особливостями українського фондового ринку перебуває низький рівень його ка-

Графік 5. Капіталізація фондового ринку України у відсотках до ВВП за період 1998–2011 рр.

Джерела: [4, 6].

Графік 6. Показники динаміки капіталізації ринку цінних паперів України за 1999–2011 роки

Джерело: [6].

піталізації, яка становила на кінець 2011 року 25.558 млрд. доларів (7.6% від ВВП) (див. графік 5), що, проте, є одним із найбільших показників у групі Frontier, до якої зокрема входять Україна та ряд країн Центральної і Східної Європи, Азії, Африки. Україна з 45 країн, фондовий ринок яких відносять до “граничного”, на початок 2012 року посідала шосте місце після таких країн, як Колумбія (201.296 млрд. доларів), Катар (125.413 млрд. доларів), Кувейт (100.869 млрд. доларів), Об’єднані Арабські Емірати (93.768 млрд. доларів), Аргентина (43.58 млрд. доларів), Пакистан (32.764 млрд. доларів) та Йорданія (27.183 млрд. доларів) [11]. Це є позитивним моментом у розвитку фондового ринку України.

Доцільно зазначити, що рейтингове агентство Стендал енд Пуерс (“Standard & Poor’s”) розділяє фондові ринки країн, що розвиваються, на основні (core) та граничні (frontier). Під останньою категорією розуміють ринки маленькі й неліквідні, які є непридатними для ефективного інвестування. До них відносять і Україну.

Із 1998-го до 2011 року капіталізація вітчизняного фондового ринку коливалася в межах мінімального значення — від 0.7% ВВП у 2001 році до максимального свого значення — 15.5% ВВП у 2007 році. Для більшості розвинутих фондових ринків характерна капіталізація на рівні понад 40–60% до ВВП, а, наприклад, у США капіталізація фондового ринку становить 101.2%, Великобританії — 97.2%, Швейцарії — 171%. Капіталізація ринків, які швидко розвиваються, характерна для таких країн, як Росія — 70%

від ВВП, Польща — 24%, Угорщина — 30% [8, 9]. У зв’язку з низьким рівнем капіталізації ринку цінних паперів України простежується значна волатильність його розвитку. Динаміка капіталізації ринку цінних паперів України постійно коливається (див. графік 6).

Так, темп зростання капіталізації за 1999–2011 роки коливається в межах від 0.2% до 273.7% при збереженні чіткої циклічно-волатильної динаміки. Найменшою є волатильність розвинутих ринків — навіть у періоди різкого зростання/падіння курсів цінних паперів фондові індекси США, Великобританії та Японії Доу-Джонс 30 Індустріелс (Dow Jones 30 Industrials), Ю Кей Еф Тф Ес І 100 (UK FTSE 100), Джепен Ніккей-225 (Japan Nikkei 225) характеризуються волатильністю, що не перевищує 10–15%. Середня за період волатильність індексів Китаю, Бразилії та Росії відповідно Чайна Шенгай Комп (China Shanghai Comp), Бразіл Бовеспа (Brazil Bovespa) та Індекс ММББ (MICEXINDEXCF) становить 22–34% (за дохідності ринків 13–64% річних) [13].

У третій групі волатильність ринку Угорщини Хангері ВЮ (Hungary BUX), що є значно нижчою за показники ринків Перу та України (відповідно Перу Ліма Джeneral (Peru Lima General) та Індекс ПФТС), — 22% порівняно з 39–44%. Той факт, що ризик інвестування в українські активи аналогічний ризикам інвестування до Перу, підтверджує пов’язаність цих факторів із показниками ліквідності ринку, які для вказаних країн є теж досить схожими та значно нижчими за середньогалузеві в інду-

стрії світових фондових бірж: обсяг торгів акціями — 1.9 млрд. доларів в Україні в 2009 році порівняно з 4.6 млрд. доларів у Перу, кількість біржових договорів з акціями — 200 тис. доларів порівняно з 330 тис. доларів, оборотність торгів акціями (відношення обсягу торгів акціями до капіталізації) — 4% порівняно з 6%. Волатильність українського ринку в 3–4 рази вища за волатильність розвинутих ринків [13].

Низький рівень капіталомісткості фондового ринку України та висока його волатильність пояснюються надто малою кількістю на ньому фінансових інструментів та концентрацією вкладень у цінні папери незначної групи великих емітентів, низьким рівнем довгострокового капіталу (так званих “довгих грошей”): висока залежність від іноземних портфельних інвесторів, які найчастіше здійснюють короткострокові спекулятивні вкладення, та занадто малою капіталізацією й іншими чинниками. Як наслідок — високий рівень ризиковості та непривабливості вітчизняного ринку цінних паперів із боку інвесторів. До того ж показники капіталізації фондового ринку України не можна вважати об’єктивними з таких причин: концентрація угод переважно в позабіржовому ринку; поширення закритих акціонерних підприємств; мізерна питома вага емітентів, акції яких включено до котирувальних та позалістингових списків на організаторах торгів; низька активність торгів пайовими цінними паперами тощо.

На користь недокапіталізації українських емітентів грають низькі відно-

шення ринкової капіталізації компанії до її чистого прибутку, виручки, доходів (часто менші за одиницю). Така ситуація робить вітчизняні компанії легкими об'єктами для поглинання, обмежує їх конкурентний потенціал, стримує приплив прямих іноземних інвестицій, призводить до невиправданої відсоткової політики як плати за додатковий ризик. Абстрактність показника ринкової капіталізації ставить під сумнів об'єктивність і ефективність нинішніх біржових індикаторів. Більшість цінних паперів залишається значно недооціненою порівняно зі світовими аналогами. Компанії, цінні папери яких входять до складу індексу ПФТС, нерепрезентативно відображають стан економіки України.

Для збільшення капіталізації економіки й об'єктивнішої оцінки вартості акцій необхідно створити консолідовану біржову систему на ринку цінних паперів, упровадити єдині стандарти діяльності організаторів торгівлі цінними паперами, заснувати центральний депозитарій цінних паперів на основі Національного депозитарію. Об'єднання фондових бірж і депозитаріїв відповідатиме європейським тенденціям і сприятиме підвищенню відкритості й прозорості фондового ринку, визначенню об'єктивної і справедливої вартості цінних паперів, запобігатиме маніпулюванню ринком.

В Україні слід оприлюднювати інформацію про капіталізацію фондових бірж. Доцільно перейняти передовий світовий досвід щодо розрахунку індексів, зважених за капіталізацією всіх акцій, які торгуються на фондовій біржі, що сприятиме збільшенню капіталізації як окремих суб'єктів підприємницької діяльності, так і економіки в цілому, виробленню стратегії розвитку ринку цінних паперів.

КРИЗА СИСТЕМИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

Однією з причин низького рівня розвитку фондового ринку є криза системи корпоративного управління. Україна в цьому сенсі відстає не лише від країн — претендентів на вступ до Європейського Союзу, а й знаходиться позаду Росії і Грузії. Нині корпоративний сектор об'єднує 17 мільйонів індивідуальних акціонерів, у тому числі понад 14 мільйонів дрібних, які з'явилися в результаті масової приватизації [6]. Цей сектор займає найвагоміше місце в

українській економіці — майже 75% ВВП [4].

Криза корпоративного управління в Україні пов'язана з проблемами структуризації корпоративної власності. Згідно з законами ринку значення і вплив побудови власності визначаються економічною та юридичною природою цінних паперів (акцій), а також структурною функцією, яку виконує статутний капітал товариства. Дослідження Я. Міркіна виявили жорстку залежність побудови власності від параметрів ринку в країні — перехід від розпорошеної структури капіталу до "оптової" призводить до зміни таких параметрів: знижується роль акцій в обслуговуванні економічних процесів; зростає частка холдингових компаній, які мають контролюючих власників; посилюється борговий характер економіки з відповідним зростанням ринку корпоративних облігацій.

В Україні більше половини емітентів мають понад 500 акціонерів, причому в 19 акціонерних товариствах їх більше 1 000. У 29 із 40 емітентів є власник, який володіє більш як 25% акцій, а 13 акціонерних товариств мають великого акціонера, котрий володіє понад 50% акцій і фактично повністю контролює їхню діяльність [2]. Концентрація ж триває, доки найбільший власник (або група власників) не встановить повного контролю за діяльністю акціонерного товариства, і за таких умов акції, що залишилися у міноритаріїв, не впливатимуть на управління та контроль. Поряд із продовженням концентрації акціонерного капіталу у великих приватних власників держава ще залишається найбільшим власником корпоративних прав, володіючи пакетами акцій та частками капіталу 2027 національних компаній і господарських товариств [6].

Отже, на фондовому ринку України наявні процеси концентрації та схильність контролюючих акціонерів до укрупнення належних їм пакетів, що свідчить про низький рівень корпоративного управління та захист прав дрібних акціонерів. Низький рівень корпоративного управління кореспондується з відповідним станом національного фондового ринку. Результатом описаних вище процесів є така закономірність: фондовий ринок має слабкі взаємозв'язки з реальним сектором економіки і незадовільно виконує функцію розподілу капіталу.

АСИМЕТРИЧНІСТЬ ТА НЕПРОЗОРИСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ІНВЕСТИВІВ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Фондовий ринок України характеризується також інформаційною непрозорістю й асиметричністю інформації для інвесторів та всіх учасників ринку, що, в свою чергу, знижує попит на залучення додаткового фінансового капіталу з використанням цінних паперів. Але ж відомо, що обов'язковою умовою ефективного функціонування ринку цінних паперів, успішного виконання на ньому інвестиційної та професійної діяльності є прозора система розкриття даних про учасників фондового ринку. Всі вони хочуть мати точну і змістовну інформацію про ситуацію на ринку. Зрозуміло, що фондовий ринок відображає нову інформацію, реакцію учасників ринку на нові дані, їхнє очікування майбутніх подій. Система розкриття інформації на фондовому ринку дає можливість інвесторам та іншим зацікавленим особам оцінювати ефективність управління інвестиційними процесами, створює умови для добросовісної конкуренції між емітентами цінних паперів.

У державі є значний позабіржовий ринок, обсяги якого непорівнянні з обсягами біржової торгівлі. Крім того, якщо проаналізувати ступінь розкриття інформації різними емітентами, то частка позалістингових цінних паперів за станом на початок 2011 року становила 74% від загальної кількості цінних паперів. Отже, три чверті організованого ринку фактично опиняються за межами відстеження діяльності емітентів, обігу цінних паперів тощо. Навіть у регульованій частині фондового ринку можна виділити лише невеликий сегмент емітентів, які працюють досить відкрито, відповідно до оголошених принципів корпоративного управління. В останні роки емітентами акцій в основному (більш як на 60%) є банки — відкриті та публічні акціонерні товариства, які випускали акції для збільшення статутного капіталу. Це свідчить також про продовження практики самовідтворення фінансової системи. Отже, вимога транспарентності може бути лише лозунгом, для якого немає ніякого реального підґрунтя [1].

Нині на фондовому ринку України є такі не вирішені питання з розкриття

інформації: інвестиційна громадськість не завжди має повний доступ до необхідних даних та не завжди вчасно їх отримує; учасники фондового ринку недостатньо розуміють важливість систематичної й комплексної публікації достовірної, повної й актуальної інформації, що призводить до її дефіциту на ринку; національні положення (стандарти) фінансової звітності, розроблені на основі міжнародних стандартів фінансової звітності з урахуванням національних умов України, значно відрізняються від міжнародних стандартів; якість аудиту публічної фінансової звітності емітентів потребує поліпшення. З метою поліпшення інформаційної прозорості фондового ринку України передбачається практичне запровадження електронного документообігу із застосуванням електронного цифрового підпису в діяльності та звітності учасників фондового ринку; розкриття емітентами цінних паперів, що здійснили їх публічне розміщення, даних про результати своєї діяльності відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності; посилення вимог до розкриття інформації емітентами, насамперед тими, цінні папери яких пройшли процедуру лістингу або перебувають в обігу на фондових біржах; посилення відповідальності емітентів цінних паперів за ненадання, несвочасне надання або надання завідомо недостовірної інформації; вдосконалення законодавчого регулювання питань віднесення інформації до інсайдерської, визначення осіб, які вважаються інсайдерами, а також відповідальності за використання (розголошення) інсайдерської інформації. Для вироблення якісної системи розкриття даних про учасників фондового ринку необхідна відповідна підтримка незалежних інформаційних і рейтингових агентств та ЗМІ.

НЕПОПУЛЯРИЗАЦІЯ ФОНДОВОГО РИНКУ СЕРЕД СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

Головною базовою цінністю на ринку була й завжди буде взаємна довіра між інвесторами, емітентами і державою. Криза довіри є одним із вагомих чинників низької якості корпоративного управління в Україні, а відсутність системи базових цінностей перешкоджає дотриманню балансу інтересів акціонерів, клієнтів і суспільства загалом, тож можна констатувати слабку мотивацію для використання інструментів ринку цінних паперів.

За умови значного приросту вартості активів фінансових інститутів галузі спільного інвестування скорочується приріст кількості громадян, які здійснюють інвестиційну діяльність у цій галузі. Недостатній рівень залучення населення до фінансової сфери пояснюється зокрема низьким рівнем інформування та довіри до фінансових інструментів. Це призводить до того, що заощадження громадяни здійснюють переважно у вигляді вкладів в іноземну валюту або на короткострокові депозити банків. Населення недостатньо поінформоване про створені законодавчі основи інвестування на фінансовому ринку та правову захищеність вкладів, що є обмежуючим фактором розвитку фондового ринку в умовах негативного досвіду, пов'язаного з діяльністю фінансових пірамід. Основним результатом популяризації фондового ринку має стати зміна інвестиційної поведінки населення, підвищення рівня поінформованості громадян про можливості інвестування грошових коштів на фондовому ринку, залучення заощаджень громадян на фондовий ринок, а також ефективна реалізація пенсійної реформи.

ВИСНОВКИ

Фондовий ринок України характеризується позитивною динамікою свого розвитку, що проявляється в активному зростанні торгів на ринку цінних паперів та перевищенні темпів зростання і рівня ВВП України. Прискорений розвиток фондового ринку України є базою зростання спекулятивного капіталу в країні та не сприяє зміцненню взаємозв'язку ринку й реального сектору економіки. Передусім це пов'язано з особливостями функціонування вітчизняного ринку цінних паперів: значне домінування первинного сектору ринку цінних паперів над вторинним, обмеженість асортименту цінних паперів, недосконала інфраструктура організаторів торгівлі фондовим ринку; низький рівень капіталізації ринку, криза системи корпоративного управління, непрозорість інформаційного поля на ринку, непопуляризація фондового ринку серед суб'єктів інвестиційного процесу. Вирішення існуючих проблем посилить роль ринку цінних паперів у перерозподілі капіталу на рівні дер-

жави, що сприятиме зростанню економічного потенціалу України. □

Література

1. Іваницька О.М. Нова парадигма регулювання фондових ринків. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_du/2011_2/files/DU211_06.pdf.
2. Корпоративна власність: принципи управління та особливості регулювання. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ludads.com.ua/content/view/9201/>.
3. Кто правит бал на мировом фондовом рынке. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://stockspy.ru/analitika/kto-pravit-bal-na-mirovom-fondovom-rynke>.
4. Офіційний сайт Державні служби статистики України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
5. Офіційний сайт Національного банку України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
6. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua>.
7. Публікація документів Державної служби статистики України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2012/zd/ivu/ivu_u/ivu0112.html.
8. Рейтинг стран с быстро растущей экономикой. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ig-t.org/2012/08/27/%D1%80>.
9. Состояние фондового рынка Украины. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.polit-sovet.com/articles/ekonomika/sostoyanie-fondovogo-ryinka-ukrainyi-166.html>.
10. Ткаченко С. Оцінка стану і перспективи розвитку фондового ринку України / С. Ткаченко // Вісник Національного банку України. — 2010. — № 8. — С. 44–50.
11. Український фондовий ринок — найбільший серед 23 країн у групі Frontier. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.altus.ua/?to=news&id=512>.
12. Шпоть Н.І. Особливості функціонування фондової біржі в Україні. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=928>.
13. Шишкова С.Є. Оцінка достовірності інформації про ринкову ціну на фондовому ринку України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=19591>.

Конкурс/

Стартував конкурс на кращу монету року

Щорічний загальнонаціональний конкурс “Краща монета року України”, започаткований Національним банком у 2006-му, вже став традиційним. Нагадуємо умови конкурсу та подаємо перелік пам’ятних монет, введених в обіг у 2012 році, з-поміж яких і визначатимуть найкращі.

Конкурс проводиться з метою визначення рейтингової шкали пам’ятних монет, випущених в обіг Національним банком України, професійного рівня учасників як творчого, так і виробничого процесу, а також стимулювання та заохочення художників і скульпторів до пошуку креативних

ідей, привернення уваги широких кіл громадськості до мистецтва пластики, здійснення пропаганди державотворчих ідей і цілей.

Кращі українські пам’ятні монети визначатимуть у таких номінаціях:

- **краща монета року;**
- **унікальне ідейне рішення;**
- **найкраще художнє рішення.**

Конкурс проводиться у два етапи.

На першому, що триває з 21 січня до 22 березня 2013 року, шляхом голосування буде визначено по три монети, котрі наберуть найбільше голосів у кожній номінації. До розгляду беруться всі пам’ятні монети України, які офіційно введено в обіг Національним банком з 1 січня до 31 грудня 2012 року¹.

У голосуванні можуть брати участь усі охочі, які в установлені строки надішлють заповнену анкету для визначення кращої монети року на таку елек-

тронну адресу: moneta@bank.gov.ua або вкинуть анкету в спеціально облаштовану скриньку в територіальних управліннях Національного банку України.

Асоціація нумізматів України організовує проведення голосування в своїх осередках і після закінчення терміну, визначеного для цього, підраховує анкети і голоси в розрізі монет та надсилає офіційного листа з результатами голосування та анкети до Національного банку України.

На другому етапі конкурсу члени комісії шляхом таємного голосування визначають переможця конкурсу в кожній номінації (серед авторів трьох обраних монет), результати якого голова комісії оголошує на її засіданні. До складу комісії входять фахівці Національного банку України, представники Експертної ради з питань дизайну пам’ятних монет України, уповноважені представники Асоціації нумізматів України.

Інформація про результати другого етапу конкурсу розміщуватиметься на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України та в засобах масової інформації, зокрема, в журналах “Вісник Національного банку України” та “Банкноти і монети України”.

Перелік монет, які беруть участь у конкурсі на кращу українську монету 2012 року карбування	
1	“Євген Гребінка” (срібло)
2	“Олекса Новаківський” (срібло)
3	“Гутник” (срібло)
4	“Гутник” (нейзильбер)
5	“Петро Калнишевський” (срібло)
6	“350 років м. Івано-Франківську” (срібло)
7	“350 років м. Івано-Франківську” (нейзильбер)
8	“Мальва” (золото)
9	“УЄФА. Євро 2012. Україна – Польща” (набір з двох монет, які складаються в коло діаметром 50 мм) (срібло)
10	“Сидір Ковпак” (нейзильбер)
11	“200 років Нікітському ботанічному саду” (срібло)
12	“200 років Нікітському ботанічному саду” (нейзильбер)
13	“80 років Донецькій області” (срібло)
14	“Ігри XXX Олімпіади” (срібло)
15	“Ігри XXX Олімпіади” (нейзильбер)
16	“Єлеський Свято-Успенський монастир” (срібло)
17	“Єлеський Свято-Успенський монастир” (нейзильбер)
18	“Кушнір” (срібло)
19	“Кушнір” (нейзильбер)
20	“Паралімпійські ігри” (нейзильбер)
21	“Античне судноплавство” (срібло)
22	“Античне судноплавство” (нейзильбер)
23	“1 800 років м. Судак” (срібло)
24	“1 800 років м. Судак” (нейзильбер)
25	“Михайло Кравчук” (нейзильбер)
26	“500 років м. Чигирину” (нейзильбер)
27	“Українська лірична пісня” (срібло)
28	“Українська лірична пісня” (нейзильбер)
29	“Синагога в Жовкві” (срібло)
30	“Синагога в Жовкві” (нейзильбер)
31	“Кача – етап історії вітчизняної авіації” (нейзильбер)
32	“Стерлядь прісноводна” (срібло)
33	“Стерлядь прісноводна” (нейзильбер)
34	“75 років Миколаївській області” (біметалеві з недорогоцінних металів)
35	“75 років Житомирській області” (біметалеві з недорогоцінних металів)
36	“Рік Змії” (срібло)
37	“Всесвітній рік кажана” (нейзильбер)

¹ Зображення та нумізматичні описи пам’ятних монет України, які офіційно введені в обіг Національним банком України упродовж 2012 року, періодично друкувалися на сторінках журналу “Вісник НБУ”, їх зібрано і впорядковано за серіями у сімнадцятому випуску (видання 2013 року) інформаційно-довідкового журналу “Банкноти і монети України”, а також розміщено на сторінках Офіційного інтернет-представництва Національного банку України за адресою: www.bank.gov.ua. На сайті також розміщено анкету для визначення кращої монети.

Анкета для визначення кращої монети року

1. Прізвище, ім’я, по батькові _____.
2. Стать: ☐ чоловіча; ☐ жіноча.
3. Вік _____.
4. Місце проживання: місто _____, вулиця _____, будинок _____; контактний телефон _____.
5. Місце роботи _____.
6. Причетність до нумізматики*: ☐ член Асоціації (клубу) нумізматів; ☐ колекціонер; ☐ інше.
7. Краща монета в номінаціях:
 - “Краща монета року” * _____; (назва монети)
 - “Унікальне ідейне рішення” * _____; (назва монети)
 - “Найкраще художнє рішення” * _____; (назва монети)

* Поля, обов’язкові для заповнення.

Валентина Білик

Головний юрисконсульт
юридичного департаменту
Національного банку України

Запитання – відповідь

Практичні питання банківської діяльності

Чи може банк закрити рахунки суб'єктів господарювання, які вже припинили свою діяльність, але на рахунках яких залишилися кошти?

Відповідно до статті 33 Закону України “Про державну реєстрацію юридичних та фізичних осіб – підприємців” юридична особа припиняється в результаті передання всього свого майна, прав та обов’язків іншим юридичним особам – правонаступникам у результаті злиття, приєднання, поділу, перетворення (реорганізації) або в результаті ліквідації за рішенням, прийнятим засновниками (учасниками) юридичної особи або уповноваженим ними органом, за судовим рішенням або за рішенням органу державної влади, прийнятим у випадках, передбачених законом. Юридична особа є такою, що припинилася, з дати внесення до Єдиного державного реєстру запису про державну реєстрацію припинення юридичної особи.

Пункт 20.1 глави 20 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 передбачає, що банк, зокрема, має право закрити поточний рахунок юридичної особи на підставі документа, виданого державним реєстратором у порядку, встановленому законодавством України, який підтверджує державну реєстрацію припинення юридичної особи.

Що ж до коштів, то у разі, якщо за ними не звертається власник, вони мо-

жуть бути віднесені до безхазяйного майна. Відповідно до статей 335 та 344 Цивільного кодексу України безхазяйною є річ, яка не має власника або власник якої невідомий. Безхазяйні рухомі речі можуть набуватися у власність за набувальною давністю, для рухомих речей цей строк настає через 5 років із часу закінчення позовної давності.

Чи може банк списувати кошти з рахунку клієнта в оплату зобов’язань перед банком?

Згідно з частиною другою статті 1071 Цивільного кодексу України грошові кошти можуть бути списані з рахунку клієнта без його розпорядження на підставі рішення суду, а також у випадках, встановлених законом чи договором між банком і клієнтом.

Згідно з частиною дев’ятою статті 49 Закону України “Про банки і банківську діяльність” у разі несвоечасного погашення кредиту або відсотків за його користування банк має право видавати наказ про примусову оплату боргового зобов’язання, якщо це передбачено угодою.

Отже, у разі несвоечасного погашення позичальником кредиту або відсотків за його користування банк має право на підставі наказу про примусову оплату боргового зобов’язання списувати кошти з рахунків боржника лише у випадку, якщо це передбачено договором між ними. Порядок видачі наказу про примусову оплату боргового зобов’язання має бути передбаченим внутрішніми положеннями банку.

Банк має право списувати кошти з поточних/вкладних рахунків боржника в разі, якщо валюта рахунку збігається з валютою зобов’язань боржника. Списання коштів із поточних/вкладних рахунків у валюті, яка не збігається з валютою зобов’язань боржника, здійснюється лише у випадку та

в порядку, передбаченому договором між ними. Так, пунктом 14 глави 2 розділу IV Положення “Про порядок та умови торгівлі іноземною валютою”, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281, передбачено, що уповноважений банк має право без отримання від клієнта заяви про купівлю іноземної валюти або банківських металів здійснювати операції з купівлі/обміну (конвертації) іноземної валюти або банківських металів на потреби, визначені в розділі II цього положення, якщо в договорах (про відкриття непокритого акредитива, про надання гарантії, кредитних, про інвестиційну діяльність) між клієнтом та уповноваженим банком клієнт доручає банку здійснити купівлю/обмін (конвертацію) іноземної валюти або банківських металів.

Чи можна включати у картку зі зразками підписів і відбитка печатки більше одного зразка відбитка підпису та печатки?

Вимоги до картки зі зразками підписів та відбитка печатки передбачені главою 18 Інструкції “Про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах”, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 (надалі – Інструкція). Пунктом 18.8 глави 18 Інструкції передбачено, що у картку, подану юридичною особою, обов’язково включається зразок відбитка печатки. Додатком 2 до Інструкції передбачено зразок Картки зі зразками підписів та відбитка печатки в якій зокрема зазначено: “Наводимо зразки підписів і відбитка печатки, які просимо вважати обов’язковими під час здійснення операцій за поточним рахунком_____”.

Враховуючи сказане вище, вважа-

емо, що всі підписи та всі печатки, зазначені в картці зі зразками підписів та відбитка печатки, повинні бути на кожному розрахунковому документі, що оформляється клієнтом.

Водночас варто наголосити, що законодавство України не містить обмежень щодо кількості карток зі зразками підписів та відбитка печатки, а тому вважаємо, що банк та клієнт мають право самостійно визначитись із можливістю оформлення кількох карток зі зразками підписів та відбитків печаток клієнта у різних випадках.

Оформлення та застосування додаткових карток можуть бути передбачені у внутрішніх положеннях банку та у договорі на розрахунково-касове обслуговування.

Який порядок повернення коштів у разі, якщо товар був оплачений із використанням платіжної картки через мережу Інтернет та не був доставлений або покупець передумав його купувати?

Загальний порядок регулювання відносин купівлі-продажу передбачений главою 54 Цивільного кодексу України. Пунктом 22 “Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833, передбачено, що розрахунки за продані товари та надані послуги можуть здійснюватися готівкою та/або в безготівковій формі (із застосуванням платіжних карток, платіжних чеків, жетонів тощо) відповідно до законодавства. Як

сказано в пункті 21 зазначеного порядку, суб’єкт господарювання зобов’язаний забезпечити можливість використання спеціальних платіжних засобів під час здійснення розрахунків за продані товари (надані послуги) відповідно до законодавства.

Порядок та умови здійснення операцій із використанням спеціальних платіжних засобів передбачені в Положенні “Про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням”, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 30.04.2010 р. № 223 (надалі — Положення).

Відповідно до пункту 1.4 глави 1 Положення спеціальний платіжний засіб — платіжна картка, мобільний платіжний інструмент, інший платіжний інструмент, що виконує функцію засобу ідентифікації, за допомогою якого держатель цього інструменту здійснює платіжні операції з рахунку платника або банку, а також інші операції, встановлені договором.

Главою 2 Положення визначено умови видачі спеціального платіжного засобу. Зокрема, емітент зобов’язаний під час видачі спеціального платіжного засобу надати клієнту договір, правила використання спеціального платіжного засобу і тарифи банку. В договорі повинні бути передбачені види платіжних операцій, які клієнт має право здійснювати з використанням спеціального платіжного засобу, правила та максимальний строк їх виконання, а також порядок обслуговування рахунку (за дебетовою, дебетово-кредитною або кредитною схемою,

розміри гарантійного забезпечення та/або незнижувального залишку коштів на рахунку, порядок кредитування клієнта, порядок установа курсу продажу, обміну або конвертації іноземної валюти тощо).

Крім того, пунктами 7.3 та 7.4 глави 7 Положення передбачено, що під час здійснення операцій із використанням спеціальних платіжних засобів у системах електронної торгівлі (комерції), Інтернет-банкінгу, мобільного банкінгу та інших системах дистанційного обслуговування допускається формування в електронній формі документа за операцією з використанням спеціального платіжного засобу за умови доставки його клієнту. Документи за операціями з використанням спеціальних платіжних засобів мають статус первинного документа і можуть бути використані під час урегулювання спірних питань.

Відповідно до статті 30 Закону України “Про платіжні системи та переказ коштів в Україні” переказ вважається завершеним із моменту зарахування суми переказу на рахунок отримувача або її видачі йому в готівковій формі.

Таким чином, усі питання щодо умов та строків повернення грошових коштів продавцем покупцю мають вирішуватись між сторонами договору купівлі-продажу.

Кошти можуть бути повернуті, зокрема на рахунок, доступ до якого здійснюється із застосуванням платіжної картки, шляхом переказу від продавця до покупця, з урахуванням режиму рахунку.

Рецензія/

Добрий помічник фахівцям банківської сфери

Банківська система: навч. посібник / [М.І.Крупка, Є.М.Андрушак, І.В.Барилук та ін.]; за ред. доктора економічних наук, професора М.І.Крупки. — Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2012. — 510 с.

Автори посібника “Банківська система”, підготовленого викладачами кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Львівського національного університету імені Івана Франка для бакалаврів галузі “Економіка і підприємництво”, поставили перед собою нелегке завдання — дослідити проблеми мікрорівня через призму і в контексті макроекономічних проблем, показати їх у взаємозв’язку,

відобразити при цьому як специфіку вітчизняного банківського сектору, так і, враховуючи глобалізаційні процеси у фінансовому просторі, основні риси банківських систем інших країн та міжнародної банківської системи в цілому.

На наш погляд, структура посібника логічна і послідовна, матеріал викладено в доступній формі, при цьому автори не спрощують наукову

проблему і не уникають питань, які тривають неоднозначно.

Книга складається з чотирнадцяти тем, які формують три розділи. Перший розділ присвячено теоретичним основам функціонування банківської системи. Тема 1 обґрунтовує місце банківського сектору в структурі фінансової системи держави, знайомить студента з основами банківництва, особливостями функціонування

ня банківської системи. Автори наголошують на структурі банківської системи та функціях, які вона виконує в економіці держави. Справедливо підкреслено проблеми банківського сектору, які виникли внаслідок фінансово-економічної кризи, та виокремлено основні групи чинників, котрі визначають стійкість банківських систем у глобальних умовах. Автори досліджують історичний аспект розвитку банківської справи як на національному рівні, так і в загальносвітовому контексті.

Окрема тема в посібнику присвячена дослідженню теоретичних основ розвитку банківництва. Авторами розглянуто еволюцію наукових поглядів на роль кредиту і грошово-кредитного регулювання в економічній системі. Теорії кредиту і грошово-кредитного регулювання подано в логічній послідовності: натуралістична, капіталотворча теорії кредиту, кейнсіанська, монетаристська теорії грошово-кредитного регулювання та кейнсіансько-неокласичний синтез. Останнім трьом присвячено окремі параграфи, в яких глибоко розкрито основні положення цих теорій, а також показано їхнє практичне значення. Водночас науковці справедливо наголошують, що виникнення і домінування тих чи інших теорій грошово-кредитного регулювання було зумовлене необхідністю наукового обґрунтування державної політики в монетарній сфері.

На сучасному етапі розвитку всім країнам із ринковою економікою властиві відповідні системи банківського нагляду та регулювання. Окремі аспекти зарубіжного досвіду функціонування банківських систем США, Китаю, Швейцарії, Німеччини, Польщі, Чехії, Румунії, Болгарії, а також особливості організації банківської діяльності в ісламських країнах розкрито у темі 3. Головне завдання полягає в тому, щоб адаптувати найкращий досвід розвитку банківських систем цих країн до вітчизняної банківської практики. Це дасть змогу забезпечити комплексний підхід до раннього попередження кризових системних явищ у банківській системі та економіці країни, а також посилити конкурентні позиції вітчизняних банківських установ на міжнародному фінансовому ринку.

У другому розділі розкрито інституційні основи функціонування банківської системи. Четверта тема посібника висвітлює роль Національного банку України в економічній системі і його

основні напрями діяльності, пов'язані з емісією грошей та організацією готівкового грошового обігу, реалізацією грошово-кредитної політики в державі, виконанням функції "банку банків" та "банкіра уряду", регулюванням банківської діяльності та здійсненням розрахунково-касового обслуговування економічної системи. Особливу увагу приділено організаційній структурі та принципам діяльності регулятора, взаємовідносинам центрального банку з іншими гілками влади у процесі реалізації макроекономічної політики з метою забезпечення економічного зростання в Україні.

У п'ятій темі досліджується роль банківської системи у казначейському обслуговуванні бюджетних коштів. Це актуальне та доволі проблемне питання, адже в Україні комерційні банки фактично усунуто від касового об-

слуговування бюджетних коштів. Автори поетапно розглянули перехід від банківської до казначейської моделі касового виконання бюджетів, зосередивши увагу на еволюції ролі Національного банку України в цьому процесі. Сьогодні всі кошти державного та місцевих бюджетів сконцентровано на єдиному казначейському рахунку, який відкрито в Національному банку, а через систему електронних платежів забезпечується переказ бюджетних коштів. Проте Державна казначейська служба України, що проводить касове обслуговування бюджетних коштів, не може виконувати низку банківських функцій, серед яких — забезпечення готівкою, валютні та депозитні операції тощо. Тому на особливу увагу заслугове дослідження умов і порядку участі банків у процесі виконання державного та місцевих бюджетів.

Здійснюючи перехід до мікрорівня

функціонування банківської системи та вивчаючи діяльність окремого комерційного банку, автори слушно зауважують, що будь-який успішний банк починається з роботи власників та менеджерів над його створенням і розвитком. Львівські вчені акцентують увагу на змінах у законодавчій базі, якою регулюється діяльність банку від створення до ліквідації. У відповідній темі охарактеризовано типи та функції банків, порядок їх реєстрації та ліцензування, організаційну структуру універсальної банківської установи, її органи управління й функціональні підрозділи і служби. Крім того, висвітлено способи реорганізації та описано процедури тимчасової адміністрації і ліквідації установи, що згідно із законодавчими нововведеннями застосовуватимуться до банків Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

За умов зростання конкуренції на ринку банківських послуг усе актуальнішим є створення банківських груп, асоціацій, картелів, трестів як способу захисту професійних інтересів, диверсифікації послуг, підвищення ефективності та зростання ресурсної бази. У сьомій темі визначено причини утворення і тенденції розвитку об'єднань банків за участі іноземного капіталу в Україні, розкрито особливості функціонування асоціацій банків, встановлено необхідність створення саморегулювальних організацій на ринку банківських послуг. Головним негативним аспектом таких об'єднань банків є виникнення монополій, зокрема, банківських картелів та трестів, що обґрунтовує потребу державного втручання у їхню діяльність. Сучасний етап розвитку фінансової системи характеризується формуванням нової архітектури, однією з ознак якої є посилення співпраці та виникнення різних форм взаємодії між банками та страховими компаніями, а також іншими професійними учасниками фінансового ринку.

Автори справедливо вважають, що успішність функціонування фінансового ринку визначають взаємовідносини між його професійними учасниками. У восьмій темі навчального посібника висвітлено специфіку співпраці інститутів фінансового посередництва, їхні функції, спільні і відмінні риси між банками і небанківськими фінансовими установами, обґрунтовано необхідність об'єднання їхньої діяльності. Також систематизовано небанківські фінансові установи і виділено

кредитних, договірних ощадних, інвестиційних небанківських посередників. Наведено форми та переваги інтеграції банківського і небанківського фінансового капіталу, а саме — при реалізації функції капіталізації, інвестиційної та ризикової функцій фінансового ринку. Важливу роль у контексті організації банківської діяльності відіграють інфраструктурні інститути фінансового ринку — біржі, депозитарні установи, кредитні бюро, колекторські компанії тощо, з особливостями функціонування яких ознайомлює тема 8 посібника.

Функціонування світової економіки за сучасних умов характеризується конкуренцією стратегічних проектів та векторів її розвитку на міждержавному рівні. У темі 9 висвітлено основні доктрини та напрями реформування світової фінансової системи. Проаналізовано особливості співпраці України з міжнародними фінансово-кредитними інститутами з метою залучення достатнього обсягу ресурсів для стимулювання розвитку економіки. В посібнику акцентується увага на реорганізації банківських структур та концентрації банківського капіталу, що пояснює домінування транснаціональних банків в Україні і світі, а також на особливостях та перевагах діяльності офшорного банківського бізнесу.

Третій розділ книги визначає основні інструменти і методи банківського впливу на економічні ресурси та ризики. Десята тема присвячена вивченню економічної сутності операцій комерційних банків. Насамперед автори розглядають питання формування ресурсної бази банків: досліджують елементи власного капіталу та шляхи його нарощування, проблеми капіталізації банків, значення заощаджень фізичних та юридичних осіб і вдало проведеної депозитної політики як основного джерела коштів для здійснення активних операцій. Також аналізуються можливості покриття розривів ліквідності за допомогою міжбанківського кредитування та рефінансування НБУ. У наступних питаннях автори обґрунтовують специфіку проведення активних операцій та надання різних видів послуг, а також — обмеження ризиків, що пов'язані зі здійсненням таких операцій, за допомогою застосування економічних нормативів центральним банком та внутрішньобанківських методів управління ризиками.

У темі “Банківські послуги у сфері функціонування платіжних систем” автори розкрили сутність, види та

принципи організації платіжних систем; дослідили основи діяльності внутрішньодержавних платіжних систем, зокрема системи електронних платежів НБУ, яка забезпечує проведення міжбанківських розрахунків, вимоги до функціонування в Україні внутрішньобанківських платіжних систем і специфіку роботи систем масових платежів на прикладі НСМЕР та Укркарт. Заслугує на увагу вивчення особливостей функціонування міжнародних платіжних систем та їхньої ролі в розвитку сфери банківських послуг України. Цікавим та актуальним в умовах сьогодення є матеріал, що стосується випуску, обігу та погашення електронних грошей в Україні і правил користування ними в мережі Інтернет.

Відомо, що діяльність банку нерозривно пов'язана з ризиками. Вони створюють можливості як отримати прибуток, так і зазнати збитків, котрі поставлять під загрозу подальшу діяльність установи. З цієї метою у кожному банку діють спеціальні підрозділи ризик-менеджменту, покликані управляти процесами прийняття чи уникнення ризику банківських операцій. У дванадцятій темі посібника описана структура банківського ризик-менеджменту загалом та в розрізі конкретних ризиків зокрема. Матеріали подаються читачеві у певній послідовності, а саме: спочатку розкривається сутність ризику, описуються його види та причини виникнення, а згодом — методи оцінки та мінімізації.

Необхідність розроблення та впровадження банківськими установами методів захисту від дестабілізаційного впливу численних внутрішніх і зовнішніх чинників зумовила розкриття сутності та значення фінансової безпеки у їх функціонуванні та основних засад побудови системи управління нею. З цієї метою класифіковано загрози фінансовій безпеці банків та розглянуто типові схеми фінансового шахрайства у банківській сфері. Визначено об'єкти, суб'єкти, функції та принципи системи управління фінансовою безпекою банківських установ.

Глобальні загрози кримінального характеру зумовлюють докорінні трансформації нинішньої банківської системи. Нелегальне підприємництво чинить вагомий вплив на матеріальну базу та духовні цінності людства. Періодичні спроби злочинців легалізувати частину своїх доходів та взяти під контроль банківські установи викликали цілком адекватну реакцію світової спільноти. Спеціалісти банківських

структур розробили та впровадили міжнародні стандарти боротьби з відмиванням кримінальних доходів, фінансуванням тероризму та поширенням зброї масового знищення, корупції. Природно, що банки зайняли активну позицію в питаннях запобігання та протидії розвитку нелегальних фінансів. Варто відзначити вагому роль Базельського комітету з банківського нагляду та Вольфсберської групи приватних банків в узагальненні та поширенні ідей політики обережного ставлення до клієнтів. Проблема репутаційних ризиків стала визначальним чинником існування та ефективного функціонування сучасної банківської системи. Лише дієва система фінансового моніторингу зможе забезпечити належний рівень довіри до банків з боку порядних людей та стати перешкодою на шляху поширення кримінальних методів ведення господарської діяльності. Головні чинники й тенденції розвитку сучасної системи фінансового моніторингу в Україні та світі змістовно, лаконічно та доступно відображені в темі 14 посібника.

Слід зазначити, що дисципліна “Банківська система” є нормативною, а її необхідність є об'єктивною, оскільки фахівець-фінансист без розуміння специфіки функціонування банківської системи не матиме комплексного бачення економічних процесів. Тому, безперечно, навчальний посібник із дисципліни “Банківська система” сприятиме підвищенню рівня підготовки студентів. На викладачів покладається завдання сформувати в студентів систему знань про функціонування банківського сектору економіки, організацію банківської діяльності, відповідну фахову термінологію, необхідну для оволодіння практикою використання банківських інструментів; навчити їх оперувати різними методами і прийомами аналізу сучасних проблем банківської сфери і знаходити шляхи їх вирішення.

Посібник буде корисним не тільки для студентів вищих навчальних закладів, а й для аспірантів, викладачів, науковців, фахівців-практиків та читачів, які цікавляться сучасними проблемами банківської системи.

Анатолій Мороз,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри банківської справи
Державного вищого навчального закладу
“Київський національний
економічний університет
ім. Вадима Гетьмана”,
заслужений діяч науки і техніки України.

Подія/

"Фінансово грамотна молодь — майбутнє України!"

Під таким гаслом 27 грудня 2012 року відбулася традиційна студентська благодійна акція "Аукціон надій", яку організував Університет банківської справи Національного банку України. Благодійний захід проведено вже всьоме, проте вперше у столиці – в приміщенні Київського національного академічного театру оперети.

Мета сьомого благодійного "Аукціону надій" — допомогти дітям, позбавленим батьківського піклування, отримати необхідні кожному громадянину в сучасному світі початкові знання у сфері фінансів. Не секрет, що вихованці сиrotинців та шкіл-інтернатів є одним із найбільш соціально та економічно незахищених прошарків населення. Позбавлені родини, вони не мали у кого перейняти елементарні навички користування грошима та їх заощадження, раціонального планування особистого бюджету, прийняття доцільних та ефективних рішень у сфері власних фінансів. Брак таких знань робить їх легкою здобиччю шахраїв, нечистих на руку організаторів фінансових пірамід та інших махінацій. Натомість володіння азами фінансової грамотності має забезпечити від серйозних помилок у дорослому самостійному житті, додати впевненості в мінливому фінансовому світі, допомогти у майбутньому стати фінансово стабільними, незалежними, навчитися захищати власні права як споживачів фінансових послуг. "Даючи людям фінансові знання, ми даємо їм ключі до заможного життя та захищаємо їхні права, — наголосила голова Студентської дорадчої ради Інституту

магістерської та післядипломної освіти УБС НБУ Ольга Лактіонова. — Особливо це важливо для тих, хто зростає без батьків". Отож, організатори сьомого "Аукціону надій" закликали всіх небайдужих меценатів і благодійників подати руку допомоги сиротам.

На зібрані під час благодійної акції кошти буде видано комплекти навчально-методичної літератури — посібники і робочі зошити з дисципліни "Фінансова грамотність" для учнів 10-х класів шкіл-інтернатів і сиrotинців, яких в Україні налічується 321 та в яких навчаються понад десять тисяч учнів цієї вікової категорії. Колективом Університету банківської справи НБУ також будуть проведені відкриті лекції — вступ до курсу "Фінансова грамотність" та передані комплекти посібників і робочих зошитів для використання у навчальному процесі.

Програма благодійного заходу складалася з кількох цікавих подій. У фойє Київського театру оперети, де знаходиться мала сцена, проходив так званий тихий аукціон, на який було виставлено понад 50 лотів: картини, книги, ікони, монети, вироби декоративно-ужиткового мистецтва тощо. Кожен охочий мав можливість їх оглянути, ознайомитися зі стартовою ціною та письмово зазначити свою

(крок аукціону — 200 гривень). Той, хто запропонував найвищу ціну, ставав власником лота. Найдорожче вдалося продати книгу "Гроші України" з автографом першого віце-прем'єра міністра України Сергія Арбузова, карбовану посріблену копію відомої фрески Леонардо да Вінчі "Таємна вечеря", надану благодійним фондом "Україна 3000", срібну монету "Видатні гетьмани України", емітовану острівною країною Ніуе і надану на аукціон банком "Хрещатик", та картину "Богдан Ступка" від львівського фотомитця Сергія Смирнова. Учасники аукціону не оминули увагою лоти, надані Патріархом Української греко-католицької церкви Блаженнішим Святославом та попереднім очільником УГКЦ, одним із моральних авторитетів України Любомиром Гузаром, видавництвом Івана Малковича "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА", картини художників братів Савченків, Олени Осадчої, учня Данила Нарбута — Олексія Філоненка, Дарини Скринник-Миськи, Віктора Ковтуна, Юрія Шкрюби, незрячого художника Юрія Ломова. Вкотре підтримали студентські ініціативи відомі українські майстри Микола та Олександра Теліженки, завдяки яким на торги було виставлено вишиваний рушник та вити-

На фото зліва направо: Олександра Теліженко, Анжела Кузнєцова, Тамара Смовженко.

Учасники тихого аукціону придивляються та прицінюються до лотів.

Одні з найдорожчих лотів аукціону: монета "Видатні гетьмани України", книга "Гроші України", копія фрески Леонардо да Вінчі "Тємна вечеря".

нанку, а полтавська майстриня Ольга Коп'як представила чоловічу вишиту сорочку.

Ще з десяток кошиків із сувенірами, солодощами, жіночими прикрасами, речами ручної роботи було розіграно в лотерею, що відбувалася в протилежному фойє театру, залі "Рояль". Придбавши за 100 гривень лотерейний квиток, можна було випробувати прихильність фортуни. Значну частину благодійних коштів отримано і від продажу квитків на виставу "Містер Ікс", яку подарували учасникам аукціону актори Київського театру оперети.

У результаті проведення сьомого "Аукціону надій" було зібрано 236 тисяч гривень. Уже під час благодійного заходу студенти Університету банківської справи вручили перші подарунки — комплекти посібників і зошитів з "Фінансової грамотності" вихованцям Бучанської спеціалізованої загальноосвітньої школи-інтернату для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Є сподівання, що зібраних на аукціоні коштів вистачить, аби вповні реалізувати задумане і забезпечити такою літературою решту вихованців інтернатів і сиротинців України.

Ректор Університету банківської справи НБУ **Тамара Смовженко**, звертаючись до учасників благодійного заходу, нагадала, що саме науково-педагогічні працівники Університету банківської справи за підтримки Національного банку та Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, зокрема Інституту інноваційних технологій і змісту освіти, а також проекту Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) "Розвиток фінансового сектору" (FINREP) розробили навчальну програму і комплекти навчально-методичної літератури з курсу "Фінансова грамотність", який уже другий рік поспіль викладається учням 10-х класів. Нині цим факультативним предметом у вигляді семирічного дослідно-експериментального проекту охоплено більше трьох тисяч учнів

10-х класів у більш як сімдесяти середніх загальноосвітніх навчальних закладах України. Є плани й надалі поширювати фінансову грамотність серед населення. Нинішня благодійна акція — черговий крок у цьому напрямі, а також підтримка найменш захищених дітей. На переконання ректора університету, правильні рішення, вміле управління власними коштами та розумна ощадливість допоможуть молодим українцям поліпшити свій добро-

У залі, де проходив тихий аукціон, панувала святкова атмосфера.

бут у майбутньому і змінять їхню долю на краще.

Завідувач сектору Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України **Наталія Забуга** висловила надію, що навчальний курс "Фінансова грамотність" надалі розширюватиметься й охоплюватиме все більше учасників. Адже фінансова грамотність, фінансова культура, фінансове виховання — це те, що нині необхідне кожній людині, яка є активним учасником світових цивілізаційних процесів.

Студентство і науково-педагогічний колектив Університету банківської справи НБУ висловили щире подяку всім меценатам і благодійникам, котрі надали лоти на сьомий "Аукціон надій", і тим, хто їх придбав. А також адміністрації Київського на-

ціонального академічного театру оперети, у приміщенні якого і відбувалося це дійство.

Нагадаємо, "Аукціон надій" — масштабний благодійний захід, який щороку, починаючи з 2006-го, проводять студенти Університету банківської справи НБУ. Проект неодноразово був відзначений на виставках соціальних проектів, зокрема є одним із переможців конкурсу "Благодійник року — 2011". За час проведення студентської акції на благодійні цілі зібрано загалом понад 1 мільйон 200 тисяч гривень. Завдяки цим коштам вдалося обладнати мультимедійно-комп'ютерний клас у школі соціальної реабілітації міста Городка, придбати інкубатор екстра-класу для Львівського пологового будинку № 1, відновити дерев'яну церкву в селі Кути Буського району Львівщини, розпочати очищення русла річки Віль-

шанка на Черкащині, обладнати спеціальною електроакустичною апаратурою реабілітаційний кабінет у Харківському обласному спеціалізованому загальноосвітньому навчально-виховному закладі для дітей з вадами слуху та відкрити перший Центр соціокультурної реабілітації для сліпих у Львівській спеціалізованій бібліотеці імені Тараса Шевченка Українського товариства сліпих.

Студентська благодійна акція "Аукціон надій" переконає, що творити добро може кожен. Головне — повірити, що його велика сила допомагає долати всі життєві негаразди і дарує справжню радість буття добрій людині.

Юрій Матвійчук,
"Вісник НБУ".
Фото **Марії Мороз.**

ЕКСКЛЮЗИВ/

Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2013 року

№ п/п	Назва показника	01.01. 2007 р.	01.01. 2008 р.	01.01. 2009 р.	01.01. 2010 р.	01.01. 2011 р.	01.01. 2012 р.	01.01. 2013 р.
1	Кількість банків за Державним реєстром банків	193	198	198	197	194	198	176
2	Вилучено з Державного реєстру банків (за рік)	6	1	7	6	6	0	26
3	Кількість банків, що перебувають у стадії ліквідації	19	19	13	14	18	21	22
4	Кількість банків, що мають банківську ліцензію	170	175	184	182	176	176	176*
4.1	Із них: з іноземним капіталом;	35	47	53	51	55	53	53
4.1.1	у тому числі зі 100-відсотковим іноземним капіталом	13	17	17	18	20	22	22
5	Частка іноземного капіталу в статутному капіталі банків, %	27.6	35.0	36.7	35.8	40.6	41.9	39.5
Активи, млн. грн.								
1	Активи, всього	340 179	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 127 192
1.1	Загальні активи (не скориговані на резерви під активні операції)	353 086	619 004	973 332	1 001 626	1 090 248	1 211 540	1 267 892
2	Готівкові кошти та банківські метали	11 430	18 313	20 668	21 725	26 749	27 008	30 346
3	Кошти в Національному банку України	15 280	19 120	18 768	23 337	26 190	31 310	33 740
4	Кореспондентські рахунки, відкриті в інших банках	18 535	26 293	40 406	51 323	67 596	78 395	99 472
5	Кредити надані	269 294	485 368	792 244	747 348	755 030	825 320	815 327
5.1	У тому числі: кредити, надані суб'єктам господарювання;	167 661	276 184	472 584	474 991	508 288	580 907	609 202
5.2	кредити, надані фізичним особам	77 755	153 633	268 857	222 538	186 540	174 650	161 775
6	Довгострокові кредити	157 224	291 963	507 715	441 778	420 061	426 430	394 246
6.1	Із них: довгострокові кредити, надані суб'єктам господарювання	90 576	156 355	266 204	244 412	262 199	290 348	276 683
7	Прострочена заборгованість за кредитами	4 456	6 357	18 015	69 935	84 851	79 292	72 520
8	Вкладення в цінні папери	14 466	28 693	40 610	39 335	83 559	87 719	96 340
Пасиви, млн. грн.								
1	Пасиви, всього	340 179	599 396	926 086	880 302	942 088	1 054 280	1 127 192
2	Капітал	42 566	69 578	119 263	115 175	137 725	155 487	169 320
2.1	У тому числі: сплачений зареєстрований статутний капітал	26 266	42 873	82 454	119 189	145 857	171 865	175 204
2.2	Частка капіталу в пасивах, %	12.5	11.6	12.9	13.1	14.6	14.7	15.0
3	Зобов'язання банків	297 613	529 818	806 823	765 127	804 363	898 793	957 872
3.1	У тому числі кошти суб'єктів господарювання;	76 898	111 995	143 928	115 204	144 038	186 213	202 550
3.1.1	із них строкові кошти суб'єктів господарювання	37 675	54 189	73 352	50 511	55 276	74 239	92 786
3.2	Кошти фізичних осіб;	106 078	163 482	213 219	210 006	270 733	306 205	364 003
3.2.1	із них строкові кошти фізичних осіб	81 850	125 625	175 142	155 201	206 630	237 438	289 129
Довідково								
1	Регулятивний капітал, млн. грн.	41 148	72 265	123 066	135 802	160 897	178 454	178 909
2	Достатність (адекватність) регулятивного капіталу (H2), %	14.19	13.92	14.01	18.08	20.83	18.90	18.06
3	Доходи, млн. грн.	41 645	68 185	122 580	142 995	136 848	142 778	150 449
4	Витрати, млн. грн.	37 501	61 565	115 276	181 445	149 875	150 486	145 550
5	Результат діяльності, млн. грн.	4 144	6 620	7 304	-38 450	-13 027	-7 708	4 899
6	Рентабельність активів, %	1.61	1.50	1.03	-4.38	-1.45	-0.76	0.45
7	Рентабельність капіталу, %	13.52	12.67	8.51	-32.52	-10.19	-5.27	3.03
8	Чиста процентна маржа, %	5.30	5.03	5.30	6.21	5.79	5.32	4.51
9	Чистий спред, %	5.76	5.31	5.18	5.29	4.84	4.51	3.75

* Із них один банк має ліцензію санаційного банку.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

Спеціально для "Вісника НБУ"/

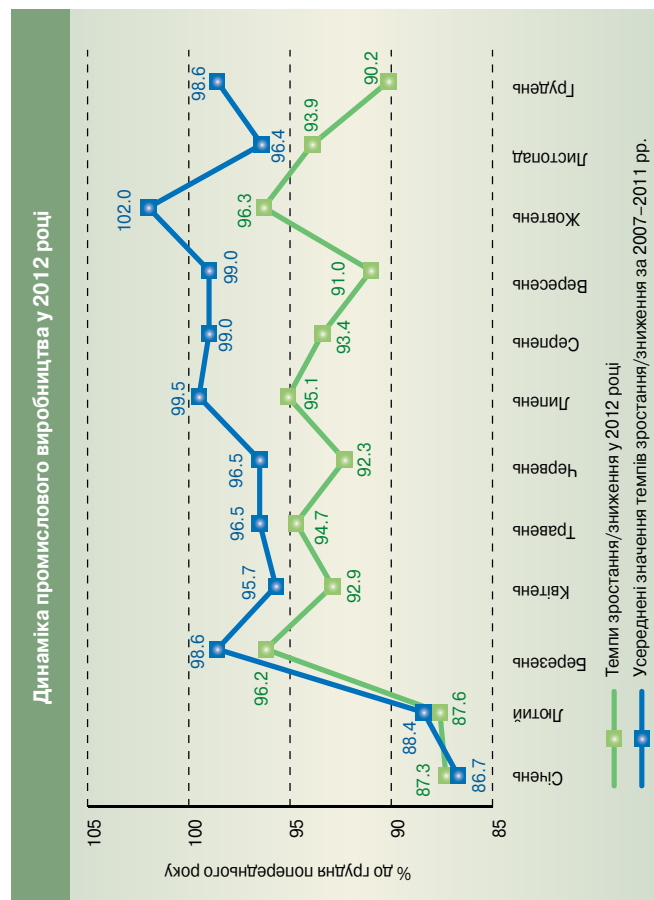
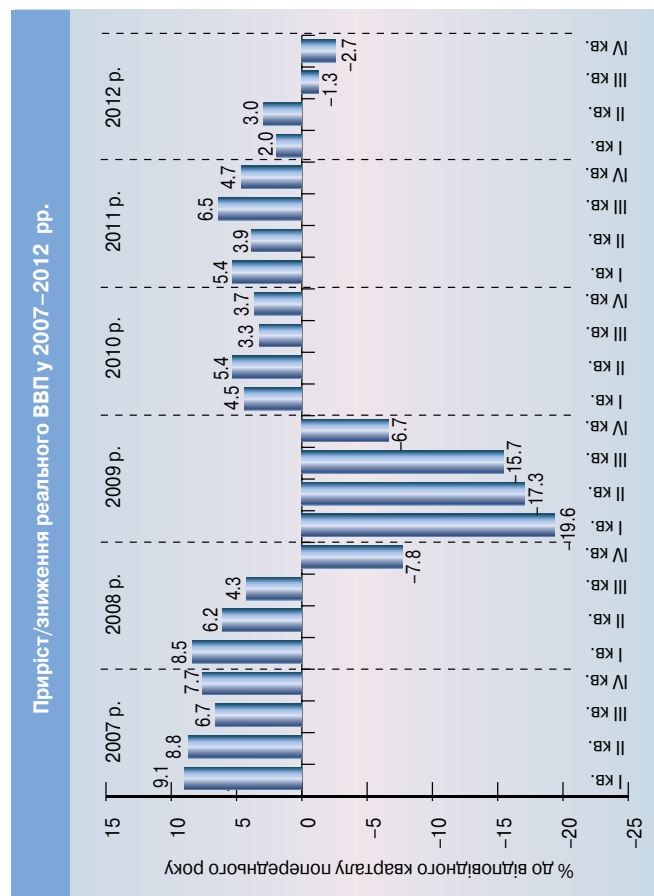
Основні макроекономічні показники розвитку України у 2007–2012 роках

Показники	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
Темпи (зростання / зниження) реального ВВП	107.6	102.3	85.2	104.1	105.2	100.2*
Темпи (зростання / зниження) промислового виробництва	107.6	94.8	78.1	111.2	107.6	98.2
Темпи (зростання / зниження) валової продукції сільського господарства	93.5	117.1	98.2	98.5	119.9	95.5
Темпи (зростання / зниження) реальної заробітної плати	112.5	106.3	90.8	110.2	108.7	114.4
Офіційний рівень безробіття за методологією МОП	6.9	6.9	9.6	8.8	8.6	8.0**
Індекс споживчих цін (до грудня попереднього року)	116.6	122.3	112.3	109.1	104.6	99.8
Індекс цін виробників (до грудня попереднього року)	123.3	123.0	114.3	118.7	114.2	100.3

Відсотки

* Попередня оцінка.

** Дані за 9 місяців 2012 року.

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками департаменту статистики, аналізу та прогнозування Національного банку України.

Спеціально для "Вісника НБУ"/

Основні монетарні параметри грошово-кредитного ринку України у грудні 2012 року

Структура кредитів, наданих Національним банком для підтримання ліквідності банків України у грудні 2012 р.

Показники	Відсотки	
	2012 р.	У тому числі за грудень
Обсяги рефінансування банків, усього	100.00	100.00
У тому числі через:		
– кредити "овернайт", надані через постійно діючу лінію рефінансування	29.30	14.90
– кредити рефінансування, надані шляхом проведення тендера	12.25	36.74
– операції прямого РЕПО	58.04	48.36
– інші короткострокові кредити	–	–
– стабілізаційні кредити	0.41	–
– інші довгострокові кредити	–	–

Середньозважена процентна ставка за кредитами, наданими Національним банком для підтримання ліквідності банків України у грудні 2012 р.

Показники	Відсотки річні	
	2012 р.	У тому числі за грудень
Середньозважена процентна ставка за кредитами рефінансування, всього	8.13	7.77
У тому числі за:		
– кредитами "овернайт", наданими через постійно діючу лінію рефінансування	8.76	8.95
– кредитами, наданими шляхом проведення тендера	7.69	7.50
– операціями прямого РЕПО (розрахунково)	7.89	7.62
– за іншими короткостроковими кредитами	–	–
– стабілізаційними кредитами	9.50	–
– іншими довгостроковими кредитами	–	–

Процентні ставки банків за кредитами та депозитами у національній валюті у грудні 2012 р.*

Показники		Грудень 2012 р.
На міжбанківському ринку:		
за кредитами, наданими іншим банкам**		8.10
за кредитами, отриманими від інших банків**		8.39
за депозитами, розміщеними в інших банках		16.41
за депозитами, залученими від інших банків		16.24
Фізичним та юридичним особам:		
за кредитами**		17.55
за депозитами		13.73

* За щоденною звітністю банків; відображено вартість кредитів (депозитів), фактично наданих (отриманих) банками.

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

* За щоденною звітністю банків; відображено вартість кредитів (депозитів), фактично наданих (отриманих) банками.

** Без урахування ставок за кредитами "овердрафт".

Темпи зростання грошової маси у грудні 2012 р.¹

Агрегати грошової маси	01.08.2012 р.		01.09.2012 р.		01.10.2012 р.		01.11.2012 р.		01.12.2012 р.		01.01.2013 р.	
	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.	%	Млн. грн.
Готівка. Гроші поза банками												
M0, до початку року	104.6	8 807.6	104.2	8 093.8	103.7	7 091.1	101.2	2 309.1	99.1	-1 719.9	105.5	10 580.2
M0 + переказані кошти в національній валюті												
M1, до початку року	104.0	12 578.2	102.4	7 576.5	103.2	9 996.7	100.6	1 746.1	97.1	-8 974.8	103.9	12 178.7
M1 + переказані кошти в іноземній валюті та інші кошти												
M2, до початку року	105.3	36 471.0	106.0	40 623.0	106.9	47 282.1	106.6	45 040.1	106.5	44 509.5	113.1	89 326.4
M2 + цінні папери власного боргу банків												
M3, до початку року	105.2	35 477.5	105.8	39 564.3	106.7	46 219.5	106.4	44 149.2	106.3	43 516.4	112.8	87 685.1

¹ Інформацію щодо темпів зростання грошової маси у січні – червні 2012 року опубліковано в № 8 (2012 р.) на стор. 55.**Примітка.** Облікова ставка Національного банку України у грудні 2012 року не змінювалася і, починаючи з 23.03.2012 р., становить 7.5% річних.

Відповідно до постанови Правління НБУ від 19.06.2012 р. № 248 з 30 червня 2012 року встановлено такий порядок формування обов'язкових резервів банками України:

– на окремому рахунку в Національному банку України № 3203 "Кошти обов'язкових резервів, що перераховані банками" – у розмірі 50% від суми обов'язкових резервів, що сформовані за попередній звітний період резервування;

– на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України – залишок суми обов'язкових резервів, сформованих згідно з установленними нормативами на відповідний період.

Обсяг обов'язкових резервів, який має зберігатися щоденно на початок операційного дня на кореспондентському рахунку банку в Національному банку України, повинен становити не менше, ніж 50% від суми обов'язкових резервів, що сформовані за попередній звітний період резервування.

Крім того, встановлено такі нормативи обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів:

строкові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб у національній валюті – 0; короткострокові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті – 9; довгострокові кошти і вклади (депозити) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті – 3; кошти вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб у національній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках – 0; кошти вкладів (депозитів) юридичних і фізичних осіб в іноземній валюті на вимогу і кошти на поточних рахунках – 10; кошти, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів у національній валюті – 0; кошти, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів в іноземній валюті (крім російських рублів) – 3; кошти, які залучені банками від банків-нерезидентів та фінансових організацій-нерезидентів у російських рублях – 0.

Водночас банкам дозволено зараховувати для покриття обов'язкових резервів, що формуються на окремому рахунку в Національному банку України № 3203 "Кошти обов'язкових резервів, що перераховані банками", придбані ними: цільові облігації внутрішніх державних позик України, випущені з метою залучення коштів для фінансування заходів, пов'язаних із підготовкою і проведенням чемпіонату Європи 2012 року з футболу в Україні, у розмірі 50% від їхньої номінальної вартості; облігації внутрішніх державних позик, номінованих в іноземній валюті, у розмірі 10% від їхньої номінальної вартості в гривневому еквіваленті, розрахованому з огляду на офіційний курс гривні до іноземних валют, установлений Національним банком України на перше число місяця після закінчення попереднього звітного періоду резервування.

З 02.10.2009 р. за залишками коштів обов'язкових резервів, що перераховані банками на окремий рахунок у Національному банку України, Національний банк нараховує проценти в розмірі 30% від облікової ставки Національного банку України за умови дотримання банком порядку формування та зберігання обов'язкових резервів (постанова Правління НБУ від 29.09.2009 р. № 567).

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготовлено працівниками Генерального департаменту грошово-кредитної політики Національного банку України.

Ринок державних цінних паперів України у грудні 2012 року

Результати розміщення облігацій внутрішніх державних позик, номінованих в іноземній валюті (долари США), у грудні 2012 року

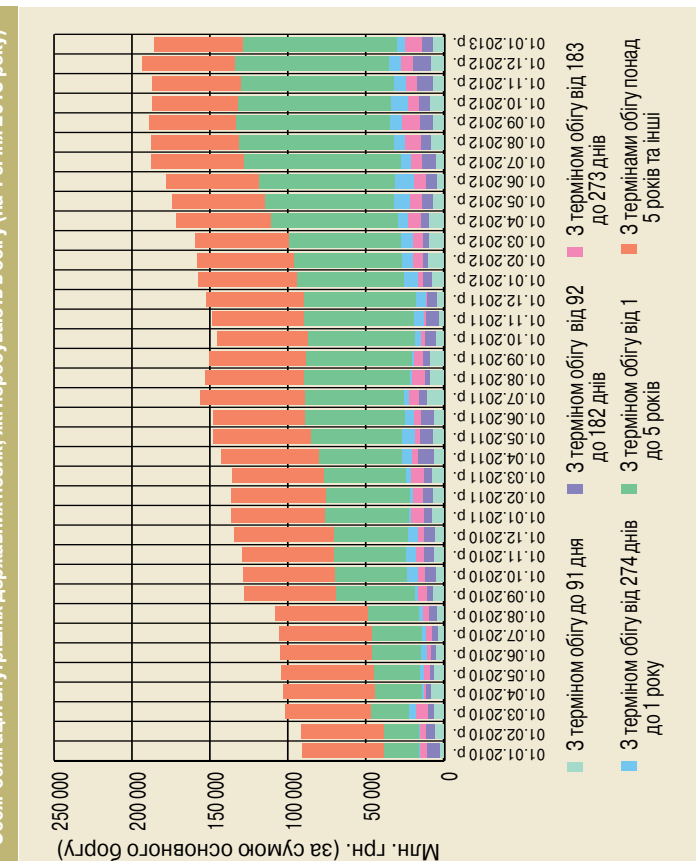
Номер розміщення	Дата проведення розрахунків за придбані облігації*	Пропозиція				Результати розміщення			
		Встановлені обмеження на загальну кількість розміщення облігацій, шт.	Номинал облігацій, дол. США	Розмір купона на одну облігацію, дол. США	Термін погашення облігацій	Кількість розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. дол. США	Встановлений рівень дохідності облігацій, %	Середньозважений рівень дохідності облігацій, %
294	19.12.2012 р.	48 000	1 000	41.60	19.11.2014 р.	48 000	48 162.24	8.50	8.50
Разом						48 000	48 162.24		

Обсяг розміщення облігацій внутрішніх державних позик у 2012 році*

Період	Результати розміщення ОВДП, номінованих у гривні			Результати розміщення ОВДП, номінованих в іноземній валюті (долари США)			Результати розміщення ОВДП, номінованих в іноземній валюті (євро)		
	Кількість розміщених облігацій, шт.	Обсяг розміщених облігацій, тис. грн.		Кількість розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. дол. США		Кількість розміщених облігацій, шт.	Залучено коштів до державного бюджету, тис. євро	
		Усього	із них: залучено коштів до державного бюджету, тис. грн.						
Счень	402 410	385 587.47	385 587.47	1 860	1 860.47	0	0	0	0
Лютий	3 822 258	3 738 083.73	3 738 083.73	267 488	277 675.89	0	0	0	0
Березень	12 695 000	12 519 423.75	6 519 423.75	253 705	254 885.37	205 000	205 208.05	205 208.05	205 208.05
I квартал	16 929 668	16 644 074.95	10 844 074.95	523 053	534 427.73	205 000	205 208.05	205 208.05	205 208.05
Квітень	4 154 580	3 848 844.52	3 848 844.52	77 156	79 719.39	70 000	71 103.20	71 103.20	71 103.20
Травень	2 792 570	2 760 004.01	2 760 004.01	557 789	558 718.96	0	0	0	0
Червень	5 600 000	5 670 867.50	5 670 867.50	918 587	939 675.57	40 000	40 245.60	40 245.60	40 245.60
II квартал	12 547 150	12 279 716.03	12 279 716.03	1 553 532	1 578 113.92	110 000	111 348.80	111 348.80	111 348.80
I півріччя	29 476 818	28 923 790.98	22 923 790.98	2 076 585	2 112 535.65	315 000	316 556.85	316 556.85	316 556.85
Липень	600 000	600 000.00	600 000.00	22 202	22 211.52	0	0	0	0
Серпень	1 059 740	1 072 802.20	1 072 802.20	278 600	285 835.24	0	0	0	0
Вересень	2 335 000	2 354 628.50	1 354 628.50	0	0	0	0	0	0
III квартал	3 994 740	4 027 430.70	3 027 430.70	300 802	308 046.76	0	0	0	0
Жовтень	4 039 496	4 147 576.41	4 147 576.41	0	0	0	0	0	0
Листопад	5 820 000	5 849 077.00	5 849 077.00	74 088	74 099.27	0	0	0	0
Грудень	0	0	0	48 000	48 162.24	0	0	0	0
IV квартал	9 919 496	9 995 653.41	9 995 653.41	122 088	122 261.51	0	0	0	0
Усього за рік	43 391 054	42 947 875.09	35 947 875.09	2 499 475	2 542 843.93	315 000	316 556.85	316 556.85	316 556.85

*За станом на 01.01.2013 р.

Обсяг облігацій внутрішніх державних позик, які перебувають в обігу (на 1 січня 2013 року)

Індекси інфляції/

Індекси споживчих цін та цін виробників

Публікуємо офіційні дані щодо індексів споживчих цін та цін виробників промислової продукції за період із 1991 року.

Індекс споживчих цін (індекс інфляції) – показник, який характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, що купує населення для невикористаного споживання. Відображає зміни вартості фіксованого набору споживчих товарів та послуг у поточному періоді порівняно з базисним. Розрахунок індексу споживчих цін проводиться шляхом об'єднання двох інформаційних потоків: даних про зміни цін, одержаних шляхом щомісячної реєстрації цін і тарифів на споживчому ринку, за встановленим переліком товарів та послуг; даних про структуру фактичних споживчих витрат населення, отриманих за даними вибіркового

ІНДЕКСИ СПОЖИВЧИХ ЦІН В УКРАЇНІ

Період	Індекси споживчих цін, % до попереднього місяця / % до грудня попереднього року										
	1991 р.	1992 р.	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	
Січень		385.2 / 385.2	173.2 / 173.2	119.2 / 119.2	121.2 / 121.2	109.4 / 109.4	102.2 / 102.2	101.3 / 101.3	101.5 / 101.5	104.6 / 104.6	
Лютий		115.3 / 444.1	128.8 / 223.1	112.6 / 134.2	118.1 / 143.0	107.4 / 117.5	101.2 / 103.4	100.2 / 101.5	101.0 / 102.5	103.3 / 108.1	
Березень		112.1 / 497.9	122.1 / 272.4	105.7 / 141.9	111.4 / 159.5	103.0 / 121.0	100.1 / 103.5	100.2 / 101.7	101.0 / 103.5	102.0 / 110.2	
Квітень		107.6 / 535.7	123.6 / 336.7	106.0 / 150.4	105.8 / 168.7	102.4 / 123.9	100.8 / 104.4	101.3 / 103.0	102.3 / 105.9	101.7 / 112.1	
Травень		114.4 / 612.9	127.6 / 429.6	105.2 / 158.2	104.6 / 176.5	100.7 / 124.8	100.8 / 105.2	100.0 / 103.0	102.4 / 108.5	102.1 / 114.4	
Червень		126.5 / 775.3	171.7 / 737.6	103.9 / 164.4	104.8 / 184.9	100.1 / 124.9	100.1 / 105.3	100.0 / 103.0	100.1 / 108.6	103.7 / 118.7	
Липень		122.1 / 946.6	137.6 / 1014.9	102.1 / 167.8	105.2 / 194.6	100.1 / 125.0	100.1 / 105.4	99.1 / 102.1	99.0 / 107.5	99.9 / 118.6	
Серпень	104.0	108.3 / 1025.2	121.7 / 1235.2	102.6 / 172.2	104.6 / 203.5	105.7 / 132.2	100.0 / 105.4	100.2 / 102.3	101.0 / 108.6	100.0 / 118.6	
Вересень	104.5	110.6 / 1133.8	180.3 / 2227.0	107.3 / 184.8	114.2 / 232.4	102.0 / 134.8	101.2 / 106.7	103.8 / 106.2	101.4 / 110.1	102.6 / 121.6	
Жовтень	105.9	112.4 / 1274.4	166.1 / 3699.1	122.6 / 226.5	109.1 / 253.5	101.5 / 136.8	100.9 / 107.6	106.2 / 112.8	101.1 / 111.3	101.4 / 123.3	
Листопад	116.5	122.0 / 1554.8	145.3 / 5374.8	172.3 / 390.3	106.2 / 269.2	101.2 / 138.5	100.9 / 108.6	103.0 / 116.2	102.9 / 114.5	100.4 / 123.8	
Грудень	124.6	135.1 / 2100.0	190.8 / 10256.0	128.4 / 501.0	104.6 / 281.7	100.9 / 139.7	101.4 / 110.1	103.3 / 120.0	104.1 / 119.2	101.6 / 125.8	
Грудень до грудня попереднього року	390.0*	2100.0	10256.0	501.0	281.7	139.7	110.1	120.0	119.2	125.8	
Середньомісячний темп зростання	112.0	128.9	147.1	114.4	109.0	102.8	100.8	101.6	101.5	101.9	
До попереднього року	–	1627.0	4835.0	991.2	477.0	180.3	115.9	110.6	122.7	128.2	

* Визначено експертним шляхом.

ІНДЕКСИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ В УКРАЇНІ

Період	Індекси цін виробників промислової продукції, % до попереднього місяця / % до грудня попереднього року										
	1991 р.	1992 р.	1993 р.	1994 р.	1995 р.	1996 р.	1997 р.	1998 р.	1999 р.	2000 р.	
Січень	161.8 / 161.8	852.3 / 852.3	218.2 / 218.2	134.1 / 134.1	129.2 / 129.2	103.4 / 103.4	100.4 / 100.4	100.8 / 100.8	100.8 / 100.8	103.2 / 103.2	
Лютий	106.3 / 172.0	129.4 / 1102.9	120.8 / 263.6	121.3 / 162.7	111.4 / 143.9	102.9 / 106.4	100.4 / 100.8	100.9 / 101.7	101.1 / 101.9	101.8 / 105.1	
Березень	104.3 / 179.4	114.9 / 1267.2	111.6 / 294.2	108.3 / 176.2	109.3 / 157.3	102.9 / 109.4	100.6 / 101.4	100.7 / 102.4	100.4 / 102.3	102.7 / 107.9	
Квітень	107.6 / 193.0	119.3 / 1511.8	118.1 / 347.5	105.4 / 185.7	105.1 / 165.3	101.5 / 111.0	100.9 / 102.3	100.5 / 102.9	101.7 / 104.0	102.0 / 110.1	
Травень	103.8 / 200.4	108.4 / 1638.8	152.2 / 528.8	102.4 / 190.2	107.1 / 177.1	100.8 / 112.0	100.3 / 102.6	100.0 / 102.9	100.5 / 104.5	100.6 / 110.8	
Червень	101.8 / 204.0	117.4 / 1923.9	190.1 / 1005.2	103.0 / 195.9	108.6 / 192.3	100.4 / 112.5	100.4 / 103.0	100.2 / 103.1	100.8 / 105.4	100.9 / 111.8	
Липень	104.5 / 213.1	99.2 / 1908.5	131.0 / 1316.8	104.4 / 204.5	104.3 / 200.6	100.6 / 113.1	100.4 / 103.4	100.6 / 103.7	101.3 / 106.8	101.4 / 113.4	
Серпень	103.3 / 220.2	109.0 / 2080.3	133.0 / 1751.4	111.9 / 228.8	106.5 / 213.6	100.4 / 113.6	100.0 / 103.4	101.2 / 104.9	103.5 / 110.5	100.7 / 114.2	
Вересень	103.1 / 227.0	108.6 / 2259.2	176.5 / 3091.2	112.8 / 258.1	109.9 / 234.7	101.0 / 114.7	100.1 / 103.5	109.4 / 114.8	100.8 / 111.4	101.2 / 115.6	
Жовтень	104.5 / 237.2	125.1 / 2826.3	134.2 / 4148.4	120.4 / 310.7	108.4 / 254.4	100.1 / 114.8	101.1 / 104.6	110.7 / 127.1	100.7 / 112.2	101.3 / 117.1	
Листопад	109.1 / 258.8	117.8 / 3329.3	133.1 / 5521.5	209.3 / 650.3	104.2 / 265.1	101.2 / 116.2	99.8 / 104.4	103.5 / 131.5	101.4 / 113.8	101.0 / 118.3	
Грудень	101.6 / 263.4	127.2 / 4228.5	176.9 / 9767.5	134.4 / 874.0	102.6 / 272.1	100.9 / 117.3	100.5 / 105.0	102.9 / 135.3	101.7 / 115.7	102.1 / 120.8	
Грудень до грудня попереднього року	263.4	4228.5	9767.5	874.0	272.1	117.3	105.0	135.3	115.7	120.8	
Середньомісячний темп зростання	108.4	136.7	46.5	119.8	108.9	101.3	100.4	102.6	101.2	101.6	
До попереднього року	–	–	4798.3	1234.5	588.9	152.0	107.7	113.0	131.1	120.8	

промислової продукції в Україні у 1991–2012 рр.

обстеження умов життя домогосподарств.

Індекс цін виробників промислової продукції (ІЦВ) – показник, який характеризує зміни цін у часі у сфері промислового виробництва. Спостереження проводиться за змінами цін на промислову продукцію (без податку на додану вартість та акцизного збору) за вибіркоким колом промислових підприємств. Дані щодо індексів цін виробників промислової продукції у 1991–2001 роках представлено за галузями промисловості відповідно до Загального класифікатора галузей народного господарства, починаючи з січня 2002 року – за Класифікацією видів економічної діяльності, гармонізованою з відповідними міжнародними класифікаціями.

	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
	101.5 / 101.5	101.0 / 101.0	101.5 / 101.5	101.4 / 101.4	101.7 / 101.7	101.2 / 101.2	100.5 / 100.5	102.9 / 102.9	102.9 / 102.9	101.8 / 101.8	101.0 / 101.0	100.2 / 100.2
	100.6 / 102.1	98.6 / 99.6	101.1 / 102.6	100.4 / 101.8	101.0 / 102.7	101.8 / 103.0	100.6 / 101.1	102.7 / 105.7	101.5 / 104.4	101.9 / 103.7	100.9 / 101.9	100.2 / 100.4
	100.6 / 102.7	99.3 / 98.9	101.1 / 103.7	100.4 / 102.2	101.6 / 104.4	99.7 / 102.7	100.2 / 101.3	103.8 / 109.7	101.4 / 105.9	100.9 / 104.7	101.4 / 103.3	100.3 / 100.7
	101.5 / 104.3	101.4 / 100.3	100.7 / 104.5	100.7 / 102.9	100.7 / 105.1	99.6 / 102.3	100.0 / 101.3	103.1 / 113.1	100.9 / 106.9	99.7 / 104.4	101.3 / 104.7	100.0 / 100.7
	100.4 / 104.7	99.7 / 100.0	100.0 / 104.5	100.7 / 103.6	100.6 / 105.7	100.5 / 102.8	100.6 / 101.9	101.3 / 114.6	100.5 / 107.4	99.4 / 103.7	100.8 / 105.5	99.7 / 100.4
	100.6 / 105.3	98.2 / 98.2	100.1 / 104.6	100.7 / 104.4	100.6 / 106.4	100.1 / 102.9	102.2 / 104.2	100.8 / 115.5	101.1 / 108.6	99.6 / 103.3	100.4 / 105.9	99.7 / 100.1
	98.3 / 103.5	98.5 / 96.7	99.9 / 104.5	100.0 / 104.4	100.3 / 106.7	100.9 / 103.8	101.4 / 105.6	99.5 / 114.9	99.9 / 108.5	99.8 / 103.1	98.7 / 104.6	99.8 / 99.9
	99.8 / 103.3	99.8 / 96.5	98.3 / 102.7	99.9 / 104.3	100.0 / 106.7	100.0 / 103.8	100.6 / 106.2	99.9 / 114.8	99.8 / 108.2	101.2 / 104.3	99.6 / 104.1	99.7 / 99.6
	100.4 / 103.7	100.2 / 96.7	100.6 / 103.3	101.3 / 105.6	100.4 / 107.1	102.0 / 105.9	102.2 / 108.6	101.1 / 116.1	100.8 / 109.1	102.9 / 107.4	100.1 / 104.2	100.1 / 99.7
	100.2 / 103.9	100.7 / 97.4	101.3 / 104.7	102.2 / 107.9	100.9 / 108.1	102.6 / 108.7	102.9 / 111.7	101.7 / 118.0	100.9 / 110.1	100.5 / 107.9	100.0 / 104.2	100.0 / 99.7
	100.5 / 104.5	100.7 / 98.1	101.9 / 106.6	101.6 / 109.7	101.2 / 109.4	101.8 / 110.6	102.2 / 114.2	101.5 / 119.8	101.1 / 111.3	100.3 / 108.2	100.1 / 104.4	99.9 / 99.6
	101.6 / 106.1	101.4 / 99.4	101.5 / 108.2	102.4 / 112.3	100.9 / 110.3	100.9 / 111.6	102.1 / 116.6	102.1 / 122.3	100.9 / 112.3	100.8 / 109.1	100.2 / 104.6	100.2 / 99.8
	106.1	99.4	108.2	112.3	110.3	111.6	116.6	122.3	112.3	109.1	104.6	99.8
	100.5	99.9	100.7	101.0	100.8	100.9	101.3	101.7	101.0	100.7	100.4	100.0
	112.0	100.8	105.2	109.0	113.5	109.1	112.8	125.2	115.9	109.4	108.0	100.6

	2001 р.	2002 р.	2003 р.	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.
	100.8 / 100.8	99.6 / 99.6	100.5 / 100.5	101.6 / 101.6	100.2 / 100.2	101.2 / 101.2	102.3 / 102.3	102.3 / 102.3	100.2 / 100.2	101.9 / 101.9	101.3 / 101.3	99.2 / 99.2
	100.6 / 101.4	100.7 / 100.3	100.7 / 101.2	102.9 / 104.5	102.7 / 102.9	100.3 / 101.5	101.1 / 103.4	103.0 / 105.4	101.8 / 102.0	101.9 / 103.8	104.8 / 106.2	100.8 / 100.0
	99.5 / 100.9	99.2 / 99.5	102.1 / 103.3	102.2 / 106.8	101.9 / 104.9	100.4 / 101.9	101.6 / 105.1	106.6 / 112.4	101.1 / 103.1	103.0 / 106.9	102.1 / 108.4	101.1 / 101.1
	100.2 / 101.1	101.2 / 100.7	100.3 / 103.6	103.3 / 110.3	102.5 / 107.5	101.4 / 103.3	102.1 / 107.3	106.6 / 119.8	100.4 / 103.5	103.0 / 110.1	103.4 / 112.1	103.7 / 104.8
	100.0 / 101.1	101.5 / 102.2	100.3 / 103.9	102.1 / 112.6	101.6 / 109.2	101.0 / 104.3	102.3 / 109.8	103.7 / 124.2	99.3 / 102.8	104.4 / 114.9	102.6 / 115.0	100.2 / 105.0
	100.2 / 101.3	102.2 / 104.4	100.0 / 103.9	101.5 / 114.3	99.2 / 108.3	100.7 / 105.0	101.1 / 111.0	104.2 / 129.4	101.4 / 104.2	99.5 / 114.3	100.5 / 115.6	100.7 / 105.7
	100.1 / 101.4	101.0 / 105.4	101.0 / 104.9	100.1 / 114.4	98.4 / 106.6	101.2 / 106.3	101.7 / 112.9	103.6 / 134.1	100.7 / 104.9	99.8 / 114.1	100.1 / 115.7	97.1 / 102.6
	99.9 / 101.3	99.6 / 105.0	101.0 / 105.9	101.6 / 116.2	100.7 / 107.3	102.1 / 108.5	101.4 / 114.5	101.8 / 136.5	101.8 / 106.8	100.9 / 115.1	100.5 / 116.3	100.5 / 103.1
	100.1 / 101.4	100.3 / 105.3	100.9 / 106.9	101.9 / 118.4	101.9 / 109.3	101.7 / 110.3	101.1 / 115.8	98.2 / 134.0	103.6 / 110.6	100.1 / 115.2	101.2 / 117.7	100.2 / 103.3
	99.3 / 100.7	100.2 / 105.5	100.7 / 107.6	101.6 / 120.3	100.0 / 109.3	102.2 / 112.7	102.2 / 118.3	98.6 / 132.1	101.9 / 112.7	102.4 / 118.0	98.2 / 115.6	98.5 / 101.8
	100.7 / 101.4	100.2 / 105.7	101.5 / 109.2	102.2 / 122.9	99.9 / 109.2	100.7 / 113.5	101.0 / 119.5	93.5 / 123.5	100.4 / 113.2	99.7 / 117.6	100.6 / 116.3	100.0 / 101.8
	99.5 / 100.9	100.0 / 105.7	101.7 / 111.1	101.0 / 124.1	100.3 / 109.5	100.5 / 114.1	103.2 / 123.3	99.6 / 123.0	101.0 / 114.3	100.9 / 118.7	98.2 / 114.2	98.5 / 100.3
	100.9	105.7	111.1	124.1	109.5	114.1	123.3	123.0	114.3	118.7	114.2	100.3
	100.1	100.5	100.9	101.8	100.8	101.1	101.8	101.7	101.1	101.4	101.1	100.0
	108.7	103.0	107.6	120.5	116.7	109.6	119.5	135.5	106.5	120.9	119.0	103.7

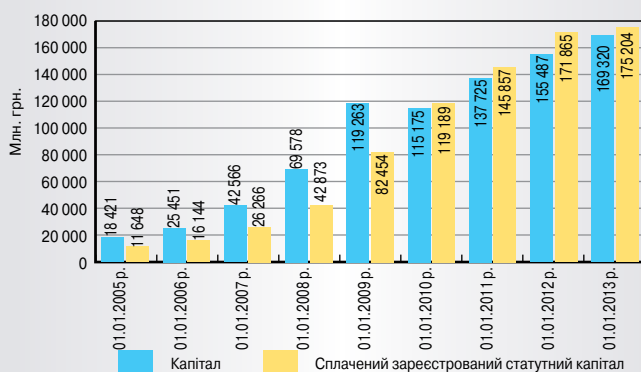
За даними Держстату України.

На замовлення “Вісника НБУ” матеріали підготовлено працівниками департаменту статистики, аналізу та прогнозування Національного банку України.

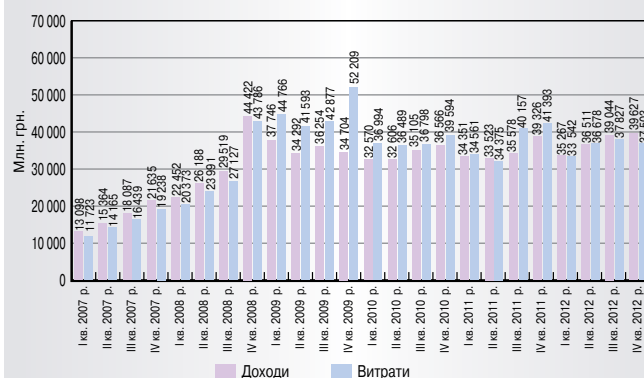
ЕКСКЛЮЗИВ/

Динаміка фінансового стану банків України на 1 січня 2013 року

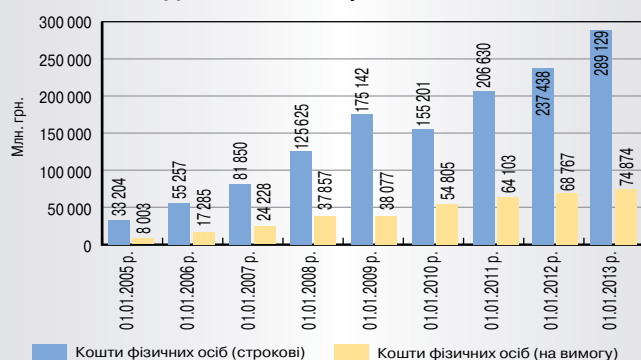
Динаміка капіталу

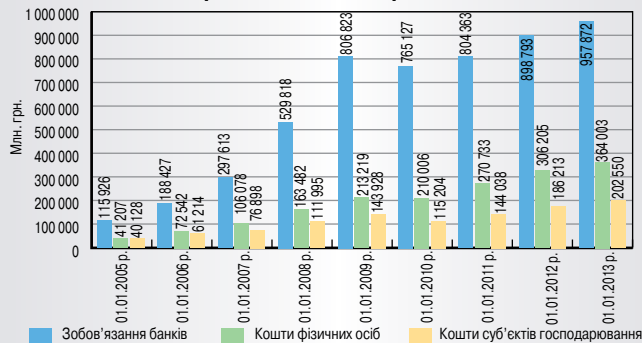
Щоквартальна динаміка доходів та витрат банків України

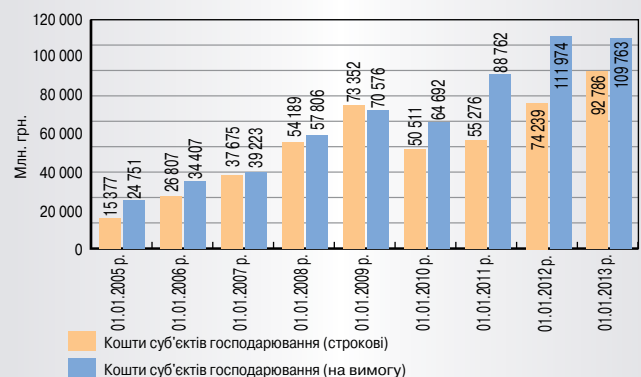
Динаміка коштів фізичних осіб

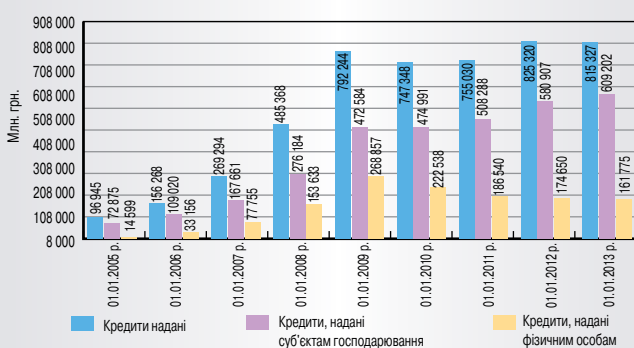
Динаміка зобов'язань банків, коштів суб'єктів господарювання і коштів фізичних осіб

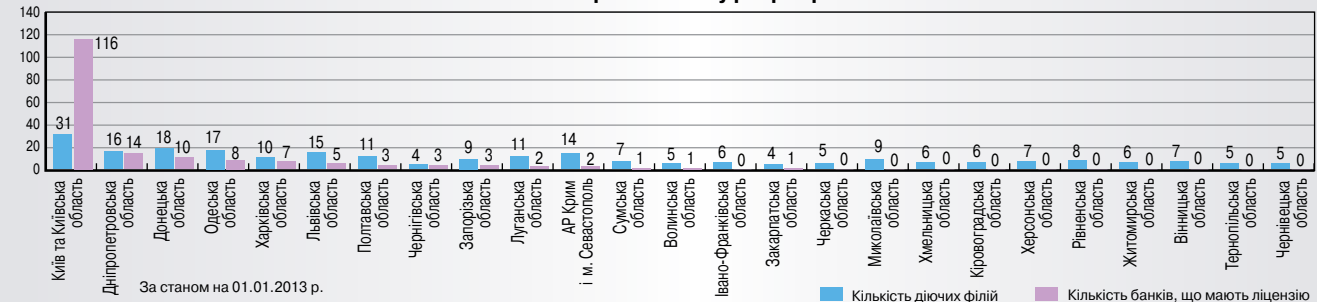
Динаміка коштів суб'єктів господарювання

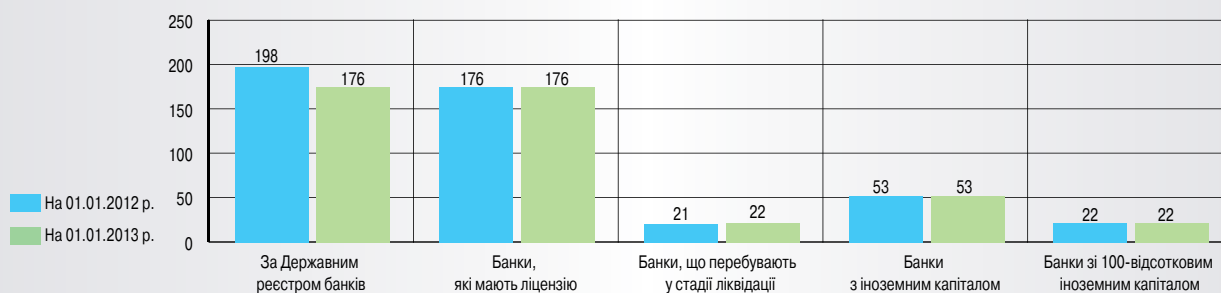
Динаміка наданих банками кредитів, кредитів, наданих суб'єктам господарювання та фізичним особам

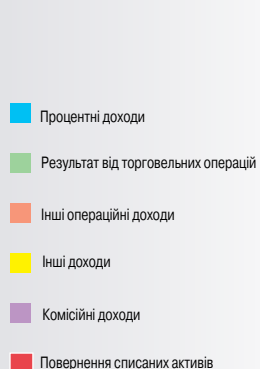
Кількість банків та філій банків у розрізі регіонів

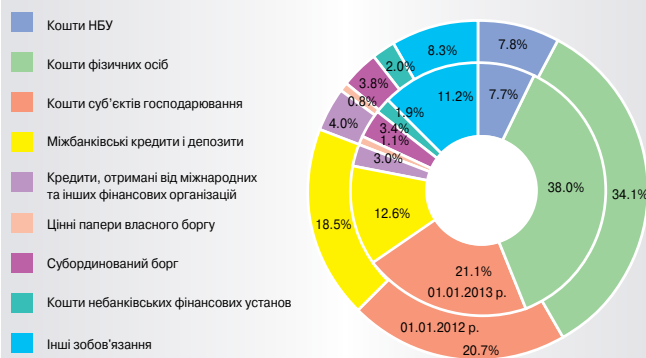
Інформація щодо кількості банків в Україні

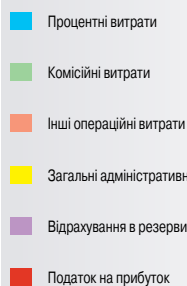
Структура доходів

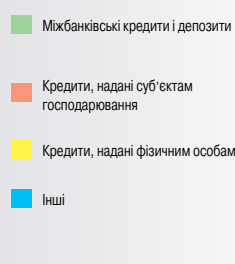
Структура зобов'язань

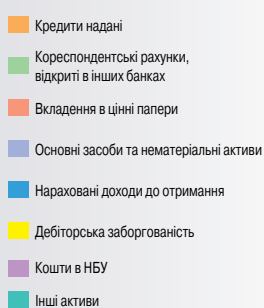
Структура витрат

Структура наданих кредитів

Структура активів

На замовлення “Вісника НБУ” матеріал підготовлено працівниками управління аналізу діяльності системи банків департаменту нормативно-методологічного забезпечення банківського регулювання та нагляду Національного банку України.

У досьє банкіра/

Офіційний курс гривні щодо євро, долара США та російського рубля у 2012 році,
встановлений Національним банком України

ЄВРО

За 100 EUR

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	1029.8053	1052.7229	1073.6521	1059.9948	1056.9839	991.3098	997.0644	981.8601	1002.6419	1033.4949	1038.5305	1038.6104
02	1029.8053	1052.6430	1063.1895	1066.8639	1056.9839	991.3098	997.3042	982.9791	1002.6419	1029.2586	1037.0918	1038.6104
03	1029.8053	1046.1713	1055.7740	1063.9084	1056.9839	991.3098	1006.4955	986.8158	1007.9972	1033.4949	1037.0918	1037.9710
04	1029.8053	1046.1713	1055.7740	1063.5889	1048.5146	991.3098	1005.0569	986.8158	1004.5602	1031.4167	1037.0918	1043.6460
05	1034.5193	1046.1713	1055.7740	1049.7698	1048.5146	984.8359	1003.8580	986.8158	1005.4395	1035.1734	1027.1005	1046.4436
06	1025.2511	1051.4445	1056.0136	1043.8065	1048.5146	993.3878	993.1481	978.7428	1005.3595	1035.1734	1021.2656	1044.2855
07	1025.2511	1042.0167	1050.6616	1043.8065	1049.2337	997.8636	989.2317	989.4535	1010.1553	1035.1734	1023.1040	1044.8450
08	1025.2511	1047.6894	1050.6616	1043.8065	1041.1673	1006.6554	989.2317	994.0095	1010.1553	1039.2499	1018.7878	1044.8450
09	1025.2511	1060.5793	1050.6616	1043.8065	1041.1673	1006.6554	989.2936	986.0165	1010.1553	1035.7329	1017.9885	1044.8450
10	1020.7768	1061.6979	1050.6616	1043.4798	1040.5542	1006.6554	982.5795	983.2189	1015.5906	1035.3333	1017.9885	1031.4967
11	1023.3336	1061.6979	1050.6616	1047.1529	1035.5839	996.5049	981.9401	983.2189	1021.1857	1030.2178	1017.9885	1033.4949
12	1016.1428	1061.6979	1047.9600	1048.5104	1035.5839	1002.5792	979.9418	983.2189	1022.0649	1032.5357	1014.6314	1038.5305
13	1017.5809	1053.7879	1047.6833	1050.2671	1035.5839	998.4231	973.3875	980.1017	1030.7773	1032.5357	1017.9086	1042.2872
14	1017.5809	1058.6898	1042.6015	1050.2671	1034.2256	1001.7800	973.3875	986.2563	1031.8963	1032.5357	1014.7913	1045.2446
15	1017.5809	1051.9529	1042.8701	1050.2671	1027.7537	1003.1387	973.3875	987.2954	1031.8963	1036.6921	1017.1892	1045.2446
16	1020.3774	1045.8021	1042.4709	1050.2671	1026.1557	1003.1387	973.9471	981.2207	1031.8963	1036.7720	1019.5871	1045.2446
17	1012.2278	1036.9373	1042.4709	1049.8678	1017.7662	1003.1387	973.3076	981.4605	1046.6834	1042.7668	1019.5871	1045.5643
18	1021.8954	1036.9373	1042.4709	1048.5902	1013.4186	1006.7353	981.6203	981.4605	1045.9640	1048.6816	1019.5871	1051.8788
19	1025.1712	1036.9373	1047.3126	1045.4761	1013.4186	1008.4937	977.8636	981.4605	1043.4062	1048.5217	1018.7079	1053.3175
20	1031.5631	1051.1804	1050.0275	1045.0087	1013.4186	1008.5736	982.0999	986.0964	1039.2499	1048.5217	1020.0667	1063.2289
21	1031.5631	1059.6218	1053.8603	1045.0087	1016.5987	1015.3672	982.0999	983.1390	1035.4132	1048.5217	1023.8234	1058.7528
22	1031.5631	1056.0940	1056.0163	1045.0087	1018.9163	1012.6498	982.0999	993.3700	1035.4132	1041.8876	1023.5037	1058.7528
23	1030.8440	1056.6933	1051.4771	1053.4735	1020.4824	1012.6498	975.1460	994.9686	1035.4132	1044.1256	1030.5375	1058.7528
24	1040.0323	1062.2710	1051.4771	1048.8649	1011.7706	1012.6498	967.5527	994.9686	1038.1308	1039.4897	1030.5375	1055.7954
25	1038.9137	1062.2710	1051.4771	1051.2612	1003.6182	1002.1796	966.2738	994.9686	1032.3759	1034.4541	1030.5375	1056.5147
26	1034.0399	1062.2710	1057.4664	1054.8557	1003.6182	998.1034	969.8706	994.9686	1033.6548	1038.5305	1031.8164	1056.5147
27	1050.2592	1071.1896	1060.2214	1055.5746	1003.6182	997.0644	979.9418	1003.2814	1026.7009	1038.5305	1036.2125	1056.5147
28	1050.2592	1069.2594	1064.7334	1056.9839	1002.7391	997.0644	979.9418	1001.5229	1029.0188	1038.5305	1035.9727	1060.3514
29	1050.2592	1074.5306	1065.0528	1056.9839	1004.3376	997.0644	979.9418	1002.9616	1029.0188	1031.7364	1030.3776	1053.7172
30	1050.2461		1059.9948	1056.9839	1000.9008	997.0644	984.4978	1002.7219	1029.0188	1030.9371	1038.6104	1053.7172
31	1047.4497		1059.9948		994.1072		978.8228	1002.6419		1036.0527		1053.7172

ДОЛАР США

За 100 USD

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	798.9800	798.9700	798.6700	798.6700	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
02	798.9800	798.9700	798.6700	798.7900	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
03	798.9800	798.9700	798.8000	798.7900	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
04	798.9800	798.9700	798.8000	798.7900	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
05	798.9800	798.9700	798.8000	798.7900	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
06	798.9800	798.9700	798.8000	798.7500	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
07	798.9800	798.9700	798.8000	798.7500	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
08	798.9800	798.9700	798.8000	798.7500	798.8700	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
09	798.9800	798.9900	798.8000	798.7500	798.8700	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
10	798.9800	798.9900	798.8000	798.5000	798.8900	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
11	798.9800	798.9900	798.8000	798.5000	799.0000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
12	798.9800	798.9900	798.7500	798.5000	799.0000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
13	798.9800	798.9900	798.6000	798.5000	799.0000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
14	798.9800	798.7700	798.5000	798.5000	799.0000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
15	798.9800	798.8100	798.4000	798.5000	799.0000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
16	798.9800	798.8100	798.4000	798.5000	799.0000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
17	798.9800	798.7500	798.4000	798.5000	799.0000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
18	798.9800	798.7500	798.4000	798.5000	799.1000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
19	798.9800	798.7500	798.5000	798.5000	799.1000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
20	798.9800	798.8300	798.5000	798.5700	799.1000	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
21	798.9800	798.7500	798.5000	798.5700	799.1500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
22	798.9800	798.7400	798.5000	798.5700	799.1500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
23	798.9800	798.7100	798.5700	798.5700	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
24	798.9800	798.7000	798.5700	798.7700	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000

25	798.9800	798.7000	798.5700	798.7700	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
26	798.9800	798.7000	798.5700	798.7700	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
27	798.9800	798.6800	798.6000	798.7700	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
28	798.9800	798.6700	798.5700	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
29	798.9800	798.6700	798.5700	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
30	798.9700		798.6700	798.9900	799.2500	799.2500	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
31	798.9700		798.6700		799.2500		799.3000	799.3000		799.3000		799.3000

РОСІЙСЬКИЙ РУБЛЬ

За 10 RUR

Число	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
01	2.4953	2.6357	2.7516	2.7272	2.7155	2.4281	2.4093	2.4819	2.4751	2.5853	2.5476	2.5737
02	2.4953	2.6276	2.7269	2.7236	2.7155	2.4281	2.4339	2.4721	2.4751	2.5574	2.5483	2.5737
03	2.4953	2.6469	2.7267	2.7218	2.7211	2.4281	2.4571	2.4627	2.4543	2.5672	2.5483	2.5942
04	2.4953	2.6469	2.7267	2.7268	2.7118	2.4281	2.4608	2.4627	2.4657	2.5623	2.5483	2.5921
05	2.4816	2.6469	2.7267	2.7143	2.7118	2.3690	2.4816	2.4627	2.4823	2.5684	2.5470	2.5789
06	2.4816	2.6422	2.7273	2.7140	2.7118	2.4074	2.4613	2.4567	2.4624	2.5684	2.5470	2.5932
07	2.4816	2.6428	2.7123	2.7140	2.6999	2.4376	2.4499	2.5021	2.4823	2.5684	2.5359	2.5858
08	2.4816	2.6555	2.7123	2.7140	2.6801	2.4827	2.4499	2.5243	2.4823	2.5805	2.5534	2.5858
09	2.4816	2.6908	2.7123	2.7112	2.6801	2.4827	2.4500	2.5222	2.4823	2.5719	2.5363	2.5858
10	2.4816	2.6921	2.7123	2.6944	2.6802	2.4827	2.4228	2.5390	2.4967	2.5701	2.5363	2.5811
11	2.5068	2.6921	2.7123	2.6944	2.6467	2.4415	2.4239	2.5390	2.5197	2.5617	2.5363	2.5894
12	2.5213	2.6921	2.6928	2.6792	2.6467	2.4527	2.4348	2.5390	2.5154	2.5646	2.5378	2.5993
13	2.5220	2.6729	2.6919	2.7005	2.6467	2.4527	2.4430	2.5058	2.5392	2.5646	2.5290	2.6009
14	2.5220	2.6726	2.7059	2.7005	2.6430	2.4417	2.4430	2.5079	2.5456	2.5646	2.5201	2.6118
15	2.5220	2.6550	2.7053	2.7005	2.6400	2.4534	2.4430	2.5156	2.5456	2.5806	2.5193	2.6118
16	2.5298	2.6677	2.6989	2.7005	2.6344	2.4534	2.4474	2.5093	2.5456	2.5718	2.5221	2.6118
17	2.5019	2.6440	2.6989	2.7094	2.5794	2.4534	2.4503	2.5056	2.5936	2.5826	2.5221	2.6045
18	2.5329	2.6440	2.6989	2.6943	2.5826	2.4672	2.4597	2.5056	2.6132	2.5954	2.5221	2.5977
19	2.5330	2.6440	2.7199	2.7070	2.5826	2.4874	2.4667	2.5056	2.5884	2.6019	2.5200	2.5796
20	2.5382	2.6629	2.7325	2.7059	2.5826	2.4568	2.4919	2.5098	2.5898	2.6019	2.5240	2.5985
21	2.5382	2.6821	2.7379	2.7059	2.5457	2.4580	2.4919	2.4965	2.5314	2.6019	2.5434	2.5986
22	2.5382	2.6822	2.7338	2.7059	2.5648	2.4289	2.4919	2.5009	2.5314	2.5966	2.5438	2.5986
23	2.5536	2.6830	2.7306	2.7051	2.5729	2.4289	2.5017	2.5131	2.5314	2.5860	2.5658	2.5986
24	2.5500	2.6830	2.7306	2.7088	2.5470	2.4289	2.4688	2.5131	2.5646	2.5687	2.5658	2.6019
25	2.5878	2.6830	2.7306	2.7118	2.5273	2.3845	2.4494	2.5131	2.5577	2.5534	2.5658	2.5947
26	2.6053	2.6830	2.7159	2.7265	2.5273	2.4096	2.4246	2.5131	2.5651	2.5578	2.5674	2.6127
27	2.6317	2.7121	2.7320	2.7283	2.5273	2.4093	2.4502	2.5228	2.5600	2.5578	2.5767	2.6108
28	2.6317	2.7421	2.7588	2.7155	2.5168	2.4093	2.4502	2.5080	2.5623	2.5578	2.5833	2.6223
29	2.6317	2.7588	2.7457	2.7155	2.5112	2.4093	2.4502	2.4964	2.5623	2.5392	2.5667	2.6316
30	2.6314		2.7272	2.7155	2.4910	2.4093	2.4813	2.4905	2.5623	2.5425	2.5737	2.6316
31	2.6312		2.7272		2.4630		2.4832	2.4751		2.5354		2.6316

Офіційний курс гривні щодо іноземних валют, який встановлюється
Національним банком України один раз на місяць (за грудень 2012 року)*

№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс	№ п/п	Код валюти	Назва валюти	Офіційний курс
1	100 BGL	100 левів (Болгарія)	531.0412	16	434 LYD	100 лівійських динарів	634.6169
2	986 BRL	100 бразильських реалів	382.2939	17	484 MXN	100 мексиканських нових песо	61.3464
3	051 AMD	10000 вірменських драмів	197.2655	18	496 MNT	10000 монгольських тугриків	57.2770
4	410 KRW	1000 вонів Республіки Корея	7.3790	19	554 NZD	100 новозеландських доларів	658.8913
5	704 VND	10000 в'єтнамських донгів	3.8336	20	586 PKR	100 пакистанських рупій	8.2803
6	981 GEL	100 грузинських ларі	482.5234	21	604 PEN	100 перуанських нових сол	308.7889
7	344 HKD	100 доларів Гонконгу	103.1350	22	642 ROL	100 румунських лейв	230.2906
8	818 EGP	100 єгипетських фунтів	130.8612	23	682 SAR	100 саудівських ріялів	213.1410
9	376 ILS	100 ізраїльських нових шекелів	207.6913	24	760 SYP	100 сирійських фунтів	11.2816
10	356 INR	1000 індійських рупій	143.9532	25	901 TWD	100 нових тайванських доларів	27.4405
11	364 IRR	1000 іранських ріалів	0.6498	26	972 TJS	100 таджицьких сомоні	167.5857
12	368 IQD	100 іракських динарів	0.6879	27	952 XOF	1000 франків КФА	15.7305
13	417 KGS	100 киргизьких сомів	16.9150	28	152 CLP	1000 чилійських песо	16.6123
14	414 KWD	100 кувейтських динарів	2837.4157	29	191 HRK	100 хорватських кун	137.7632
15	422 LBP	1000 ліванських фунтів	5.3092	30	255	100 доларів США за розр. із Індією	639.4400

* Курс встановлено з 01.12.2012 року.

Підготовлено департаментом аналізу та прогнозування грошово-кредитного ринку Національного банку України.

Офіційний курс гривні який встановлюється Національним банком

№ п/п	Код валюти	Назва валюти						
			01.12.2012 р.	02.12.2012 р.	03.12.2012 р.	04.12.2012 р.	05.12.2012 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	835.4331	835.4331	832.1076	833.7829	837.3558	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1281.3966	1281.3966	1280.1813	1285.1201	1288.2476	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	1018.6058	1018.6058	1018.6058	1018.6058	1018.8655	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0093	0.0093	0.0093	0.0094	0.0093	
5	208 DKK	100 датських крон	139.2165	139.2165	139.1382	139.8952	140.2664	
6	840 USD	100 доларів США	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	
7	352 ISK	100 ісландських крон	6.3537	6.3537	6.3628	6.3689	6.3954	
8	124 CAD	100 канадських доларів	805.9991	805.9991	804.3792	805.0339	804.1524	
9	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.3103	5.3103	5.3103	5.3103	5.3067	
10	428 LVL	100 латвійських латів	1491.8277	1491.8277	1490.9092	1498.8453	1502.6473	
11	440 LTL	100 литовських літів	300.8024	300.8024	300.6172	302.2608	303.0710	
12	498 MDL	100 молдовських лейв	64.5294	64.5294	64.5805	64.6202	64.7296	
13	578 NOK	100 норвезьких крон	141.3075	141.3075	140.7227	142.0120	142.4411	
14	985 PLN	100 польських злотих	253.5175	253.5175	252.8430	253.8297	253.4314	
15	643 RUB	10 російських рублів	2.5737	2.5737	2.5942	2.5921	2.5789	
16	702 SGD	100 сингапурських доларів	654.9854	654.9854	654.4996	655.9274	656.4479	
17	792 TRL	100 турецьких лір	446.8871	446.8871	447.1507	447.3599	447.8297	
18	795 TMM	100 туркменських манатів	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	
19	348 HUF	1000 угорських форинтів	37.1862	37.1862	36.9345	37.0232	37.0567	
20	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.4059	0.4059	0.4059	0.4051	0.4051	
21	203 CZK	100 чеських крон	41.1722	41.1722	41.0882	41.3227	41.4548	
22	752 SEK	100 шведських крон	120.2499	120.2499	119.8235	120.5719	121.3057	
23	756 CHF	100 швейцарських франків	862.4184	862.4184	861.1009	863.4450	862.2640	
24	156 CNY	100 юанів женьмінбі (Китай)	128.3550	128.3550	128.3046	128.3255	128.3885	
25	392 JPY	1000 японських єн	97.3211	97.3211	96.6723	97.2099	97.5432	
26	978 EUR	100 євро	1038.6104	1038.6104	1037.9710	1043.6460	1046.4436	
27	960 XDR	100 СПЗ	1226.7745	1226.7745	1226.7745	1228.1543	1230.8436	

			16.12.2012 р.	17.12.2012 р.	18.12.2012 р.	19.12.2012 р.	20.12.2012 р.	21.12.2012 р.	
1	036 AUD	100 австралійських доларів	843.5515	841.2296	841.9072	841.8459	839.3691	838.1513	
2	826 GBP	100 англійських фунтів стерлінгів	1290.3458	1288.4342	1295.4172	1295.9123	1302.8169	1299.7211	
3	031 AZM	100 азербайджанських манатів	1018.3463	1018.3463	1018.3463	1018.3463	1018.3463	1018.3463	
4	974 BYR	10 білоруських рублів	0.0093	0.0093	0.0094	0.0093	0.0093	0.0093	
5	208 DKK	100 датських крон	140.0944	140.1317	140.9780	141.1897	142.5087	141.9011	
6	840 USD	100 доларів США	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	
7	352 ISK	100 ісландських крон	6.2967	6.3156	6.3266	6.3381	6.3781	6.3740	
8	124 CAD	100 канадських доларів	813.2933	811.8996	809.7604	811.9932	810.0174	807.8382	
9	398 KZT	100 казахстанських тенге	5.3113	5.3092	5.3092	5.3092	5.3071	5.3113	
10	428 LVL	100 латвійських латів	1501.3568	1501.6004	1510.6690	1513.1699	1526.9695	1520.5411	
11	440 LTL	100 литовських літів	302.7238	302.8164	304.6452	305.0618	307.9324	306.6360	
12	498 MDL	100 молдовських лейв	65.3375	65.5180	65.6639	65.7335	65.9358	66.0006	
13	578 NOK	100 норвезьких крон	142.5496	141.8387	142.7147	142.6293	144.1569	143.7644	
14	985 PLN	100 польських злотих	255.3550	255.8832	257.2460	257.3587	261.0047	259.9442	
15	643 RUB	10 російських рублів	2.6118	2.6045	2.5977	2.5796	2.5985	2.5986	
16	702 SGD	100 сингапурських доларів	654.8331	654.2956	654.8866	656.1500	655.8283	655.6557	
17	792 TRL	100 турецьких лір	448.9882	448.6245	448.1420	448.6785	448.9608	447.2973	
18	795 TMM	100 туркменських манатів	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	
19	348 HUF	1000 угорських форинтів	36.8693	36.8468	36.6266	36.5228	37.0708	37.0025	
20	860 UZS	100 узбецьких сумів	0.4044	0.4044	0.4044	0.4036	0.4036	0.4036	
21	203 CZK	100 чеських крон	41.3320	41.4397	41.7048	41.7983	42.1014	41.9674	
22	752 SEK	100 шведських крон	119.8469	119.1621	120.1598	120.5472	122.6869	122.6132	
23	756 CHF	100 швейцарських франків	864.5530	864.8890	870.6165	871.9516	878.9921	876.5235	
24	156 CNY	100 юанів женьмінбі (Китай)	127.7040	127.9698	128.1139	128.3297	128.2513	128.2497	
25	392 JPY	1000 японських єн	95.7359	95.4417	95.2875	95.2970	94.6270	94.9384	
26	978 EUR	100 євро	1045.2446	1045.5643	1051.8788	1053.3175	1063.2289	1058.7528	
27	960 XDR	100 СПЗ	1228.2411	1228.4922	1231.4732	1232.2250	1235.3483	1235.1116	

щодо іноземних валют, України щоденно (за грудень 2012 року)

Офіційний курс

	06.12.2012 р.	07.12.2012 р.	08.12.2012 р.	09.12.2012 р.	10.12.2012 р.	11.12.2012 р.	12.12.2012 р.	13.12.2012 р.	14.12.2012 р.	15.12.2012 р.
	836.5661	838.8286	838.8286	838.8286	837.3897	839.0119	838.8099	843.4109	843.5515	843.5515
	1286.2242	1287.7857	1287.7857	1287.7857	1279.6138	1284.8022	1286.2652	1290.3587	1290.3458	1290.3458
	1018.4760	1018.4760	1018.4760	1018.4760	1018.6058	1018.6058	1018.3463	1018.3463	1018.3463	1018.3463
	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093
	139.9865	140.0747	140.0747	140.0747	138.2889	138.5549	139.2263	139.7093	140.0944	140.0944
	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
	6.3964	6.3898	6.3898	6.3898	6.3266	6.3011	6.3151	6.2912	6.2967	6.2967
	805.7758	806.1453	806.1453	806.1453	805.4792	809.8855	810.0862	811.1184	813.2933	813.2933
	5.3120	5.3177	5.3177	5.3177	5.3202	5.3241	5.3163	5.3124	5.3113	5.3113
	1499.3330	1500.5672	1500.5672	1500.5672	1481.1842	1484.2667	1491.9272	1497.3239	1501.3568	1501.3568
	302.4460	302.6080	302.6080	302.6080	298.7421	299.3208	300.7792	301.8672	302.7238	302.7238
	64.8057	64.9515	64.9515	64.9515	65.0096	65.1655	65.2410	65.2948	65.3375	65.3375
	141.9638	142.4271	142.4271	142.4271	140.7130	141.0915	141.5374	142.2044	142.5496	142.5496
	253.4796	252.7443	252.7443	252.7443	249.6845	250.6354	253.7891	254.4087	255.3550	255.3550
	2.5932	2.5858	2.5858	2.5858	2.5811	2.5894	2.5993	2.6009	2.6118	2.6118
	655.9170	655.6507	655.6507	655.6507	654.6276	654.3178	654.4810	654.4564	654.8331	654.8331
	447.2315	446.7440	446.7440	446.7440	446.1877	446.1065	448.1640	449.3005	448.9882	448.9882
	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561
	36.9502	36.8578	36.8578	36.8578	36.3254	36.4536	36.8090	36.9173	36.8693	36.8693
	0.4051	0.4051	0.4051	0.4051	0.4051	0.4044	0.4044	0.4044	0.4044	0.4044
	41.4103	41.4703	41.4703	41.4703	40.9194	40.9386	41.0649	41.2542	41.3320	41.3320
	120.7127	121.0797	121.0797	121.0797	119.6910	119.7061	120.1322	120.8099	119.8469	119.8469
	861.0533	862.5103	862.5103	862.5103	854.1001	856.3929	857.2270	860.7541	864.5530	864.5530
	128.2985	128.2979	128.2979	128.2979	128.3627	128.0917	127.9656	127.9194	127.7040	127.7040
	97.3148	97.0504	97.0504	97.0504	97.1369	97.2884	96.9592	96.4010	95.7359	95.7359
	1044.2855	1044.8450	1044.8450	1044.8450	1031.4967	1033.4949	1038.5305	1042.2872	1045.2446	1045.2446
	1230.4495	1229.5240	1229.5240	1229.5240	1224.2997	1224.1085	1226.8649	1227.9222	1228.2411	1228.2411

	22.12.2012 р.	23.12.2012 р.	24.12.2012 р.	25.12.2012 р.	26.12.2012 р.	27.12.2012 р.	28.12.2012 р.	29.12.2012 р.	30.12.2012 р.	31.12.2012 р.
	838.1513	838.1513	833.8299	830.9200	830.9200	830.9200	829.5661	830.2215	830.2215	830.2215
	1299.7211	1299.7211	1296.7273	1292.3728	1292.3728	1292.3728	1293.2692	1289.8185	1289.8185	1289.8185
	1018.3463	1018.3463	1018.4760	1018.4760	1018.4760	1018.4760	1018.2166	1018.2166	1018.2166	1018.2166
	0.0093	0.0093	0.0094	0.0094	0.0094	0.0094	0.0093	0.0093	0.0093	0.0093
	141.9011	141.9011	141.5048	141.5936	141.5936	141.5936	142.1344	141.2414	141.2414	141.2414
	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000	799.3000
	6.3740	6.3740	6.3271	6.3271	6.3271	6.3271	6.2799	6.1966	6.1966	6.1966
	807.8382	807.8382	806.5664	805.0249	805.0249	805.0249	805.9831	803.0157	803.0157	803.0157
	5.3113	5.3113	5.3191	5.3106	5.3138	5.3113	5.3191	5.3184	5.3184	5.3184
	1520.5411	1520.5411	1516.0761	1516.8912	1516.8912	1516.8912	1521.0893	1510.0562	1510.0562	1510.0562
	306.6360	306.6360	305.7795	305.9878	305.9878	305.9878	307.0990	305.1776	305.1776	305.1776
	66.0006	66.0006	66.0377	66.0977	66.0977	66.1229	66.2588	66.2583	66.2583	66.2583
	143.7644	143.7644	144.3231	143.3632	143.3632	143.3632	143.7570	143.6071	143.6071	143.6071
	259.9442	259.9442	259.7602	258.8482	258.8482	258.8482	260.6054	258.2071	258.2071	258.2071
	2.5986	2.5986	2.6019	2.5947	2.6127	2.6108	2.6223	2.6316	2.6316	2.6316
	655.6557	655.6557	654.7162	655.0404	655.0404	655.0404	654.0534	653.5086	653.5086	653.5086
	447.2973	447.2973	445.3142	444.4927	444.4927	444.4927	446.3322	446.7932	446.7932	446.7932
	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561	280.4561
	37.0025	37.0025	36.7617	36.4077	36.4077	36.4077	36.3844	36.2364	36.2364	36.2364
	0.4036	0.4036	0.4036	0.4029	0.4029	0.4029	0.4029	0.4029	0.4029	0.4029
	41.9674	41.9674	41.9149	42.0470	42.0470	42.0470	42.2198	41.9140	41.9140	41.9140
	122.6132	122.6132	122.8455	122.3909	122.3909	122.3909	122.9065	123.0762	123.0762	123.0762
	876.5235	876.5235	874.2199	875.3229	875.3229	875.3229	877.6290	872.2824	872.2824	872.2824
	128.2497	128.2497	128.2690	128.2271	128.2271	128.2271	128.1546	128.2331	128.2331	128.2331
	94.9384	94.9384	95.1253	94.6359	94.6359	94.6359	93.1195	92.8385	92.8385	92.8385
	1058.7528	1058.7528	1055.7954	1056.5147	1056.5147	1056.5147	1060.3514	1053.7172	1053.7172	1053.7172
	1235.1116	1235.1116	1232.8731	1232.8731	1232.8731	1232.8731	1232.1072	1228.4601	1228.4601	1228.4601

Підготовлено департаментом аналізу та прогнозування грошово-кредитного ринку Національного банку України.

Спеціально для "Вісника НБУ"/

Офіційний список банків України, включених до Державного реєстру банків

Повний перелік зареєстрованих банків України та основні відомості про них за станом на 1 січня 2013 року. Банки розміщено за регіонами та за номерами реєстрації. Назви банків подано за орфографією їхніх статутів.

За станом на 1 січня 2013 р.

№ п/п	Назва банку	Вид то- ва- риства	Зареєстрований статутний капітал, грн.	Дата реєстрації банку	Номер реє- страції	Юридична адреса	Кіль- кість філій
1	2	3	4	5	6	7	8
м. Київ і Київська область							
1	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРСОЦБАНК"	ПАТ	1 814 515 166.90	27.09.1991 р.	3	м. Київ, вул. Ковпака, 29	–
2	Публічне акціонерне товариство "Державний ощадний банк України"	ПАТ	15 537 900 000	31.12.1991 р.	4	м. Київ, вул. Госпітальна, 12-г	25
3	Публічне акціонерне товариство "Державний експортно-імпорتنний банк України"	ПАТ	16 446 817 658.82	23.01.1992 р.	5	м. Київ, вул. Горького, 127	29
4	Публічне акціонерне товариство "Український інноваційний банк"	ПАТ	305 000 000	02.10.1991 р.	9	м. Київ, вул. Смирнова-Ласточкина, 10-а	18
5	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІДОБАНК"	ПАТ	675 688 819	02.10.1991 р.	11	м. Київ, вул. Червоноармійська, 10	–
6	Публічне акціонерне товариство "РОДОВІД БАНК"	ПАТ	12 359 298 999.6	07.10.1991 р.	16	м. Київ, вул. Північно-Сирецька, 1–3	–
7	Публічне акціонерне товариство "Легбанк"	ПАТ	111 500 000	08.10.1991 р.	17	м. Київ, вул. Жилинська, 27	–
8	Публічне акціонерне товариство "БРОКБІЗНЕСБАНК"	ПАТ	2 524 140 000	07.10.1991 р.	18	м. Київ, просп. Перемоги, 41	–
9	Публічне акціонерне товариство "ФІНЕКСБАНК"	ПАТ	122 474 000	08.10.1991 р.	19	м. Київ, вул. Миколи Грінченка, 4, літера Б	–
10	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КІПРУ"	ПАТ	700 643 600	21.10.1991 р.	43	м. Київ, вул. Урицького, 45	–
11	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТАСКОМБАНК"	ПАТ	220 000 000	21.10.1991 р.	45	м. Київ, вул. Куренівська, 15-а	–
12	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "ТАВРИКА"	ПАТ	350 000 000	24.10.1991 р.	53	м. Київ, вул. Дмитрівська, 92–94	–
13	Публічне акціонерне товариство "Банк "Фінанси та Кредит"	ПАТ	2 100 000 000	30.10.1991 р.	63	м. Київ, вул. Артема, 60	15
14	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЕНЕРГОБАНК"	ПАТ	359 037 175	31.10.1991 р.	68	м. Київ, вул. Воздвиженська, 56	–
15	Публічне акціонерне товариство "Сведбанк"	ПАТ	5 440 927 662	31.10.1991 р.	69	м. Київ, вул. Новокосянтинівська, 18, літера В	–
16	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ЕКСПОБАНК"	ПАТ	404 231 212	26.12.1991 р.	75	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	5
17	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТАРОКИЇВСЬКИЙ БАНК"	ПАТ	51 355 900.47	31.12.1991 р.	79	м. Київ, вул. Микільсько-Ботанічна, 6/8	–
18	Публічне акціонерне товариство "Грін Банк"	ПАТ	76 650 000	09.01.1992 р.	81	м. Київ, вул. Стельмаха, 10-а	–
19	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТММ-БАНК"	ПАТ	66 000 000	20.01.1992 р.	82	м. Київ, вул. Панельна, 5	–
20	Публічне акціонерне товариство "Український Професійний Банк"	ПАТ	500 000 000	30.01.1992 р.	83	м. Київ, вул. Марини Раскової, 15	–
21	Публічне акціонерне товариство "Банк Альянс"	ПАТ	64 778 900	10.03.1992 р.	89	м. Київ, просп. Московський, 8, корпус 16-А	–
22	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНТЕРБАНК"	ПАТ	36 050 000	23.03.1992 р.	93	м. Київ, вул. Вадима Гетьмана, 27	–
23	Публічне акціонерне товариство "Райффайзен Банк Аваль"	ПАТ	3 002 774 908	27.03.1992 р.	94	м. Київ, вул. Лескова, 9	25
24	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК"	ПАТ	2 348 619 133.05	02.07.1992 р.	120	м. Київ, вул. Зоологічна, 5	–
25	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний промислово-інвестиційний банк"	ПАТ	5 298 714 520	26.08.1992 р.	125	м. Київ, пров. Шевченка, 12	5
26	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ВТБ БАНК"	ПАТ	5 415 784 405	11.11.1992 р.	128	м. Київ, бул. Тараса Шевченка / вул. Пушкінська, 8/26	–
27	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БТА БАНК"	ПАТ	1 500 000 000	10.12.1992 р.	133	м. Київ, вул. Жилинська, 75	–
28	Публічне акціонерне товариство "Банк "Український капітал"	ПАТ	85 320 000	25.12.1992 р.	138	м. Київ, просп. Перемоги, 67	–

1	2	3	4	5	6	7	8
29	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ПРАВЕКС-БАНК"	ПАТ	941 920 000	29.12.1992 р.	139	м. Київ, вул. Кловський Узвіз, 9/2	1
30	Публічне акціонерне товариство "КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК"	ПАТ	1 050 000 000	10.02.1993 р.	149	м. Київ, вул. Пушкінська, 42/4	1
31	Публічне акціонерне товариство "АЛЬФА-БАНК"	ПАТ	4 639 120 959	24.03.1993 р.	158	м. Київ, вул. Десятинна, 4/6	–
32	Публічне акціонерне товариство Банк "Контракт"	ПАТ	86 000 000	18.05.1993 р.	168	м. Київ, вул. Воздвиженська, 58	–
33	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "КИЇВ"	ПАТ	3 567 544 000	19.05.1993 р.	171	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 16–22	–
34	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ХРЕЩАТИК"	ПАТ	828 828 000	19.05.1993 р.	172	м. Київ, вул. Хрещатик, 8-а	–
35	Публічне акціонерне товариство Акціонерний комерційний банк "Аркада"	ПАТ	220 445 042	23.06.1993 р.	177	м. Київ, вул. Ольгинська, 3	–
36	Публічне акціонерне товариство акціонерний банк "Укргазбанк"	ПАТ	10 000 000 000	21.07.1993 р.	183	м. Київ, вул. Єреванська, 1	–
37	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАРОДНИЙ КАПІТАЛ"	ПАТ	80 055 590	21.09.1993 р.	198	м. Київ, бульвар І.Лепсе, 4	–
38	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "УКООСПІЛКА"	ПАТ	72 626 324.47	25.10.1993 р.	204	м. Київ, вул. Хрещатик, 7/11	4
39	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "НАДРА"	ПАТ	3 890 362 660	26.10.1993 р.	205	м. Київ, вул. Артема, 15	–
40	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "НАЦІОНАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ"	ПАТ	161 000 000	09.11.1993 р.	210	м. Київ, вул. Володимирська, 54	–
41	Публічне акціонерне товариство "Діамантбанк"	ПАТ	210 000 000	17.11.1993 р.	212	м. Київ, Контрактова площа, 10-а	–
42	Публічне акціонерне товариство "Європейський банк раціонального фінансування"	ПАТ	153 000 000	24.11.1993 р.	214	м. Київ, вул. Володимирська / пров. Рильський, 18/2	1
43	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЮНЕКС БАНК"	ПАТ	292 000 000	03.12.1993 р.	216	м. Київ, вул. Почайнинська, 38	–
44	Публічне акціонерне товариство "Комерційний Індустріальний Банк"	ПАТ	101 276 684	03.12.1993 р.	219	м. Київ, вул. Воровського, 6	–
45	Публічне акціонерне товариство "Аграрний комерційний банк"	ПАТ	98 112 250	24.12.1993 р.	222	м. Київ, вул. Димитрова, 9-а	–
46	Публічне акціонерне товариство "Універсал Банк"	ПАТ	1 162 671 970	20.01.1994 р.	226	м. Київ, вул. Автозаводська, 54/19	–
47	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПЕРШИЙ"	ПАТ	265 000 000	26.01.1994 р.	229	м. Київ, вул. Дегтярівська, 48	–
48	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФОРУМ"	ПАТ	5 934 618 920	31.01.1994 р.	231	м. Київ, бул. Верховної Ради, 7	–
49	Публічне акціонерне товариство "ПІРЕУС БАНК МКБ"	ПАТ	1 627 792 220	31.01.1994 р.	234	м. Київ, вул. Іллінська, 8	–
50	Публічне акціонерне товариство "Банк Велес"	ПАТ	105 000 000	18.03.1994 р.	239	м. Київ, вул. Героїв Севастополя, 48	–
51	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ЕКСПРЕС-БАНК"	ПАТ	248 767 757	12.04.1994 р.	243	м. Київ, Повітрофлотський просп., 25	8
52	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ТК КРЕДИТ"	ПАТ	151 828 750	28.04.1994 р.	245	м. Київ, вул. Дмитрівська, 18/24	–
53	Публічне акціонерне товариство "Інтеграл-банк"	ПАТ	160 000 000	30.09.1994 р.	250	м. Київ, просп. Перемоги, 52/2	1
54	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК НАЦІОНАЛЬНИЙ КРЕДИТ"	ПАТ	113 960 750	31.01.1996 р.	255	м. Київ, вул. Тургенєвська, 52/58	–
55	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРГАЗПРОМ-БАНК"	ПАТ	82 800 000	27.03.1996 р.	256	м. Київ, Дніпровська Набережна, 13	–
56	Публічне акціонерне товариство "Банк "Київська Русь"	ПАТ	416 080 000	30.05.1996 р.	258	м. Київ, вул. Хорива, 11-а	3
57	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПЕТРОКОММЕРЦ-УКРАЇНА"	ПАТ	319 474 505	26.09.1996 р.	262	м. Київ, вул. Велика Житомирська, 20	–
58	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ТЕРРА БАНК"	ПАТ	557 141 000	18.10.1996 р.	263	м. Київ, бул. Дружби Народів, 28-в	–
59	Публічне акціонерне товариство "Банк "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	ПАТ	439 692 500	30.12.1996 р.	264	м. Київ, вул. Борисоглібська, 5, літера А	–
60	Публічне акціонерне товариство "УніКредит Банк"	ПАТ	653 507 670	28.02.1997 р.	265	м. Київ, вул. Ярославів Вал, 14-а	1
61	Публічне акціонерне товариство "Кредитпромбанк"	ПАТ	2 635 938 340	20.05.1997 р.	266	м. Київ, бул. Дружби Народів, 38	12
62	Публічне Акціонерне товариство "Перший Інвестиційний Банк"	ПАТ	230 000 000	20.06.1997 р.	267	м. Київ, Московський просп., 6	–
63	Публічне акціонерне товариство "ІНГ Банк Україна"	ПАТ	731 298 045	15.12.1997 р.	271	м. Київ, вул. Спаська, 30-а	–
64	Публічне акціонерне товариство "ОТП Банк"	ПАТ	2 868 190 521.75	02.03.1998 р.	273	м. Київ, вул. Жиянська, 43	–
65	Публічне акціонерне товариство "Сітібанк"	ПАТ	66 500 000	11.05.1998 р.	274	м. Київ, вул. Димитрова, 16-г	–
66	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОКРЕДИТ БАНК"	ПАТ	298 333 224.48	28.12.2000 р.	276	м. Київ, просп. Перемоги, 107-а	–
67	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДОЧІРНІЙ БАНК СБЕРБАНКУ РОСІЇ"	ПАТ	3 392 460 500	15.06.2001 р.	277	м. Київ, вул. Володимирська, 46	–

1	2	3	4	5	6	7	8
68	Публічне акціонерне товариство "ПРАЙМ-БАНК"	ПАТ	61 100 000	30.07.2001 р.	278	м. Київ, вул. Михайлівська, 6-а (поштова адреса)	–
69	Публічне акціонерне товариство "АРТЕМ-БАНК"	ПАТ	86 000 000	06.08.2002 р.	280	м. Київ, вул. Артема, 103	–
70	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКТИВ-БАНК"	ПАТ	312 750 000	06.08.2002 р.	281	м. Київ, вул. Борисоглібська, 3	–
71	Публічне акціонерне товариство "Фортуна-банк"	ПАТ	215 000 000	17.10.2002 р.	282	м. Київ, вул. Боричів Тік, 35-в	–
72	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ"	ПАТ	201 400 000	29.01.2003 р.	285	м. Київ, вул. Раїси Окіпної, 8-б	–
73	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Даніель"	ПАТ	120 412 000	27.11.2003 р.	289	м. Київ, вул. Саксаганського, 3, літера А	–
74	Публічне акціонерне товариство "Акціонерний комерційний банк "Траст-капітал"	ПАТ	53 250 000	10.03.2004 р.	291	м. Київ, вул. Підвисоцького, 7	–
75	Публічне акціонерне товариство "Український банк реконструкції та розвитку"	ПАТ	117 999 500	19.03.2004 р.	292	м. Київ, вул. Олексія Терехіна, 4	–
76	Публічне акціонерне товариство "Український будівельно-інвестиційний банк"	ПАТ	120 004 636	20.04.2004 р.	293	м. Київ, бул. Лесі Українки, 30-в	–
77	Публічне акціонерне товариство "Банк Камбіо"	ПАТ	111 467 421.52	30.06.2004 р.	295	м. Київ, вул. Заньковецької / Станіславського, 3/1	–
78	Публічне акціонерне товариство "Платинум Банк"	ПАТ	380 567 201	13.01.2005 р.	296	м. Київ, вул. Амосова, 12	–
79	Публічне акціонерне товариство комерційний банк "ЄВРОБАНК"	ПАТ	126 670 000	18.01.2005 р.	297	м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 35	–
80	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "ФІНАНСОВА ІНІЦІАТИВА"	ПАТ	1 850 000 000	19.01.2005 р.	298	м. Київ, вул. Щорса, 7/9	–
81	Публічне акціонерне товариство "Банк інвестицій та заощаджень"	ПАТ	250 000 000	09.08.2005 р.	300	м. Київ, вул. Мельникова, 83-д	–
82	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БМ БАНК"	ПАТ	579 667 850	08.12.2005 р.	301	м. Київ, бул. Т.Шевченка, 37/122	–
83	Публічне акціонерне товариство "Ерсте Банк"	ПАТ	1 380 500 000	25.01.2006 р.	303	м. Київ, вул. Польова, 24, літера Д	–
84	Публічне акціонерне товариство "Дельта Банк"	ПАТ	2 327 000 000	15.02.2006 р.	304	м. Київ, вул. Щорса, 36-б	–
85	Публічне акціонерне товариство "Банк Русский Стандарт"	ПАТ	183 000 000	28.02.2006 р.	305	м. Київ, вул. Половецька, 3/42	–
86	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	195 890 000	06.05.2006 р.	306	м. Київ, вул. Солом'янська, 33	–
87	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК БОГУСЛАВ"	ПАТ	180 000 000	04.08.2006 р.	307	м. Київ, вул. Нижньоюрківська, 81	–
88	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	ПАТ	505 000 000	28.08.2006 р.	310	м. Київ, вул. Володимирська, 101	–
89	Публічне акціонерне товариство "ВЕСТ ФАЙНЕНС ЕНД КРЕДИТ БАНК"	ПАТ	88 045 200	04.10.2006 р.	311	м. Київ, вул. Ковпака, 17	–
90	Публічне акціонерне товариство "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ГАЗОВИЙ БАНК"	ПАТ	230 000 000	17.10.2006 р.	312	м. Київ, просп. Московський, 16	–
91	Публічне акціонерне товариство "ЕРДЕ БАНК"	ПАТ	211 941 110	28.12.2006 р.	313	м. Київ, вул. П.Сагайдачного / Ігорівська, 10/5, літера А	–
92	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КРЕДИТ ОПТИМА БАНК"	ПАТ	63 000 000	29.12.2006 р.	314	м. Київ, вул. Дмитрівська, 69	–
93	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Преміум"	ПАТ	260 000 000	24.07.2007 р.	315	м. Київ, вул. Бастіонна, 1/36	–
94	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО БАНК "ТРАСТ"	ПАТ	69 000 000	22.08.2007 р.	317	м. Київ, вул. С.Струтинського, 8	–
95	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "СОЮЗ"	ПАТ	336 000 000	26.11.2007 р.	318	м. Київ, вул. Суворова, 4	–
96	Публічне акціонерне товариство АСТРА БАНК	ПАТ	1 050 000 000	28.11.2007 р.	319	м. Київ, просп. Героїв Сталінграда, 16-в	–
97	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ГЛОБУС"	ПАТ	160 000 000	29.11.2007 р.	320	м. Київ, пров. Куренівський, 19/5	–
98	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІЖНАРОДНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	99 825 000	11.03.2008 р.	321	м. Київ, вул. Лаврська, 16	–
99	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЗЛАТОБАНК"	ПАТ	352 500 000	16.05.2008 р.	323	м. Київ, вул. Б.Хмельницького, 17/52	–
100	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Акордбанк"	ПАТ	96 400 000	04.06.2008 р.	324	м. Київ, вул. Стеценка, 6	–
101	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК 3/4"	ПАТ	267 000 000	17.07.2008 р.	325	м. Київ, вул. Фрунзе, 25	–
102	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "СТАНДАРТ"	ПАТ	125 000 000	31.12.2008 р.	327	м. Київ, вул. Почайнинська, 45	–
103	Публічне акціонерне товариство "Діапазон-Максимум Банк"	ПАТ	110 000 000	17.02.2009 р.	328	м. Київ, просп. Гагаріна Юрія, 17-в	–
104	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АВАНТ-БАНК"	ПАТ	320 000 000	03.03.2009 р.	329	м. Київ, вул. Івана Клименка, 23	–

1	2	3	4	5	6	7	8
105	Публічне акціонерне товариство "ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ"	ПАТ	310 000 000	24.04.2009 р.	330	м. Київ, вул. Чорновола В'ячеслава, 25	–
106	Публічне акціонерне товариство "АПЕКС-БАНК"	ПАТ	190 000 000	08.05.2009 р.	331	м. Київ, вул. Печерська, 2/16	–
107	Публічне акціонерне товариство "Дойче Банк ДБУ"	ПАТ	228 666 102	19.06.2009 р.	332	м. Київ, вул. Лаврська, 20	–
108	Публічне акціонерне товариство "РАДИКАЛ БАНК"	ПАТ	120 000 000	23.03.2010 р.	333	с. Петропавлівська Борщагівка, вул. Леніна, 2-в	–
109	Публічне акціонерне товариство "Комерційний Банк "Центр"	ПАТ	120 000 000	14.06.2010 р.	334	м. Київ, просп. Науки, 54-б (поштова адреса: вул. Рокітної, 8-а)	–
110	Публічне акціонерне товариство "БАНК РИНКОВІ ТЕХНОЛОГІЇ"	ПАТ	300 000 000	13.09.2010 р.	335	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1, літера А	–
111	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	ПАТ	250 000 000	19.01.2011 р.	336	м. Київ, вул. Михайлівська, 7	–
112	Публічне акціонерне товариство "БАНК СІЧ"	ПАТ	120 000 000	24.05.2011 р.	337	м. Київ, вул. Володимирська, 63	–
113	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ДІВІ БАНК"	ПАТ	590 000 000	26.05.2011 р.	338	м. Київ, вул. Ігорівська / Набережно-Хрещатицька, 13/5, літера А	–
114	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК "СОФІЙСЬКИЙ"	ПАТ	120 000 000	16.03.2012 р.	341	м. Київ, Повітрофлотський просп., 54	–
115	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ФІНАНСОВИЙ ПАРТНЕР"	ПАТ	125 000 000	19.10.2012 р.	342	м. Київ, вул. Лук'янівська, 1	–
116	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АЛЬПАРИ БАНК"	ПАТ	122 000 000	26.10.2012 р.	343	м. Київ, вул. Тарасівська, 19	–
Вінницька область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Волинська область							
117 (1)	Публічне акціонерне товариство "Західкомбанк"	ПАТ	174 318 977	11.03.1993 р.	153	м. Луцьк, просп. Перемоги, 15	10
Дніпропетровська область							
118 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРИВАТБАНК"	ПАТ	14 897 555 475	19.03.1992 р.	92	м. Дніпропетровськ, Набережна Перемоги, 50	33
119 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "НОВИЙ"	ПАТ	150 000 000	06.04.1992 р.	101	м. Дніпропетровськ, просп. К.Маркса, 93	–
120 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦЕНТ-БАНК"	ПАТ	125 560 000	30.10.1992 р.	127	м. Дніпропетровськ, вул. Батумська, 11	–
121 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	ПАТ	315 000 000	07.07.1993 р.	180	м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, 17	–
122 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "РАДАБАНК"	ПАТ	120 000 000	03.12.1993 р.	220	м. Дніпропетровськ, просп. Кірова, 46	–
123 (6)	Публічне акціонерне товариство "Комерційний банк "Земельний Капітал"	ПАТ	95 220 500	31.01.1994 р.	236	м. Дніпропетровськ, просп. Пушкіна, 15	–
124 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄКАТЕРИНОСЛАВСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	247 526 310	23.06.1994 р.	248	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	2
125 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КЛАСИКБАНК"	ПАТ	220 000 000	06.10.1995 р.	254	м. Дніпропетровськ, вул. Баумана, 10, нежитлове приміщення № 75	–
126 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ВОСТОК"	ПАТ	307 350 000	17.10.2002 р.	283	м. Дніпропетровськ, вул. Курсантська, 24	–
127 (10)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "АКСІОМА"	ПАТ	266 000 000	10.01.2006 р.	302	м. Дніпропетровськ, вул. Сімферопольська, 11, приміщення 25	–
128 (11)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КОНКОРД"	ПАТ	120 000 000	07.08.2006 р.	308	м. Дніпропетровськ, вул. Артема, 94	–
129 (12)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКТАБАНК"	ПАТ	400 000 000	23.04.2008 р.	322	м. Дніпропетровськ, вул. Шевченка, 53	–
130 (13)	Публічне акціонерне товариство "ІнтерКредитБанк"	ПАТ	130 000 000	14.06.2011 р.	339	м. Дніпропетровськ, вул. Титова, 36	–
131 (14)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МЕЛІОР БАНК"	ПАТ	190 000 000	24.02.2012 р.	340	м. Дніпропетровськ, вул. Ливарна, 9, прим. 75	–
Донецька область							
132 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ПРОФЕСІЙНОГО ФІНАНСУВАННЯ"	ПАТ	121 442 090	01.10.1991 р.	6	м. Донецьк, просп. Ілліча, 100-а	–
133 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПІВДЕНКОМБАНК"	ПАТ	300 000 000	03.10.1991 р.	12	м. Донецьк, просп. Ватутіна, 33-а	2
134 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "КАПІТАЛ"	ПАТ	194 078 895	31.10.1991 р.	65	м. Донецьк, вул. Артема, 63	2
135 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК"	ПАТ	3 294 492 400	23.12.1991 р.	73	м. Донецьк, вул. Університетська, 2-а	–
136 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	ПАТ	66 600 054.96	27.12.1991 р.	78	м. Донецьк, просп. Миру, 59	–

1	2	3	4	5	6	7	8
137 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ БІЗНЕС БАНК"	ПАТ	234 160 000	19.05.1993 р.	170	м. Донецьк, вул. Артема, 125	–
138 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ПРОМЕКОНОМБАНК"	ПАТ	92 300 000	25.08.1993 р.	194	м. Донецьк, просп. Ленінський, 4	1
139 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УНІКОМБАНК"	ПАТ	460 564 375	28.10.2002 р.	284	м. Донецьк, вул. Челюскінців, 202-а	–
140 (9)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ ФІНАНСОВИЙ СВІТ"	ПАТ	143 000 000	12.11.2003 р.	288	м. Донецьк, просп. Миру, 5-б	–
141 (10)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	ПАТ	120 000 000	13.08.2008 р.	326	м. Донецьк, пров. Донбаський, 1	–
Житомирська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Закарпатська область							
142 (1)	Публічне акціонерне товариство "Комерційний інвестиційний банк"	ПАТ	115 000 000	16.12.1992 р.	135	м. Ужгород, вул. Гойди, 10	–
Запорізька область							
143 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНДУСТРІАЛБАНК"	ПАТ	607 798 054.50	16.10.1991 р.	36	м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, 39-д	–
144 (2)	Публічне акціонерне товариство "МетаБанк"	ПАТ	35 967 153.78	12.07.1993 р.	182	м. Запоріжжя, просп. Металургів, 30	–
145 (3)	Публічне акціонерне товариство "МОТОР-БАНК"	ПАТ	120 000 000	10.08.2007 р.	316	м. Запоріжжя, просп. Моторобудівників, 54-б	–
Івано-Франківська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Кіровоградська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
АР Крим і м. Севастополь							
146 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ЧОРНОМОРСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА РЕКОНСТРУКЦІЇ"	ПАТ	60 407 000	22.06.1992 р.	118	м. Сімферополь, вул. Більшовицька, 24	1
147 (2)	Публічне акціонерне товариство Банк "Морський"	ПАТ	145 962 000	17.05.1994 р.	246	м. Севастополь, вул. Брестська, 18-а	–
Луганська область							
148 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "УКРАЇНСЬКИЙ КОМУНАЛЬНИЙ БАНК"	ПАТ	105 800 000	10.08.1993 р.	187	м. Луганськ, вул. Шевченка В.В., 18-а	–
149 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК"	ПАТ	62 544 000	13.09.1995 р.	253	м. Луганськ, вул. 26 Бакинських Комісарів, 155	–
Львівська область							
150 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФОЛКСБАНК"	ПАТ	420 000 000	10.10.1991 р.	25	м. Львів, вул. Грабовського, 11	–
151 (2)	Публічне акціонерне товариство Акціонерно-комерційний банк "Львів"	ПАТ	237 905 338	14.10.1991 р.	28	м. Львів, вул. Сербська, 1	–
152 (3)	Публічне акціонерне товариство "ОКСІ БАНК"	ПАТ	120 000 000	14.10.1991 р.	30	м. Львів, вул. Газова, 17	–
153 (4)	Публічне акціонерне товариство "Ідея Банк"	ПАТ	160 000 000	22.10.1991 р.	46	м. Львів, вул. Валова, 11	–
154 (5)	Публічне Акціонерне Товариство "КРЕДОБАНК"	ПАТ	1 918 969 469.16	31.03.1992 р.	96	м. Львів, вул. Сахарова, 78	1
Миколаївська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Одеська область							
155 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПОРТО-ФРАНКО"	ПАТ	105 553 560	17.10.1991 р.	39	м. Одеса, вул. Пушкінська, 10	–
156 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ІНВЕСТБАНК"	ПАТ	74 129 600	31.03.1992 р.	95	м. Одеса, вул. Велика Арнаутська, 2-б	1
157 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНРОСТБАНК"	ПАТ	120 000 000	29.01.1993 р.	147	м. Одеса, просп. Академіка Глушка, 13	1
158 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МІСТО БАНК"	ПАТ	299 980 000	23.07.1993 р.	184	м. Одеса, вул. Фонтанська дорога, 11	4
159 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МАРФІН БАНК"	ПАТ	435 000 050	05.11.1993 р.	207	Одеська обл., м. Іллічівськ, вул. Леніна, 28	1
160 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"	ПАТ	956 894 000	03.12.1993 р.	218	м. Одеса, вул. Краснова, 6/1	17
161 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ФІНБАНК"	ПАТ	135 050 000	24.12.1993 р.	223	м. Одеса, просп. Т.Шевченка, 4-а	–
162 (8)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ІМЕКСБАНК"	ПАТ	1 140 000 000	29.03.1994 р.	241	м. Одеса, просп. Гагаріна, 12-а	5
Полтавська область							
163 (1)	Публічне акціонерне товариство "Полтава-банк"	ПАТ	70 500 000	16.10.1991 р.	37	м. Полтава, вул. Паризької Комуни, 40-а	4
164 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АВТОКРАЗБАНК"	ПАТ	155 000 000	07.07.1993 р.	179	Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, 8	–
165 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК"	ПАТ	106 000 000	29.12.1997 р.	272	м. Кременчук, квартал 278, буд. 22-б	1

1	2	3	4	5	6	7	8
Рівненська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Сумська область							
166 (1)	Публічне акціонерне товариство Акціонерний Банк "СТОЛИЧНИЙ"	ПАТ	121 335 000	22.10.1993 р.	202	м. Суми, вул. Харківська, 1	–
Тернопільська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Харківська область							
167 (1)	Публічне акціонерне товариство "УкрСиббанк"	ПАТ	1 774 333 040	28.10.1991 р.	57	м. Харків, просп. Московський, 60	–
168 (2)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "МЕГАБАНК"	ПАТ	500 000 000	28.10.1991 р.	58	м. Харків, вул. Артема, 30	1
169 (3)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕГІОН-БАНК"	ПАТ	56 481 279	28.10.1991 р.	59	м. Харків, вул. Дарвіна, 4	–
170 (4)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "РЕАЛ БАНК"	ПАТ	150 000 000	29.10.1991 р.	60	м. Харків, просп. Леніна, 60	1
171 (5)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СХІДНО-УКРАЇНСЬКИЙ БАНК "ГРАНТ"	ПАТ	120 000 000	29.10.1991 р.	62	м. Харків, вул. Данилевського, 19	1
172 (6)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО БАНК "МЕРКУРІЙ"	ПАТ	141 500 000	18.11.1992 р.	129	м. Харків, вул. Петровського, 23	1
173 (7)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА"	ПАТ	169 651 300	18.08.1993 р.	193	м. Харків, просп. Леніна, 36	1
Херсонська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Хмельницька область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Черкаська область							
–	–	–	–	–	–	–	–
Чернігівська область							
174 (1)	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "АСВІО БАНК"	ПАТ	104 000 000	30.10.1991 р.	64	м. Чернігів, вул. Преображенська, 2 (м. Київ, вул. Фрунзе, 104)	–
175 (2)	Публічне акціонерне товариство "Банк "Демарк"	ПАТ	176 000 000	10.07.1992 р.	122	м. Чернігів, вул. Комсомольська, 28	–
176 (3)	Публічне акціонерне товариство "Полікомбанк"	ПАТ	49 500 120	18.08.1994 р.	249	м. Чернігів, вул. Київська, 3	–
Чернівецька область							
–	–	–	–	–	–	–	–

Банки, вилучені з Державного реєстру банків України (24.06.1992 р. – 01.01.2013 р.)

За станом на 1 січня 2013 р.

№ п/п	Назва банку ¹	№ реєстрації банку	Дата вилучення з Державного реєстру банків	Підстава для вилучення з Державного реєстру банків
1	2	3	4	5
1	"ПІВДЕННА УКРАЇНА"	102	24.06.1992 р.	Реєстрацію анульовано
2	"ДИСКОНТ"	116	27.11.1992 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
3	"ЕКОНОМІКА"	119	21.12.1992 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
4	"ЯНТАР"	106	05.03.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
5	"САМАРА-АГРО"	72	14.07.1993 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНА"
6	ЗАХІДКООПБАНК	48	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
7	АГРОПОСТАЧБАНК	109	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
8	"АГРОПРОГРЕС"	121	27.09.1993 р.	Постанова Правління НБУ від 27.09.1993 р. № 80
9	"ПАРТНЕР"	90	29.12.1993 р.	Перетворено на філію банку "ІНКО"
10	СУМИ-БАНК	143	05.01.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 05.01.1994 р. № 3
11	ПРИКАРПАТОРГБАНК	117	21.01.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
12	ЕКОМЕДБАНК	130	02.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 02.02.1994 р. № 19
13	БЛАГОБАНК	196	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 26
14	"НИВА"	137	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 27
15	УНІВЕРСАЛБАНК	136	08.02.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 08.02.1994 р. № 28
16	"ДОНБАС"	66	09.06.1994 р.	Постанова Правління НБУ від 09.06.1994 р. № 111
17	"КОЛОС"	111	30.06.1994 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
18	"ПЕРСПЕКТИВА"	35	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
19	"РІВНЕСПОЖИВСПІЛКА"	200	11.07.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
20	"АВУАР"	150	09.08.1994 р.	Перетворено на філію банку "УКРІНБАНК"
21	ЕЛБІМБАНК	230	26.01.1995 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"

¹ Назви банків подано за орфографією реєстраційних записів.

1	2	3	4	5
22	КБ "ХЕРСОНІНВЕСТБАНК"	173	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРАЇНСЬКИЙ КРЕДИТНИЙ БАНК"
23	КБ "ВОРСКЛА"	224	27.05.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКРСОЦБАНК"
24	ДНІПРОБАНК	49	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
25	"ЛЬВІВ-ВЕСТ"	76	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЕЛЕКТРОН"
26	"ОЛЕВСЬКИЙ"	112	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "АВАЛЬ"
27	БУККООПБАНК	185	09.07.1996 р.	Перетворено на філію банку "УКООПСІЛКА"
28	"ЄДНІСТЬ"	191	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
29	"ЕВІС"	237	09.07.1996 р.	Постанова Правління НБУ від 09.07.1996 р. № 82
30	АКБ "ПРУТ і К"	100	12.12.1996 р.	Перетворено на філію банку "ЗУКБ"
31	АКБ "КОНГРЕС"	176	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 187
32	КБ "ПРОМІНЬ"	56	26.12.1996 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.12.1996 р. № 188
33	КБ "ХЕРСОН"	98	30.01.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.01.1997 р. № 20
34	АБ "ВУГЛЕПРОГРЕСБАНК"	50	27.02.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.02.1997 р. № 28
35	КБ "КООПЕРАТОР"	174	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 54
36	КБ "ЕНЕРГІЯ"	107	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 55
37	АБ "ХАРКІВЛЕГБАНК"	55	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 56
38	КБ "ВІННИЦЯ"	42	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 57
39	АКБ "ЛЕГПРОДБАНК"	141	27.03.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.1997 р. № 58
40	АКБ "ХАРКІВ"	126	24.04.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.04.1997 р. № 95
41	АКБ "ДНІПРОСЕРВІСБАНК"	113	03.07.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.07.1997 р. № 135
42	АКБ "ЄВРОЦЕНТР"	178	30.10.1997 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.10.1997 р. № 261
43	АКБ "ДНІПРО"	13	06.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 06.03.1998 р. № 306
44	АКБ "РОСБ"	85	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 325
45	КБ "ПАРИТЕТ"	146	13.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.03.1998 р. № 326
46	КБ "ФДС"	244	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 345
47	КБ "ГЕОБАНК"	140	26.03.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.03.1998 р. № 347
48	АБ "МОНОЛІТБАНК"	233	16.04.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.04.1998 р. № 365
49	АБ "ЕКОНОМБАНК"	34	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 393
50	АБ "ЄВРОМЕТАЛБАНК"	208	25.06.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.06.1998 р. № 394
51	АКБ "ФІАТБАНК"	97	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 400
52	КБ "ДНІСТЕР-БАНК"	32	30.07.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1998 р. № 401
53	АБ "ТЕРНОПІЛЬ-КРЕДИТ"	41	05.08.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.08.1998 р. № 402
54	КБ "КОНТИНЕНТ"	88	25.09.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.09.1998 р. № 417
55	АБ "ЮНІВЕРС"	162	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 437
56	АБ "ІНТРАСТБАНК"	154	27.11.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.11.1998 р. № 438
57	АКБ "СТРИЖЕНЬ"	209	18.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.12.1998 р. № 449
58	АКБ "СЕРВІС"	186	31.12.1998 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.12.1998 р. № 450
59	КБ "САНА"	91	29.01.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.01.1999 р. № 455
60	КБ "УКРУНІВЕРСАЛБАНК"	213	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 474
61	КБ "АЛЕКС"	123	01.04.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.04.1999 р. № 481
62	АБ "ВІКТОРІЯ"	40	17.05.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.1999 р. № 489
63	АБ "АРМАНД"	206	14.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 14.06.1999 р. № 509
64	АБ "РЕЗІДЕНТ"	70	30.06.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.06.1999 р. № 512
65	АКБ "ГАЛИЦЬКИЙ"	31	30.07.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.07.1999 р. № 528
66	АБ "ТРАСТ"	159	30.08.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.08.1999 р. № 559
67	АБ "ТЕРНАВА"	235	30.09.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 30.09.1999 р. № 576
68	АБ "АНТЕК"	104	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 579
69	АБ "ЦЕНТРАЛЬНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	232	22.10.1999 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.10.1999 р. № 580
70	АКБ "БУДМБАНК"	10	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 39
71	АБ "ПОДІЛЛЯ"	151	08.02.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.02.2000 р. № 40
72	АКБ "АРКАДІЯ"	192	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 70
73	АКБ "УКРНАФТОГАЗБАНК"	26	22.03.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.03.2000 р. № 71
74	АБ "ЛІКО"	201	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 130
75	АКБ "НЕЗАЛЕЖНІСТЬ"	181	04.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.05.2000 р. № 131
76	КБ "ЧЕРКАСИ"	188	16.05.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2000 р. № 133
77	АКБ "БНП-ДРЕЗДНЕР БАНК (УКРАЇНА)"	275	04.08.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.08.2000 р. № 228
78	АБ "ІНВЕСТ-БАНК УКРАЇНА"	190	08.12.2000 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 08.12.2000 р. № 347
79	АБ "ЛІГА"	134	27.03.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 27.03.2001 р. № 65
80	КІЄВО-ПЕЧЕРСЬКИЙ АКБ	33	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 120
81	АКБ "СЛОБОЖАНЩИНА"	84	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 121
82	АКБ "ТАВРІЯ"	51	07.06.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.06.2001 р. № 122
83	КБ "ПОЛІС"	203	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 204
84	АК "ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	87	29.08.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 29.08.2001 р. № 205
85	АКЦІОНЕРНО-КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК ІНВЕСТИВАННЯ ПРОГРАМ РЕКОНСТРУКЦІЇ І РОЗВИТКУ "ЗАВОДБАНК"	251	31.10.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.10.2001 р. № 308
86	КАБ "ЕРА"	144	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 339
87	КІЇВСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК	257	19.11.2001 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.11.2001 р. № 340
88	АБ "ЛАНБАНК"	197	11.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 11.02.2002 р. № 30
89	КБ "ЗОРЯ"	115	13.02.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.02.2002 р. № 41
90	МАКІЇВСЬКИЙ АКБ "ШАХТЕКОНОМБАНК"	8	21.03.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.03.2002 р. № 68
91	АКБ "АЗОВ-БАНК"	67	22.04.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.04.2002 р. № 101
92	АБ "ОБОЛОНЬ"	227	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 194
93	АК "ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	155	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 195
94	МІЖНАРОДНИЙ АКБ "ХРИСТИАНСЬКИЙ БАНК"	160	01.08.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.08.2002 р. № 196
95	КБ "КРИМ ЮРТ"	225	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 244
96	АКБ "НАРОДНИЙ БАНК"	15	24.09.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.09.2002 р. № 245
97	АБ "ЕТАЛОН"	252	28.11.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.11.2002 р. № 283

1	2	3	4	5
98	ІПОТЕЧНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АКЦІОНЕРНИЙ БАНК	189	04.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 04.12.2002 р. № 290
99	АБ "КРИМКРЕДИТ"	86	10.12.2002 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.12.2002 р. № 306
100	КБ "АМАСКО"	161	25.02.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2003 р. № 56
101	АБ "АБСОЛЮТ"	215	15.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2003 р. № 84
102	АКЦІОНЕРНИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ СЕЛЯНСЬКИЙ БАНК "АГРОІНВЕСТ"	132	18.04.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 18.04.2003 р. № 90
103	КРИМСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ ЦЕРКОВНИЙ БАНК "ККЦБ"	108	26.05.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.05.2003 р. № 105
104	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКИЙ КБ "АЗЧЕРКОМБАНК"	52	12.06.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.06.2003 р. № 123
105	ЗАТ "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	270	17.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.07.2003 р. № 150
106	АКБ "ЯЛТАБАНК"	261	23.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.07.2003 р. № 155
107	КБ "КОНТАКТ БАНК"	238	31.07.2003 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 31.07.2003 р. № 191
108	МИККОМБАНК	105	19.02.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 19.02.2004 р. № 37
109	АКБ "ІНТЕРКОНТБАНК"	71	23.04.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.04.2004 р. № 83
110	АК "ЄВРОБАНК"	145	01.10.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.10.2004 р. № 186
111	ВАТ "АКБ "ЗАХІДБУДГАЗБАНК"	47	24.12.2004 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.12.2004 р. № 295
112	КАБ "КРИМ-БАНК"	54	01.07.2005 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 01.07.2005 р. № 148
113	АБ "МЕТА-БАНК"	217	03.02.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.02.2006 р. № 21
114	АКБ "МТ-БАНК"	77	10.03.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.03.2006 р. № 49
115	КАБ "ДЕНДІ"	167	10.04.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 10.04.2006 р. № 87
116	АКБ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ "УКРХАРЧОПРОМБАНК" АК	165	05.07.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.07.2006 р. № 176
117	ТОВ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	142	17.08.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.08.2006 р. № 228
118	"АКЦІОНЕРНИЙ БАНК КРЕДІ СВІСС ФЬОРСТ БОСТОН (УКРАЇНА)"	268	05.10.2006 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.10.2006 р. № 277
119	ЗАТ "ВНЄШТОРГБАНК (УКРАЇНА)"	299	02.11.2007 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.11.2007 р. № 288
120	АКБ "ХФБ БАНК УКРАЇНА"	269	25.02.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 25.02.2008 р. № 52
121	АБ "ІНКО"	20	17.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.03.2008 р. № 69
122	АБ "ДАМІАНА-БАНК"	166	28.03.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.03.2008 р. № 99
123	УКРСПЕЦІМЛЕКСБАНК	175	15.04.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 15.04.2008 р. № 123
124	АТ "НАШ БАНК"	211	16.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 16.05.2008 р. № 161
125	АКБ "ОЛБАНК"	228	23.05.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.05.2008 р. № 167
126	АКБ "РОСТОК БАНК"	240	20.08.2008 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.08.2008 р. № 422
127	ДОНЕЦЬКИЙ АБ "ДОНВУГЛЕКОМБАНК"	7	24.03.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 24.03.2009 р. № 128
128	АБ "АЛЛОЖ"	148	07.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.04.2009 р. № 159
129	АКАБ "УКРАЇНА"	2	13.04.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2009 р. № 167
130	АКБ "ПРЕМ'ЄРБАНК"	247	05.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 05.06.2009 р. № 262
131	АКБ "ІНТЕРКОНТИНЕНТБАНК"	124	26.06.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 26.06.2009 р. № 315
132	АК УКРАЇНСЬКИЙ БАНК "ВІДРОДЖЕННЯ"	21	02.12.2009 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 02.12.2009 р. № 732
133	АБ "ФАКТОРІАЛ-БАНК"	131	13.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.01.2010 р. № 24
134	ВАТ "АКБ "ГАРАНТ"	157	28.01.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 28.01.2010 р. № 52
135	КБ "КНЯЖИЙ"	242	13.04.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 13.04.2010 р. № 258
136	ЗАКАРПАТСЬКИЙ АКБ "ЛІСБАНК"	14	12.07.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 12.07.2010 р. № 473
137	ПАТ "СВЕДБАНК ІНВЕСТ"	260	21.07.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 21.07.2010 р. № 515
138	ТОВ "КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ БАНК"	114	22.12.2010 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 22.12.2010 р. № 856
139	ПАТ "ДОНГОРБАНК"	99	20.01.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 20.01.2012 р. № 23
140	ПАТ "БАНК СТОЛИЦЯ"	290	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 153
141	ПАТ "КБ "СОЦКОМ БАНК"	286	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 154
142	ПАТ "ІННОВАЦІЙНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	156	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 155
143	ПАТ "КБ "ВОЛОДИМИРСЬКИЙ"	279	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 156
144	АКБ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ"	152	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 157
145	ВАТ "КБ "НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТ"	110	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 158
146	ВАТ "СЕЛЯНСЬКИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ БАНК "ДНІСТЕР"	27	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 159
147	ВАТ "БАНК "БІГ ЕНЕРГІЯ"	199	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 160
148	ТОВ "УКРАЇНСЬКИЙ ПРОМИСЛОВИЙ БАНК"	164	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 161
149	ПАТ "ЗЕМЕЛЬНИЙ БАНК"	61	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 162
150	ВАТ "КБ "ІПОБАНК"	309	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 163
151	КБ "УКРАЇНСЬКА ФІНАНСОВА ГРУПА" – ТОВ	294	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 164
152	ТОВ "ДІАЛОГБАНК"	80	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 165
153	ВАТ "АКБ "ОДЕСА-БАНК"	38	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 166
154	АКБ "ТРАНСБАНК"	22	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 167
155	КАБ "СЛОВ'ЯНСЬКИЙ"	44	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 168
156	АБ "БАНК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ"	29	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 169
157	ВАТ "ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РОЗВИТКУ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	74	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 170
158	ВАТ "КБ "ПРИЧОРНОМОР'Я"	163	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 171
159	ТОВ "КБ "АРМА"	287	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 172
160	АКБ "СХІДНО-ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК"	195	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 173
161	ПАТ "АБ "СИНТЕЗ"	221	03.03.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 03.03.2012 р. № 174
162	АТ "ГРАДОБАНК"	23	17.05.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 17.05.2012 р. № 351
163	ПАТ "АКБ "БАЗИС"	103	07.09.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 07.09.2012 р. № 662
164	ПАТ "КОРПОРАТИВНИЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК КРЕДІ АГРІКОЛЬ"	169	23.11.2012 р.	Рішення Комісії НБУ з питань нагляду та регулювання діяльності банків від 23.11.2012 р. № 911

На замовлення "Вісника НБУ" матеріали підготувала головний економіст департаменту реєстрації, ліцензування та реорганізації банків Національного банку України Олена Сілецька.

Процентна політика/

Динаміка облікової ставки НБУ в 1992–2012 рр.

Пропонуємо увазі читачів інформацію щодо облікової ставки НБУ від початку її встановлення Національним банком України. НБУ почав регулярно встановлювати облікову ставку з кінця 1992 року. Починаючи з 1995 року встановлювалася також ломбардна ставка НБУ. Із 07.04.2001 р. до 28.02.2004 р. вона відповідала розміру процентної ставки за кредитами “овернайт” і визначалася та доводилася до суб’єктів банківської системи щоденно. Починаючи з 1 березня 2004 року ломбардна ставка Національним банком України не оголошується. Натомість Національний банк щоденно оголошує ставки за своїми активними і пасивними операціями. Офіційна інформація про них публікується в Інтернеті на веб-сторінці НБУ за адресою: <http://www.bank.gov.ua/>.

Період дії		Відсотки річні
від	до	
1992 р.		30.00
16.11.1992 р.	28.02.1993 р.	80.00
01.03.1993 р.	30.04.1993 р.	100.00
01.05.1993 р.	31.06.1994 р.	240.00
01.07.1994 р.	31.07.1994 р.	190.00
01.08.1994 р.	14.08.1994 р.	175.00
15.08.1994 р.	24.10.1994 р.	140.00
25.10.1994 р.	11.12.1994 р.	300.00
12.12.1994 р.	09.03.1995 р.	252.00
10.03.1995 р.	28.03.1995 р.	204.00
29.03.1995 р.	06.04.1995 р.	170.00
07.04.1995 р.	30.04.1995 р.	150.00
01.05.1995 р.	06.06.1995 р.	96.00
07.06.1995 р.	14.07.1995 р.	75.00
15.07.1995 р.	20.08.1995 р.	60.00
21.08.1995 р.	09.10.1995 р.	70.00
10.10.1995 р.	30.11.1995 р.	95.00
01.12.1995 р.	31.12.1995 р.	110.00
01.01.1996 р.	03.03.1996 р.	105.00
04.03.1996 р.	25.03.1996 р.	98.00
26.03.1996 р.	31.03.1996 р.	90.00
01.04.1996 р.	07.04.1996 р.	85.00
08.04.1996 р.	24.04.1996 р.	75.00
25.04.1996 р.	21.05.1996 р.	70.00
22.05.1996 р.	06.06.1996 р.	63.00
07.06.1996 р.	01.07.1996 р.	50.00
02.07.1996 р.	09.01.1997 р.	40.00
10.01.1997 р.	07.03.1997 р.	35.00
08.03.1997 р.	25.05.1997 р.	25.00
26.05.1997 р.	07.07.1997 р.	21.00
08.07.1997 р.	04.08.1997 р.	18.00
05.08.1997 р.	31.10.1997 р.	16.00
01.11.1997 р.	14.11.1997 р.	17.00
15.11.1997 р.	23.11.1997 р.	25.00
24.11.1997 р.	05.02.1998 р.	35.00
06.02.1998 р.	17.03.1998 р.	44.00
18.03.1998 р.	20.05.1998 р.	41.00
21.05.1998 р.	28.05.1998 р.	45.00
29.05.1998 р.	06.07.1998 р.	51.00
07.07.1998 р.	20.12.1998 р.	82.00
21.12.1998 р.	04.04.1999 р.	60.00
05.04.1999 р.	27.04.1999 р.	57.00
28.04.1999 р.	23.05.1999 р.	50.00
24.05.1999 р.	31.01.2000 р.	45.00
01.02.2000 р.	23.03.2000 р.	35.00
24.03.2000 р.	09.04.2000 р.	32.00
10.04.2000 р.	14.08.2000 р.	29.00
15.08.2000 р.	09.03.2001 р.	27.00
10.03.2001 р.	06.04.2001 р.	25.00
07.04.2001 р.	10.06.2001 р.	21.00
11.06.2001 р.	08.08.2001 р.	19.00
09.08.2001 р.	09.09.2001 р.	17.00
10.09.2001 р.	09.12.2001 р.	15.00
10.12.2001 р.	10.03.2002 р.	12.50
11.03.2002 р.	03.04.2002 р.	11.50
04.04.2002 р.	04.07.2002 р.	10.00
05.07.2002 р.	04.12.2002 р.	8.00
05.12.2002 р.	08.06.2004 р.	7.00
09.06.2004 р.	06.10.2004 р.	7.50
07.10.2004 р.	08.11.2004 р.	8.00
09.11.2004 р.	09.08.2005 р.	9.00
10.08.2005 р.	09.06.2006 р.	9.50
10.06.2006 р.	31.05.2007 р.	8.50
01.06.2007 р.	31.12.2007 р.	8.00
01.01.2008 р.	29.04.2008 р.	10.00
30.04.2008 р.	14.06.2009 р.	12.00
15.06.2009 р.	11.08.2009 р.	11.00
12.08.2009 р.	07.06.2010 р.	10.25
08.06.2010 р.	07.07.2010 р.	9.50
08.07.2010 р.	09.08.2010 р.	8.50
10.08.2010 р.	22.03.2012 р.	7.75
23.03.2012 р.		7.50

На замовлення “Вісника НБУ” матеріали підготовлено працівниками департаменту монетарної політики Національного банку України.

Хроніка найважливіших подій і рішень

Грудень 2012 року

5 грудня

Підписано Угоду “Про співробітництво між Національним банком України і Центральним банком Російської Федерації”.

Угодою передбачено розвиток співробітництва за основними напрямками діяльності центральних банків двох країн. Сторони співпрацюватимуть з метою поліпшення обміну фінансово-економічною інформацією, зокрема щодо стану банківських секторів, змін банківського законодавства, питань проведення грошово-кредитної політики тощо. Двостороння співпраця також зорієнтована на розвиток платіжних систем та банківського нагляду, розширення використання національних валют у взаємних зовнішньоторговельних розрахунках.

У рамках угоди з метою координації співробітництва було створено Міжбанківську консультативну раду, рішення якої матимуть рекомендаційний характер для обох сторін. Засідання ради проводитимуться не менше одного разу на рік по черзі в Україні та Росії.

6 грудня

Комітет експертів Ради Європи з питань взаємної оцінки заходів щодо боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму (MONEYVAL) затвердив звіт України, складений за результатами III раунду оцінки за 2010–2012 роки.

Експерти комітету високо оцінили досягнення нашої держави у сфері боротьби з легалізацією “брудних” грошей, зокрема щодо вдосконалення фінансового та банківського законодавства. Однією зі складових високої оцінки експертів є діяльність Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу щодо недопущення використання банківської системи для легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, та фінансування тероризму.

10 грудня

Національний банк України у відповідь на клопотання Міністерства внутрішніх справ зобов'язав банки вимагати від клієнтів під час сплати ними штрафів за порушення правил дорожнього руху зазначати у платіжному документі серію та номер протоколу про адміністративне правопорушення, а також код бюджетної класифікації платежу.

У зв'язку з необхідністю забезпечення належного контролю за надходженнями до державного бюджету України з 1 січня 2013 року запроваджено класифікацію доходів бюджету із присвоєнням кожній статті відповідного коду. Таким чином, водіям під час сплати штрафу в банківських установах у платіжному документі необхідно зазначати як обов'язкові, так і додаткові реквізити, необхідні для правильної класифікації платежу.

11 грудня

Затверджено Зміни до “Правил організації статистичної звітності, що подається банками до Національного банку України” (відповідно до постанови Правління Національного банку України від 10.12.2012 р. № 516).

Зміни набули чинності з 31.12.2012 р.

13 грудня

Рішенням Комісії з питань нагляду та регулювання діяльності банків Національного банку України від 13.12.2012 р. № 974 визначено граничні межі розміру активів та затверджено розподіл банків на групи на 2013 рік.

Розподіл банків на групи за розміром активів Національний банк України здійснює щороку з метою розмежування наглядових функцій та обов'язків між центральним апаратом і територіальними управліннями, а також для проведення порівняльного аналізу їх діяльності.

14 грудня

Національний банк України надав роз'яснення банкам щодо особливостей ідентифікації окремих типів клієнтів під час надання фінансових послуг.

Це стосується учасників договорів про спільну діяльність, а також корпоративних і пайових інвестиційних фондів, фінансові операції яких відповідно до чинного законодавства є об'єктом фінансового моніторингу. Також у роз'ясненні наголошено на тому, що здійснювати ідентифікацію та вивчати фінансовий стан клієнтів банки зобов'язані з метою управління ризиками легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

14 грудня

Набула чинності Постанова Правління Національного банку України від 05.11.2012 р. № 461 “Про затвердження Порядку реєстрації уповноваженими банками в Національному банку України правил проведення арбітражних операцій на умовах маржинальної торгівлі”.

Визначено перелік документів, які необхідно подати банку для реєстрації правил проведення арбітражних операцій на умовах маржинальної торгівлі, строк розгляду та порядок реєстрації Національним банком України поданих документів, а також підстави для відмови або скасування реєстрації правил проведення банком арбітражних операцій на умовах маржинальної торгівлі. Прийняття цієї постанови є черговим кроком, спрямованим на впорядкування арбітражних операцій. Це дасть змогу зробити такі операції прозорими та зрозумілими для клієнтів, а також сприятиме захисту прав споживачів відповідних фінансових послуг.

17 грудня

Призначено Першого заступника Голови Національного банку України.

Першим заступником Голови Національного банку України став Приходько Борис Вікторович, який до цього часу обіймав посаду директора казначейства ПАТ “Державний ощадний банк України”. Борис Приходько має 19-річний досвід роботи в банківській системі. Свою трудову діяльність він розпочав у 1993 році в Акціонерному комерційному агропромисловому банку “Україна”, в якому працював до 2001 року. У 2001–2003 роках працював у ВАТ “Комерційний банк “Хрещатик”. Із 2003-го до 2012 року – у ПАТ “Державний ощадний банк України”.

25 грудня

Процедуру відкриття банками рахунків клієнтів спрощено. Відповідні зміни до інструкції, що регулює порядок відкриття та використання клієнтських рахунків у національній та іноземних валютах, внесено Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців” (зі змінами, внесеними законом України від 24.05.2012 р. № 4839-VI).

Зазначені зміни спрощують процедуру ідентифікації клієнтів під час відкриття банками рахунків юридичним особам та фізичним особам-підприємцям. Зокрема, якщо державна реєстрація клієнтів проведена до прийняття зазначених змін, то їх ідентифікація здійснюється за раніше визначеною процедурою. Вимога щодо обов’язкового подання виписки з Єдиного державного реєстру для таких клієнтів не застосовується. Клієнти, які пройшли державну реєстрацію в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців після набрання чинності змінами, замість документів, що підтверджують їх взяття на облік в органах податкової служби, Пенсійного фонду України та довідки з Єдиного державного реєстру, подають до банку виписку з державного реєстру.

26 грудня

Національний банк України оприлюднив перелік прийнятого забезпечення кредитів рефінансування у I кварталі 2013 року, а також надав графік проведення тендерів із підтримання ліквідності банків.

Таким забезпеченням можуть бути:

- державні облигації України (облигації внутрішньої державної позики України) всіх випусків, які перебувають в обігу;
- депозитні сертифікати Національного банку України, які перебувають в обігу;
- облигації Державної іпотечної установи з додатковим забезпеченням у формі Державної гарантії за зобов’язаннями емітента, яка видана Кабінетом Міністрів України;
- звичайні іпотечні облигації Державної іпотечної установи;
- звичайні іпотечні облигації;
- облигації місцевих позик та облигації підприємств;

- враховані банком векселі суб’єктів господарювання;
- векселі банків, авальовані іншим банком.

27 грудня

У зв’язку із запитами банків щодо деяких практичних аспектів виконання вимог Положення “Про відкриття та функціонування кореспондентських рахунків банків-резидентів та нерезидентів в іноземній валюті та кореспондентських рахунків банків-нерезидентів у гривнях”, затвердженого постановою Правління Національного банку України від 26.03.1998 р. № 118, Національний банк України надав роз’яснення, наведені нижче.

Чинним банківським законодавством не встановлено будь-яких обмежень щодо розрахунків банків України з платіжними організаціями міжнародних платіжних систем, які здійснюються відповідно до умов договорів, зареєстрованих у Національному банку. Тож банки-резиденти можуть перераховувати гривні на кореспондентські рахунки банків-нерезидентів безпосередньо з власного кореспондентського рахунку. Зокрема, у випадку, коли платником виступає сам банк.

28 грудня

Схвалено Зміни до Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні (відповідно до постанови Правління Національного банку України від 28.12.2012 р. № 591).

Зокрема, це зміни у частині врахування банками державних цінних паперів при розрахунку обов’язкових економічних нормативів. Зміни набули чинності з 5 січня 2013 року.

29 грудня

Національний банк України вдосконалив порядок формування та використання банками резервів за активними операціями.

Із 29.12.2012 р. набула чинності постанова Правління Національного банку України № 499, якою внесено зміни до Положення “Про порядок формування та використання банками України резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями”. Таким чином Національний банк узгоджує власну нормативну базу з основними положеннями міжнародних стандартів фінансової звітності та рекомендацій Базельського комітету з питань банківського нагляду.

Прийнятими змінами врегульовано порядок використання банками заставного майна, розширено перелік його груп. Це зробило процедуру оцінки вартості заставного майна гнучкішою для банків під час розрахунку резервів. Також запроваджено порядок оцінки фінансового стану позичальника, якщо це бюджетна установа, вдосконалено умови прийняття та розширено перелік прийнятного забезпечення за такими кредитними операціями. □

На замовлення “Вісника НБУ” огляд підготовлено департаментом офіційних публікацій та інформаційного забезпечення Національного банку України.

План випуску пам'ятних монет України на 2013 рік*

Тематика	Технічні характеристики					Орієнтовний термін введення в обіг
	Номи- нал, грн.	Метал, маса дорогоцінного металу в чистоті, г	Діаметр, мм	Категорія якості карбування	Тираж, шт.	
“До 200-річчя С.Гулака-Артемовського”	20	Срібло 925 проби, 62.2	50	Спеціальний анциркулейтед	4 000	Лютий
“Материнство”	5	Срібло 925 проби, 15.55	33	Пруф	10 000	Червень
“Українська вишиванка”	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	5 000	Липень
“Українська вишиванка”	5	Нейзильбер	35	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Липень
“1025-річчя хрещення Київської Русі”	100	Золото 900 проби, 31.1	32	Пруф	1 400	Липень
“1025-річчя хрещення Київської Русі”	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	7 000	Липень
“1025-річчя хрещення Київської Русі”	5	Нейзильбер	35	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Липень
“Петля Нестерова”	5	Нейзильбер	35	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Серпень
“Битва за Дніпро” (до 70-річчя визволення України від фашистських окупантів)	50	Срібло 999 проби, 500.0	85	Спеціальний анциркулейтед	1 000	Жовтень
“Битва за Дніпро” (до 70-річчя визволення України від фашистських окупантів)	5	Нейзильбер	35	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Жовтень
Серія “Духовні скарби України”						
“1000-ліття Лядівського скельного монастиря”	20	Срібло 925 проби, 62.2	50	Спеціальний анциркулейтед	3 000	Квітень
Серія “Видатні особистості України”						
“Володимир Вернадський” (1863–1945)	5	Срібло 925 проби, 15.55	33	Спеціальний анциркулейтед	5 000	Лютий
“Ольга Кобилянська” (1863–1942)	2	Нейзильбер	31	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Жовтень
“Нестор Махно” (1888–1934)	2	Нейзильбер	31	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Жовтень
“Микола Амосов” (1913–2002)	5	Срібло 925 проби, 15.55	33	Спеціальний анциркулейтед	5 000	Листопад
“Борис Грінченко” (1863–1910)	2	Нейзильбер	31	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Листопад
Серія “Східний календар”						
“Рік Коня”	5	Срібло 925 проби, 15.55	33	Пруф	25 000	Грудень
Серія “Пам'ятки архітектури України”						
“Будинок з химерами”	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	5 000	Травень
“Будинок з химерами”	5	Нейзильбер	35	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Травень
Серія “Стародавні міста України”						
“650 років першій писемній згадці про м. Вінницю”	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Пруф	3 000	Серпень
“650 років першій писемній згадці про м. Вінницю”	5	Нейзильбер	35	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Серпень
Серія “Спорт”						
“Юнацький чемпіонат світу з легкої атлетики”	2	Нейзильбер	31	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Червень
“Юнацький чемпіонат світу з художньої гімнастики”	2	Нейзильбер	31	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Серпень
Серія “Флора і фауна України”						
“Дрохва”	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Спеціальний анциркулейтед	5 000	Квітень
“Дрохва”	2	Нейзильбер	31	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Квітень
Серія “Морська історія України”						
“Лінійний корабель “Слава Катерини”	10	Срібло 925 проби, 31.1	38.6	Спеціальний анциркулейтед	5 000	Вересень
“Лінійний корабель “Слава Катерини”	5	Нейзильбер	35	Спеціальний анциркулейтед	30 000	Вересень
Серія “Вищі навчальні заклади України”						
“100 років Національній музичній академії України імені П.І.Чайковського”	5	Срібло 925 проби, 15.55	33	Пруф	3 000	Листопад
“100 років Національній музичній академії України імені П.І.Чайковського”	2	Нейзильбер	31	Спеціальний анциркулейтед	20 000	Листопад

* Затверджений постановою Правління НБУ від 28.04.2012 р. № 173 (у редакції постанови Правління НБУ від 03.12.2012 р. № 503).